

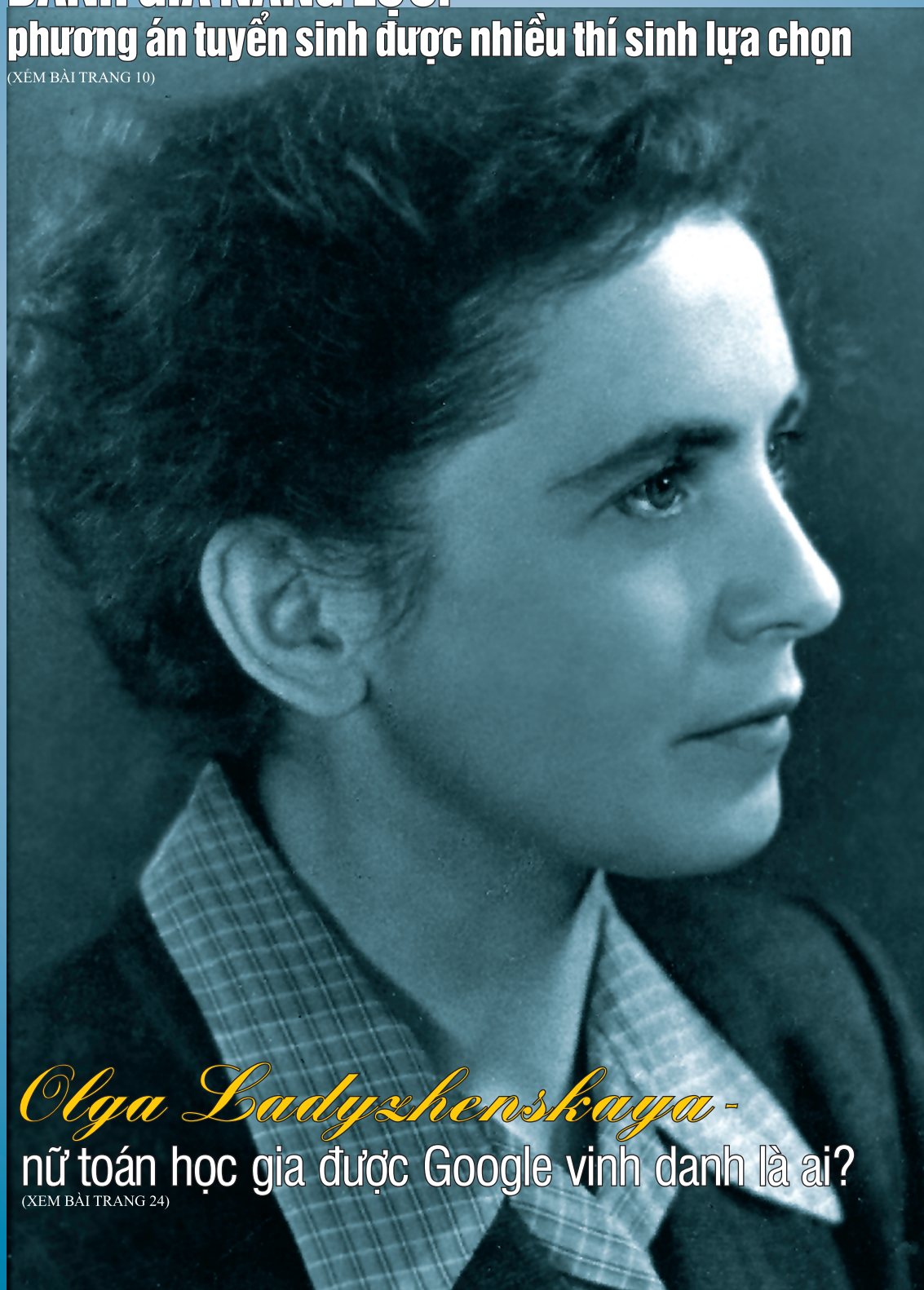

ĐẠI HỌC QUỐC GIA

THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

ĐÁNH GIÁ NĂNG LỰC:
phương án tuyển sinh được nhiều thí sinh lựa chọn

(XEM BÀI TRANG 10)

Olga Ladyzhenskaya -
nữ toán học gia được Google vinh danh là ai?

(XEM BÀI TRANG 24)

TS VÒNG BÌNH LONG ĐƯỢC BÌNH CHỌN GUƠNG MẶT TRẺ VIỆT NAM TIÊU BIỂU 2018

Bài và ảnh ĐỨC LỘC

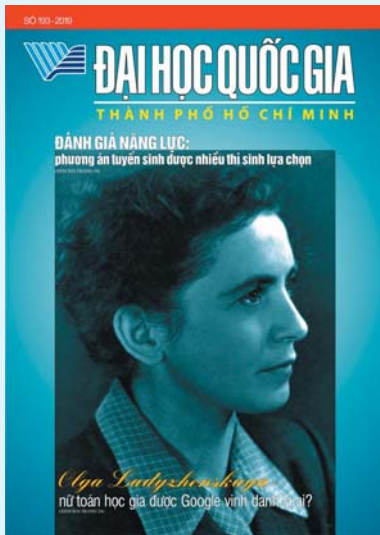
TS Vòng Bình Long (giữa) tại đêm trao giải Guơng mặt trẻ Việt Nam tiêu biểu 2018. Ảnh: Tiền Phong

Ngày 13/3, Hội đồng xét tặng giải thưởng Guơng mặt trẻ Việt Nam tiêu biểu năm 2018 của Trung ương Đoàn vừa công bố kết quả bầu chọn 10 guơng mặt đoạt giải. Trong danh sách này, TS Vòng Bình Long (sinh năm 1984) - Giảng viên Khoa Sinh học - Công nghệ sinh học Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM được bầu chọn là một trong 10 Guơng mặt trẻ Việt Nam tiêu biểu năm 2018 ở lĩnh vực nghiên cứu khoa học - sáng tạo.

Theo Hội đồng xét tặng giải thưởng Guơng mặt trẻ Việt Nam tiêu biểu năm 2018 TS Vòng Bình Long là guơng mặt tiêu biểu đạt nhiều thành tích nghiên cứu xuất sắc ở lĩnh vực vật liệu nano - polymer có hoạt tính sinh học để điều trị các bệnh viêm nhiễm và ung thư.

TS Vòng Bình Long là tác giả của 18 bài báo khoa học đã công bố trên các tạp chí quốc tế, trong đó 15 bài thuộc danh mục Q1. Anh cũng là tác giả của 5 bằng sáng chế và hai chương sách tham khảo. Trong đó phải kể đến hai hướng nghiên cứu chính của anh được công bố trên những tạp chí uy tín là "Phát triển liệu pháp thuốc nano dùng để trị bệnh viêm và ung thư đại tràng" đăng trên tạp chí *Gastroenterology* năm 2012 và *Biomaterials* năm 2015 và "Gel có khả năng làm tăng sinh mạch máu tại những vùng mô bị thiếu máu trong điều trị bệnh tim mạch" được công bố năm 2018 trên tạp chí *Biomaterials*...

TS Vòng Bình Long lấy bằng tiến sĩ ngành Vật liệu sinh học (Đại học Tsukuba - Nhật Bản) năm 31 tuổi. Ngoài giải thưởng Guơng mặt trẻ Việt Nam tiêu biểu năm 2018, anh được Trung ương Đoàn bình chọn là đại biểu tiêu biểu của Đại hội Thanh niên tiên tiến làm theo lời Bác và giải thưởng Quả cầu vàng ■

Chịu trách nhiệm xuất bản
PGS.TS Huỳnh Thành Đạt

Hội đồng biên tập
PGS.TS Huỳnh Thành Đạt
(Chủ tịch)
ThS Nguyễn Văn Hà
(Thường trực)
ThS Dương Thị Kim Anh
TS Nguyễn Hoàng Tú Anh
TS Nguyễn Khắc Cảnh
PGS.TS Nguyễn Ngọc Điện
TS Nguyễn Kim Quang
ThS Võ Tấn Thông

Tổng biên tập
Nguyễn Văn Hà

Thư ký tòa soạn
Đoàn Thị Minh Châu

Trị sự
Phạm Hữu Nghĩa

Trình bày
Đặng Đức Lợi

TRONG SỐ NÀY

TIÊU ĐIỂM - SỰ KIỆN

4. Tìm giải pháp cho công bố quốc tế về KHXH&NV
7. Chuẩn quốc tế hóa Tạp chí *Phát triển Khoa học Công nghệ ĐHQG-HCM*
10. Đánh giá năng lực: Phương án tuyển sinh được nhiều thí sinh lựa chọn
12. Xã hội hiện đại cần nhiều phụ nữ tham gia lãnh đạo và quản lý
15. Đàm phán Mỹ - Triều: Song phương là chưa đủ?

KHOA HỌC - GIÁO DỤC

18. Takano Isao: Ký giả quả cảm của cuộc chiến biên giới 1979
21. Nữ giảng viên đam mê lan tỏa nghệ thuật
24. Olga Ladyzhenskaya - Nữ toán học gia được Google vinh danh là ai?
26. Học cách viết của Nguyễn Hiến Lê
29. Ý tưởng về thông tin miễn phí là cực kỳ nguy hiểm

VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

31. Đọc sách về tiền nhân
33. *Chuyện người tùy nữ*:
Cuộc đối thoại đồng sáng tạo giữa điện ảnh và văn chương
37. Trạng Quỳnh: Từ đời thực vào phim, từ phim ra đời thực
39. Kỳ thú "đất Bà" miền Đông Nam bộ
42. "Tàu" và "thâm như Tàu"
44. Trong veo cồn Sơn
46. Một nửa thế giới
48. Nhật ký con gái
50. Trang thơ: *Cô bé kính cận/ Nguyên/ Đói*

NHIP SỐNG TRẺ

51. Xây dựng kênh thương mại và chuyển giao công nghệ
53. Nàng thủ khoa ngành công nghệ
55. Thất bại luôn mở ra một hướng đi mới
57. Để đọc giáo trình hiệu quả
59. Nào, chúng ta cùng tiến!
61. Đi lên từ một chiếc... loa rè
63. 12 ngày đi thăm nhà giàn DK1
66. Để gần sinh viên hơn
67. *Truyện ngắn*: Tâm sự của hoàng hôn

Các đại biểu tham dự hội thảo.

TÌM GIẢI PHÁP CHO CÔNG BỐ QUỐC TẾ VỀ KHXH&NV

Đó là chủ đề chính được nhiều diễn giả trình bày tại Hội thảo khoa học "Công bố quốc tế trong lĩnh vực KHXH&NV tại Việt Nam" do ĐHQG-HCM và Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam đồng tổ chức tại Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM, ngày 16/1.

PHIÊN AN - TẤN ĐỒNG

Nhạy cảm chính trị là bao biện

Tổng quan về tình hình nghiên cứu lĩnh vực KHXH của Việt Nam, GS Nguyễn Thị Cảnh - Trường ĐH Kinh tế - Luật ĐHQG-HCM cho rằng so với khối KHTN và kỹ thuật, đầu tư của Nhà nước cho lĩnh vực KHXH&NV hiện còn khá thấp, thiếu sự công bằng trong phân bổ nguồn lực và chưa tạo được môi trường minh bạch cho nghiên cứu.

"Do kinh phí hạn chế từ 30-100 triệu/đề tài nên nghiên cứu cơ bản và thực nghiệm thông qua điều tra khảo sát, tổng kết các mô hình thực tiễn, xây dựng chính sách, mô hình kinh tế - xã hội mới sẽ khó thực hiện. Đồng thời, ở các

trường đại học, đa số giảng viên dành thời gian cho nghiên cứu ít do thu nhập từ nghiên cứu thấp hơn thu nhập từ giảng dạy" - GS Cảnh đánh giá.

GS Nguyễn Thị Cảnh còn cho rằng hạn chế trong công bố quốc tế ở lĩnh vực KHXH là do "đặc thù của các ngành KHXH có những vấn đề nhạy cảm như bí mật quốc gia, số liệu công khai hạn chế, chưa có cơ sở dữ liệu thống nhất để làm nghiên cứu".

Đồng quan điểm về việc cần tăng ngân sách cho nghiên cứu KHXH, GS Phạm Quang Minh - Phó Hiệu trưởng Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG Hà Nội lưu ý thêm: "Đối với các dự án

nhận nguồn hỗ trợ tài chính từ công quỹ, cần có chính sách cụ thể yêu cầu nhà nghiên cứu khi nhận tài trợ phải cam kết công bố kết quả ở các tạp chí khoa học quốc tế thay vì tổ chức nghiệm thu rồi cất vào tủ như đã và đang làm".

Trao đổi về đặc thù "nhảy cào" trong lĩnh vực KHXXH, theo GS Phạm Quang Minh đó "chỉ là một cách bao biện".

"Cách lý giải 'nhảy cào' vì lợi ích quốc gia thực ra không có cơ sở khoa học hay thực tế nào. Nhiệm vụ của một nhà khoa học không chỉ là sản xuất tri thức có chất lượng mà còn lan tỏa chúng ra thế giới. Đó chính là nhiệm vụ chính trị của nhà khoa học và là cách đóng góp thiết thực nhất cho đất nước" - GS Minh nhấn mạnh.

Dẫn chứng về việc cần đẩy mạnh công bố quốc tế trong lĩnh vực KHXXH&NV, PGS.TS Phạm Văn Phúc, Phó Tổng biên tập Tạp chí *Phát triển KH&CN ĐHQG-HCM* đã khảo sát các công bố về Biển Đông trên hệ thống tạp chí quốc tế thuộc cơ sở dữ liệu Scopus. Theo đó, chỉ có 6 kết quả sử dụng cách gọi "Biển Đông", trong khi 13.883 kết quả sử dụng "South China Sea" và 176 kết quả dùng "West Philippines Sea". Không những vậy, ông còn cho biết nghiên cứu về Biển Đông được công bố lần đầu tiên trên Scopus từ năm 1930. Cho đến nay, số lượng công bố quốc tế về vấn đề này liên tục tăng, đặc

biệt trong các năm 2014-2018 dao động từ 1.100-1.300 công bố, so với các thập niên trước chỉ dừng lại ở mức vài trăm công bố/năm. Đặc biệt, chỉ mới 16 ngày đầu năm 2019 đã có 80 công bố mới về vấn đề Biển Đông.

"Thống kê top 10 quốc gia công bố nhiều nhất về Biển Đông trên dữ liệu Scopus cho thấy Trung Quốc là nước đứng đầu với 8.647 bài, tiếp theo là Hoa Kỳ với 2.139 bài, Đài Loan 1.070 bài, sau đó là Nhật Bản, Úc, Malaysia, Hong Kong, Anh, Đức và Singapore. Trong khi đó, công bố có tác giả là nhà khoa học Việt Nam trên dữ liệu Scopus xuất hiện lần đầu từ năm 1989, và tính đến năm 2019 là 245 công bố" - PGS.TS Phạm Văn Phúc cho biết.

Cần xuất bản tạp chí chuẩn quốc tế

Thảo luận về vấn đề nâng cấp tạp chí đạt chuẩn học thuật quốc tế, TS Lê Xuân Sang - Tổng biên tập Tạp chí *Vietnam's Socio-Economic Development* đã giới thiệu các chuẩn học thuật của 3 cơ sở dữ liệu uy tín quốc tế gồm: chuẩn ACI (ASEAN Citation Index), chuẩn ISI (Institute for Science Information - Viện Thông tin Khoa học tại Mỹ) và chuẩn Scopus (Tập đoàn xuất bản Elsevier).

Đối với hệ thống dữ liệu Scopus, từ tháng 10/2009, cơ sở dữ liệu này sử dụng hệ thống tính

CÔNG BỐ QUỐC TẾ TRONG LĨNH VỰC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN TẠI VIỆT NAM

Thành phố Hồ Chí Minh, ngày 16 tháng 01 năm 2019

GS Nguyễn Thị Cành trình bày tham luận tại hội thảo.

“ Cách lý giải 'nhảy cẫ' vì lợi ích quốc gia thực ra không có cơ sở khoa học hay thực tế nào. Nhiệm vụ của một nhà khoa học không chỉ là sản xuất tri thức có chất lượng mà còn lan tỏa chúng ra thế giới. Đó chính là nhiệm vụ chính trị của nhà khoa học và là cách đóng góp thiết thực nhất cho đất nước

GS Phạm Quang Minh

điểm STEP (Scopus Title Evaluation Platform) nhằm thẩm định các ấn phẩm khoa học dựa trên 5 tiêu chí: chính sách tạp chí chiếm 35%, nội dung (20%), mức độ trích dẫn (25%), tính thường kỳ (10%), và sự sẵn có nội dung trực tuyến (10%).

Trong khi đó, ISI lựa chọn gần 10.000 tạp chí trong số hơn 100.000 tạp chí khoa học theo 3 danh sách: SCIE (Khoa học tự nhiên), SSCI (Khoa học xã hội) và A&HCI (Nghệ thuật và con người).

Do đó, một tạp chí khoa học quốc tế tối thiểu theo ISI phải thoả mãn các tiêu chí: (1) Tôn chỉ mục đích rõ ràng; (2) Quy trình tiếp nhận và

bình phẩm khách quan; (3) Chất lượng bài báo cao, các tác giả đến từ nhiều nước khác nhau; (4) Ban biên tập quốc tế gồm các nhà khoa học tiêu biểu cho các lĩnh vực chính của tạp chí; (5) Chất lượng in ấn cao; (6) Phát hành định kỳ ở nhiều nơi trên thế giới và được thống kê, nhận xét trong các tạp chí tra cứu hàng đầu.

TS Lê Xuân Sang cho rằng để nâng cấp chất lượng bài báo khoa học buộc phải thực hiện từ các tạp chí khoa học trong nước. Giải pháp khả thi cho vấn đề này là nâng cấp các tạp chí khoa học hiện nay theo đúng chuẩn quốc tế như chuẩn học thuật của các cơ sở dữ liệu trên.

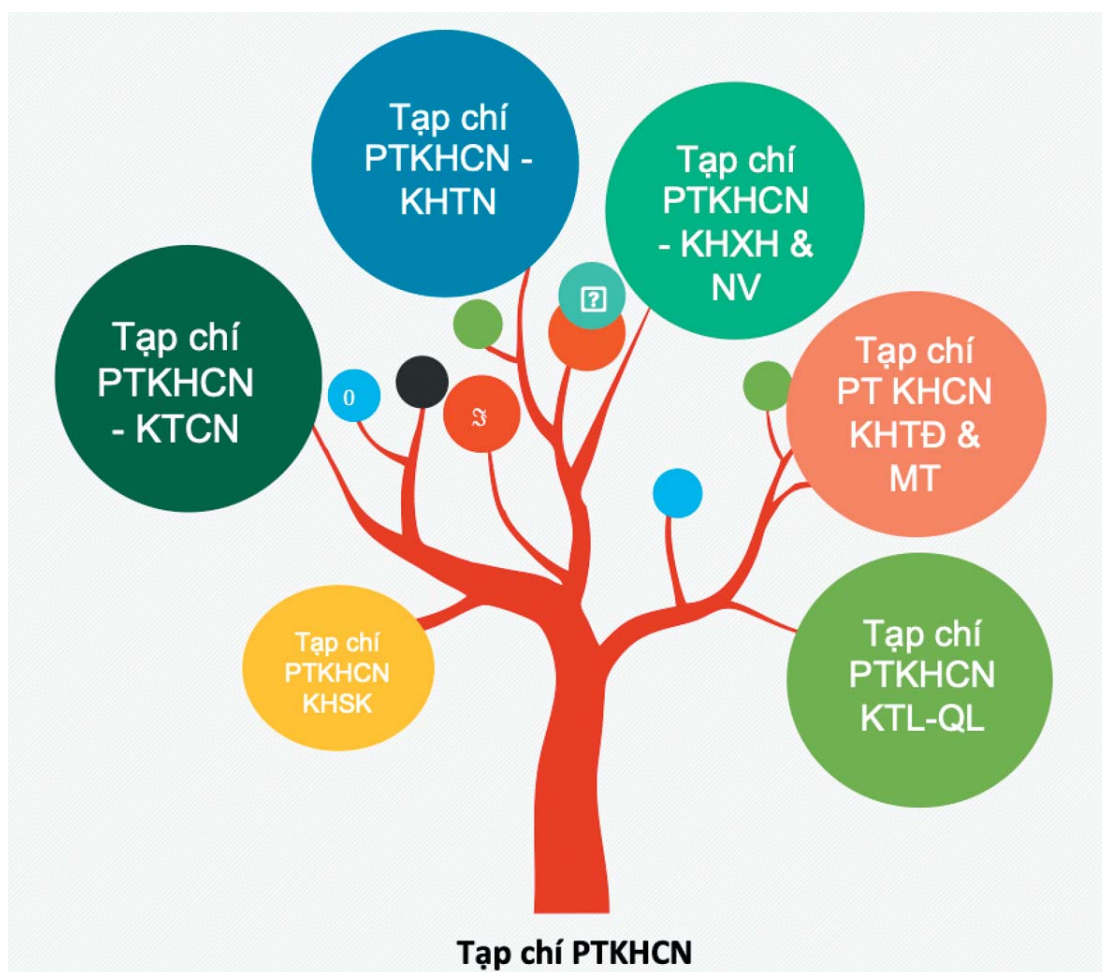
Chia sẻ quan điểm này, PGS.TS Phạm Văn Phúc nhấn mạnh đây là hướng đi chiến lược trong việc phổ biến, giới thiệu các kết quả nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực khoa học xã hội, nhân văn và nghệ thuật đến cộng đồng quốc tế.

Ông phân tích: "Nhà khoa Việt Nam công bố các vấn đề khoa học xã hội, nhân văn và nghệ thuật trên các tạp chí quốc tế thường gặp nhiều khó khăn, tỷ lệ từ chối cao. Trước nhất, các tạp chí quốc tế do nước ngoài xuất bản thường thiếu phản biện cho các vấn đề của Việt Nam nên thường sẽ từ chối xử lý bản thảo. Đồng thời, các vấn đề xã hội, nhân văn và nghệ thuật thường là những vấn đề phức tạp, dễ tạo xung đột lợi ích lớn giữa các quốc gia, lãnh thổ. Bên cạnh đó, các vấn đề thuộc lĩnh vực này thường mang tính chất quốc gia, ít được cộng đồng quốc tế quan tâm nên các nhà xuất bản hạn chế chấp nhận. Quan trọng hơn, chất lượng bản thảo của chúng ta chưa được cao, chẳng hạn chất lượng tiếng Anh, cách thức trình bày, cách thức trích dẫn, dữ liệu khoa học còn thiếu. Do đó, xuất bản tạp chí quốc tế trong nước là cách hiệu quả nhất để chuyển tải các nghiên cứu Việt Nam ra cộng đồng quốc tế".

Để thực hiện giải pháp này, PGS.TS Phạm Văn Phúc cho rằng cần nhanh chóng xây dựng và thực hiện Dự án Thành lập các tạp chí lĩnh vực Khoa học Xã hội, Nhân văn và Nghệ thuật theo chuẩn mực quốc tế Scopus hay Web of Science. Đây là hai hệ thống lưu trữ thông tin và cung cấp cho toàn cầu sử dụng. Đồng thời các đơn vị phải đẩy mạnh các khóa đào tạo, tập huấn viết bản thảo khoa học đạt chuẩn mực quốc tế cho cán bộ nghiên cứu và sinh viên cũng như đề ra các chính sách hỗ trợ công bố như chi phí xuất bản, chi phí hiệu đính tiếng Anh, chi phí biên tập tiếng Anh... cho các nhà khoa học ■

CHUẨN QUỐC TẾ HÓA *TẠP CHÍ PHÁT TRIỂN KHOA HỌC CÔNG NGHỆ ĐHQG-HCM*

Thành lập từ năm 1997, *Tạp chí Phát triển Khoa học Công nghệ ĐHQG-HCM* (Tạp chí PTKHCN) đã công bố gần 3.000 nghiên cứu, tham luận, bài tổng quan ở các lĩnh vực: khoa học tự nhiên, khoa học công nghệ, khoa học xã hội và nhân văn, kinh tế, luật, quản lý... Tạp chí là địa chỉ uy tín cho nhiều nhà khoa học trong và ngoài ĐHQG-HCM lựa chọn để công bố công trình của mình.

Mô hình tái cấu trúc Tạp chí PTKHCN.

Phản biện khoa học trực tuyến

Trong năm 2018, Tạp chí PTKHCN được Ban Giám đốc ĐHQG-HCM chỉ đạo nâng cấp theo tiêu chuẩn quốc tế. Theo đó, quy hoạch 5 chuyên san: Chuyên san Khoa học Tự nhiên, Chuyên san Kỹ thuật và Công nghệ, Chuyên san Kinh tế, Luật và Quản lý, Chuyên san Khoa học Xã hội và Nhân Văn, và Chuyên san Khoa học Trái đất và Môi trường thành 1 tạp chí (journal) và 6 tạp chí thành viên (sub-journal). Tổng biên tập cấp ĐHQG-HCM sẽ phụ trách toàn bộ nội dung của các tạp chí và tạp chí thành viên. Tổng biên tập tạp chí thành viên phụ trách trực tiếp nội dung của tạp chí thành viên. Việc xuất bản của cả hệ thống tạp chí sẽ do tổng biên tập chịu trách nhiệm.

Hệ thống tạp chí được xuất bản trực tuyến với 7 website gồm: website chung của Tạp chí PTKHCN (<http://www.scienceandtechnology.com.vn/>), và 6 website riêng của từng tạp chí (<http://stdj.scienceandtechnology.com.vn>) và tạp chí thành viên (<http://stdjns.scienceandtechnology.com.vn>; <http://stdjsee.scienceandtechnology.com.vn>; <http://stdjelm.scienceandtechnology.com.vn>; <http://stdjssh.scienceandtechnology.com.vn>; <http://stdjet.scienceandtechnology.com.vn>).

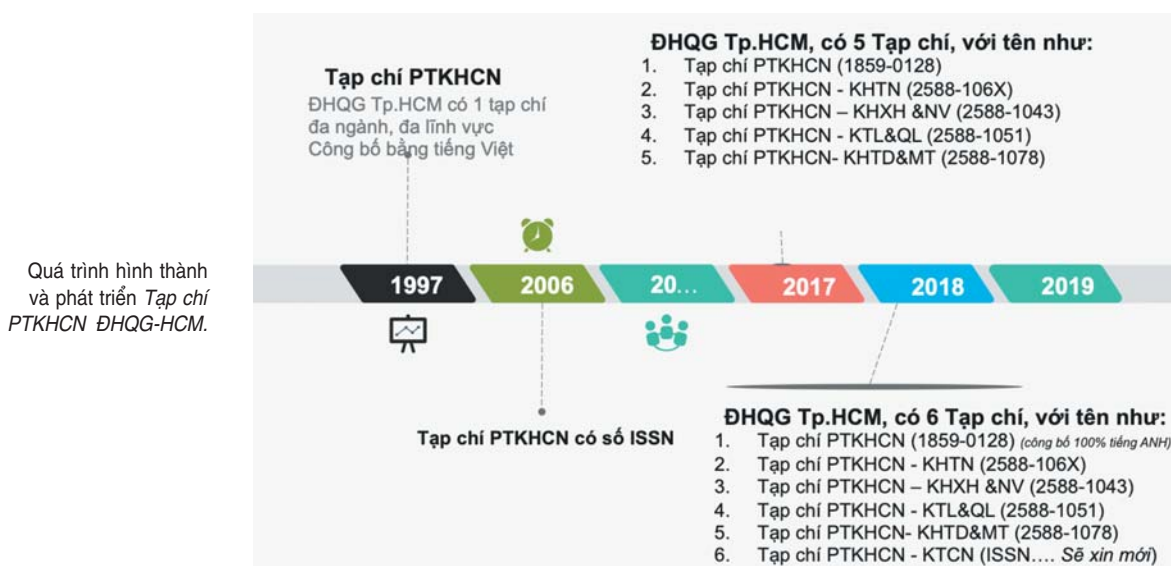
Website chung cung cấp toàn bộ bài báo của các chuyên san. Trong khi đó, website của tạp chí và tạp chí thành viên sẽ cung cấp các công bố theo từng chủ đề của tạp chí thành viên. Hệ thống công bố trực tuyến cho phép công bố và thực hiện nộp bài, phản biện bản thảo trực tuyến.

Như vậy, tất cả tạp chí trong hệ thống sử dụng hình thức phản biện ngang hàng (peer-review) với dạng thức mù đơn hoặc mù đôi (single blind hay double blind) cho các bản thảo bắt buộc phải phản biện trước khi công bố gồm: bài báo nghiên cứu (original research), bài tổng quan (review), bài phương pháp (methodology), bài thư gửi biên tập (letter to editor), bài tham luận (commentary).

Quy trình phản biện thực hiện 100% trực tuyến ở tất cả tạp chí và tạp chí thành viên dưới sự giám sát của bộ phận kiểm soát chất lượng thuộc tòa soạn tạp chí tại ĐHQG-HCM. Các biên tập viên chuyên ngành (section editor) được áp dụng đối với các tạp chí có ngành rộng. Theo đó, mỗi bài báo sẽ được phản biện bởi hai phản biện và đánh giá của một biên tập viên chuyên ngành. Tổng biên tập tạp chí thành viên sẽ đưa ra quyết định cuối cùng dựa trên ý kiến của biên tập viên chuyên ngành. Biên tập viên chuyên ngành là một thành viên của Hội đồng Biên tập hoặc là nhà khoa học được mời (guest editor).

Bên cạnh đó, Tạp chí PTKHCN sẽ thực hiện hình thức công bố mở (Open Access). Đây là xu thế của công bố khoa học mà ở đó các kết quả nghiên cứu được cung cấp miễn phí cho người đọc. Việc công bố giúp phổ biến nhanh, rộng rãi các kết quả nghiên cứu được đăng tải trên tạp chí đến cộng đồng khoa học trong và ngoài nước.

Tạp chí PTKHCN sau khi nâng cấp sẽ nhập liệu và giới thiệu khoảng 3.000 bài báo đã công bố từ năm 1998 đến bạn đọc trên hệ thống trực tuyến của tạp chí.

Số TT	Tạp chí/ tạp chí thành viên	Tên tiếng Việt	Tên tiếng Anh	Số ISSN	Tên viết thông thường	Tên viết tắt chuẩn
1	Tạp chí (Journal)	Tạp chí Phát triển Khoa học và Công nghệ	Science & Technology Development Journal	1859-0128	STDJ	Sci. Tech. Dev. J.
2	Tạp chí thành viên (Sub- journal)	Tạp chí Phát triển KHCN - Chuyên san Khoa học tự nhiên	Science & Technology Development Journal - Natural Sciences	2588-106X	STDJ-NS	Sci. Tech. Dev. J. - Nat. Sci.
3		Tạp chí Phát triển KHCN - Chuyên san Khoa học trái đất và Môi trường	Science & Technology Development Journal - Science of the Earth & Environment	2588-1078	STDJ-SEE	Sci. Tech. Dev. J. - Sci. Earth Env.
4		Tạp chí Phát triển KHCN - Chuyên san Kinh tế, Luật và Quản lý	Science & Technology Development Journal - Economics - Law and Management	2588-1051	STDJ-ELM	Sci. Tech. Dev. J. - Eco. Law, Manag
5		Tạp chí Phát triển KHCN - Chuyên san Khoa học xã hội và Nhân văn	Science & Technology Development Journal - Social Sciences & Humanities	2588-1043	STDJ-SSH	Sci. Tech. Dev. J. - Soc. Sci. Hum.
6		Tạp chí Phát triển KHCN - Kỹ thuật và Công nghệ	Science & Technology Development Journal - Engineering and Technology		STDJ-ET	Sci. Tech. Dev. J. - Eng Tech

Vươn tầm quốc tế

Đạt các chuẩn mực và thông lệ trong công bố khoa học ở khu vực và quốc tế là nhiệm vụ hàng đầu của đề án nâng cấp Tạp chí PTKHCN. Sau 6 tháng (từ tháng 7-12/2018), hệ thống tạp chí này đã có những bước tiến đáng ghi nhận gồm:

(1) Tất cả bài báo đã có số DOI (Digital object identifier) với prefix 10.32508.

(2) Các bài báo công bố từ năm 2018 đối với Tạp chí PTKHCN và từ năm 2019 đối với các tạp chí thành viên sẽ sử dụng định dạng mới với đầy đủ thông tin cần thiết theo thông lệ. Đặc biệt ngày nộp bài, ngày chấp nhận bài và ngày công bố bài, địa chỉ liên hệ, email của tác giả bắt buộc cung cấp trong từng bài báo.

(3) Thực hiện dần các chuẩn mực đạo đức trong công bố khoa học do Ủy ban đạo đức công bố đề xuất (COPE) như đảm bảo không có xung đột lợi ích trong quá trình phản biện; tuyên bố về xung đột lợi ích giữa các đồng tác giả; tuyên bố về sự đóng góp của các tác giả trong công trình

(author contribution); công bố về nghiên cứu trên động vật và người phải được thông qua các hội đồng đạo đức.

(4) Các bài báo được trình bày trực tuyến với định dạng PDF, HTML/XML đối với Tạp chí PTKHCN từ năm 2018 và các tạp chí thành viên từ năm 2019.

Từ sự nâng cấp trên, đến tháng 12/2018, các bài báo của hệ thống tạp chí PTKHCN đã được trích dẫn đề mục và tóm tắt trong các cơ sở dữ liệu lớn của thế giới như Google scholar, Scilit, Dimension, OCLC WorldCat. Đây là những bước tiến quan trọng để giới thiệu các công trình nghiên cứu được hệ thống tạp chí của ĐHQG-HCM công bố trước cộng đồng quốc tế.

Đồng thời, các tạp chí và tạp chí thành viên của ĐHQG-HCM sẽ được đăng ký để kiểm định tiêu chuẩn của các cơ sở dữ liệu đa ngành của khu vực và quốc tế như ACI, Scopus, Web of Science..., các cơ sở dữ liệu chuyên ngành như Pubmed, Embase... ■

Thí sinh dự thi Đánh giá năng lực năm 2018 do ĐHQG-HCM tổ chức. Ảnh: Đức Lộc

Đánh giá năng lực: PHƯƠNG ÁN TUYỂN SINH ĐƯỢC NHIỀU THÍ SINH LỰA CHỌN

Trong bối cảnh tuyển sinh đại học còn nhiều bất cập, liên tục thay đổi và cải tiến gây nhiều hoang mang cho thí sinh, phụ huynh, ĐHQG-HCM đã đưa ra phương án tuyển sinh bằng kỳ thi Đánh giá năng lực (ĐGNL). Phương án này vừa dung hòa các yêu cầu của Bộ GD&ĐT vừa đáp ứng tiêu chí tuyển chọn thí sinh tốt cho các trường.

BẢO KHÁNH - PHIÊN AN

Sau khi đóng cổng đăng ký dự thi đợt 1 vào ngày 28/2, đã có hơn 36.000 thí sinh đăng ký tham gia kỳ thi này, tăng hơn 7 lần so với năm 2018.

40% chỉ tiêu cho ĐGNL

Theo TS Nguyễn Quốc Chính, Giám đốc Trung tâm KT&ĐGCLĐT ĐHQG-HCM, con số trên đã khẳng định uy tín của kỳ thi ĐGNL, tạo sự tin tưởng đối với xã hội. Điều này thể hiện qua việc 20 đơn vị ngoài hệ thống ĐHQG-HCM gồm 17 trường ĐH, 3 trường CĐ sẽ sử dụng kết quả kỳ thi để xét tuyển trong năm nay.

Kỳ thi ĐGNL 2019 dành cho thí sinh đủ điều kiện dự thi THPT Quốc gia theo quy định của Bộ GD&ĐT và học sinh đã tốt nghiệp THPT hoặc đã có bằng tốt nghiệp THPT Quốc gia.

Mục tiêu của kỳ thi là đánh giá năng lực học

đại học của thí sinh, đồng thời đa dạng hóa hình thức tuyển sinh và tăng thêm cơ hội trúng tuyển vào ĐHQG-HCM.

Kết quả thi ĐGNL là một trong những phương thức xét tuyển vào các trường và đơn vị đào tạo thành viên ĐHQG-HCM. "Chỉ tiêu tuyển sinh xét theo phương thức kỳ thi ĐGNL 2019 chiếm tối đa 40% tổng chỉ tiêu của ngành/nhóm ngành. Thí sinh được đăng ký tối đa 3 nguyện vọng vào các trường đại học thành viên, khoa trực thuộc của ĐHQG-HCM. Bên cạnh đó, thí sinh có thể đăng ký nguyện vọng vào các trường đại học, cao đẳng ngoài hệ thống ĐHQG-HCM (không giới hạn số nguyện vọng) có sử dụng kết quả kỳ thi ĐGNL 2019 để tuyển sinh" - TS Nguyễn Quốc Chính cho biết.

Cách học thuộc lòng không đáp ứng được kỳ thi

Bài thi ĐGNL của ĐHQG-HCM được xây dựng theo cùng cách tiếp cận với các bài thi đánh giá năng lực phổ biến trên thế giới như SAT (Scholastic Assessment Test) của Hoa Kỳ và bài thi TSA (Thinking Skills Assessment) của Anh.

Xét về cấu trúc, bài thi ĐGNL của ĐHQG-HCM tích hợp được các kỹ năng về đọc hiểu, phân tích vốn được nhấn mạnh ở bài thi SAT và kỹ năng tư duy phản biện và giải quyết vấn đề của bài thi TSA.

Cụ thể, bài thi ĐGNL tại ĐHQG-HCM đánh giá các năng lực cơ bản để học đại học của thí sinh như: sử dụng ngôn ngữ, tư duy logic, xử lý số liệu, giải quyết vấn đề. Nội dung bài thi được tích hợp đầy đủ cả về mặt kiến thức lẫn về mặt tư duy dưới hình thức cung cấp số liệu, dữ kiện và các công thức cơ bản.

Giám đốc Trung tâm KT&ĐGCLĐT ĐHQG-HCM cũng lưu ý, dù bao quát phần lớn các môn học trong chương trình phổ thông, bài thi ĐGNL không tập trung vào việc ghi nhớ kiến thức mà yêu cầu thí sinh phải tư duy linh hoạt. Cách học thuộc lòng, nhồi nhét kiến thức sẽ không đáp ứng được bài thi.

TS Nguyễn Quốc Chính nhấn mạnh: "Để làm tốt bài thi ĐGNL, thí sinh cần đáp ứng ba điều kiện. Thứ nhất, xây dựng nền tảng kiến thức vững chắc, vận dụng tốt các kỹ năng đọc hiểu, tư duy logic, xử lý số liệu để giải quyết các câu hỏi. Thứ hai, đảm bảo tâm lý và sức khỏe tốt, không tự tạo áp lực cho bản thân. Cuối cùng, cần có 'chiến lược' làm bài hiệu quả, tránh mất quá

DANH SÁCH CÁC TRƯỜNG SỬ DỤNG KẾT QUẢ KỲ THI ĐGNL

Tính đến ngày 12/3, đã có 27 đơn vị sử dụng kết quả kỳ thi Đánh giá năng lực do ĐHQG-HCM tổ chức để xét tuyển.

▲ Các đơn vị trong hệ thống ĐHQG-HCM:

1. Trường ĐH Bách Khoa
2. Trường ĐH Khoa học Tự nhiên
3. Trường ĐH Khoa học Xã hội và Nhân văn
4. Trường ĐH Quốc Tế
5. Trường ĐH Công nghệ Thông tin
6. Trường ĐH Kinh tế - Luật
7. Khoa Y

▲ Các đơn vị ngoài hệ thống ĐHQG-HCM:

1. Trường ĐH An Giang
2. Trường ĐH Sư phạm Kỹ thuật Vĩnh Long
3. Trường ĐH Nguyễn Tất Thành
4. Trường ĐH Lạc Hồng
5. Trường ĐH Kinh tế - Tài Chính
6. Trường ĐH Công nghiệp Thực phẩm TP.HCM
7. Trường ĐH Thủ Dầu Một
8. Trường ĐH Nha Trang
9. Trường ĐH Kiến trúc Đà Nẵng
10. Trường ĐH Bình Dương
11. Trường ĐH Công nghệ TP.HCM
12. Trường ĐH Hùng Vương
13. Trường ĐH Bà Rịa - Vũng Tàu
14. Trường CĐ Kỹ thuật Cao Thắng
15. Trường CĐ Viễn Đông
16. Trường ĐH Văn Lang
17. Trường ĐH Phan Chu Trinh
18. Trường CĐ Quốc tế TP.HCM
19. Trường ĐH Văn Hiến
20. Trường ĐH Kinh tế - Công nghiệp Long An.

nhiều thời gian cho một câu hỏi vì đề thi gồm 120 câu làm trong 150 phút".

Kỳ thi ĐGNL năm 2019 do ĐHQG-HCM tổ chức gồm hai đợt. Đợt 1 trước kỳ thi Quốc gia, vào ngày Chủ nhật 31/3 tại TP.HCM và Bến Tre; đợt 2 vào ngày 7/7. Kết quả của đợt 1 sẽ được công bố vào ngày 10/4 ■

XÃ HỘI HIỆN ĐẠI CẦN NHIỀU PHỤ NỮ THAM GIA LÃNH ĐẠO VÀ QUẢN LÝ

Việc thêm nhiều phụ nữ đứng trong hàng ngũ lãnh đạo, quản lý không chỉ quan trọng đối với vấn đề bình đẳng giới trên phạm vi toàn cầu mà còn có ý nghĩa tích cực đối với sự phát triển của các quốc gia và doanh nghiệp trên con đường vươn tới văn minh, thịnh vượng.

LÊ THỊ ANH TRÂM

Chỉ 30% nữ giới sở hữu doanh nghiệp

Theo số liệu thống kê từ Tổ chức Lao động Thế giới (ILO, 2012), khoảng 5% giám đốc của các công ty lớn trên thế giới là nữ. Công ty càng lớn, người đứng đầu là nữ càng hiếm.

Hiện nay, phụ nữ sở hữu và quản lý chiếm khoảng 30% tổng số doanh nghiệp toàn cầu, nhưng phần lớn các doanh nghiệp này có quy mô nhỏ hoặc siêu nhỏ. Tại Việt Nam, khoảng 7% các nhà quản lý của 600 doanh nghiệp được khảo sát là nữ và khoảng 14% thành viên hội đồng quản trị là nữ. Về tổng thể, Việt Nam có khoảng 23% nữ giới tham gia vị trí quản lý tại các doanh nghiệp, xếp thứ 76/108 quốc gia được nghiên cứu.

Về thu nhập giữa nam và nữ trên thế giới, nữ

có mức thu nhập chỉ từ 2% đến 50% so với nam, tùy từng nước khác nhau. Ở Việt Nam, mức thu nhập của nữ thấp hơn nam trung bình khoảng 10%.

Nguyên nhân dẫn đến sự thiếu hụt phụ nữ tham gia các vị trí lãnh đạo và quản lý được cho là từ nhiều phía: sự hạn chế trong nhận thức của xã hội về tầm quan trọng của việc phụ nữ tham gia đời sống chính trị, làm lãnh đạo và quản lý; thiếu các cơ chế và điều kiện thuận lợi để phụ nữ thực hiện đầy đủ quyền công dân của mình; bản thân phụ nữ, đặc biệt là phụ nữ tại các nước nghèo hoặc đang phát triển, thường thiếu tự tin và ít được sự ủng hộ từ các bên để tham gia công tác quản lý.

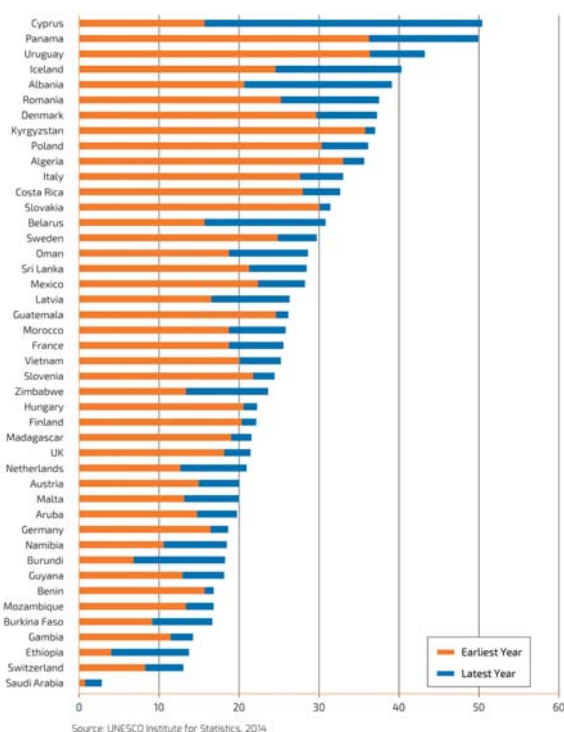
Sự thiếu vắng phụ nữ tham chính trong tương quan với nam giới là vấn đề mang tính

toàn cầu, có tính lịch sử và truyền thống. Ở hầu hết các nước, chính trị gia và nhà quản lý chủ yếu là nam giới. Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập, việc thu hút sự tham chính của phụ nữ nhằm phát huy nguồn lực trí tuệ của "một nửa thế giới" đang là một trong những vấn đề "nóng" của các quốc gia.

Ưu thế của nữ giới đang được khẳng định

Sự phát triển về giáo dục, đặc biệt là giáo dục đại học đã mở ra nhiều cơ hội cho phụ nữ nâng cao kiến thức và năng lực nghề nghiệp. Số lượng sinh viên đại học ngày càng tăng cao ở tất cả các nước, trong đó lượng sinh viên nữ cũng đồng lên rất đáng kể. Đặc biệt, tại Hoa Kỳ, phụ nữ đã vượt hẳn nam giới về khả năng đạt các trình độ giáo dục. Thí dụ, niên khóa 2005-2006, nữ giới chiếm 58% lượng người nhận bằng cử nhân, 60% lượng người nhận bằng thạc sĩ và 50% lượng người nhận bằng tiến sĩ.

Phụ nữ cũng tự tin và đăng ký ngày càng nhiều hơn vào ngành học vốn là thế mạnh của nam giới như kỹ sư, công nghệ, xây dựng (Hình 1). Một điều thú vị nữa, theo kết quả PISA 2015,

Nguồn: ILO, 2012

Hình 1: Sự gia tăng % sinh viên nữ tốt nghiệp các ngành kỹ sư, sản xuất và xây dựng tại các nước, năm 2000 và 2012

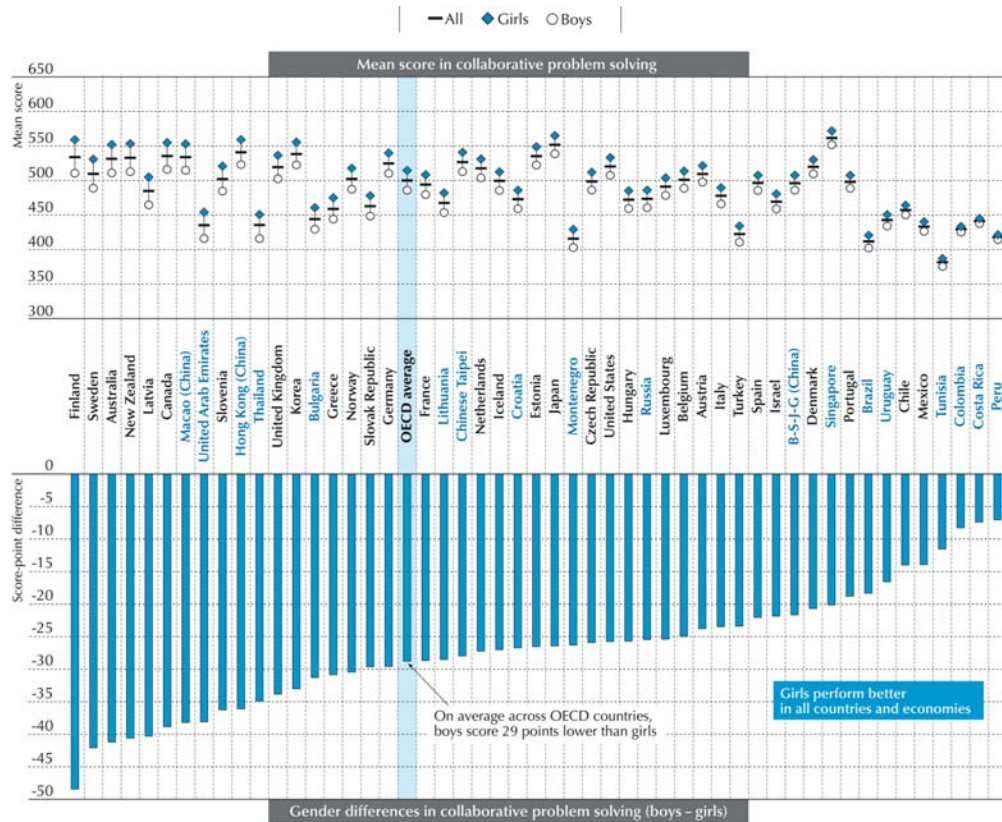
các bé gái có khả năng giải quyết vấn đề tốt hơn các bé trai tại các nước khác nhau trên thế giới (Hình 2).

Như vậy, kiến thức và trình độ của phụ nữ ngày nay đã có phần tương đương hoặc vượt trội so với nam giới. Điều đó cũng có nghĩa phụ nữ ngày nay có đầy đủ năng lực và trình độ để tham gia các vị trí lãnh đạo, quản lý, cùng nam giới giải quyết các bài toán của tổ chức và xã hội.

Sự phát triển của công nghiệp 4.0 góp phần giải phóng con người ra khỏi hình thức lao động thủ công và cơ bắp. Người lãnh đạo hiệu quả không dựa vào sức mạnh thể chất hay sức mạnh quyền lực mà chủ yếu là sử dụng sự thông minh, quan tâm, chia sẻ và tinh thần trách nhiệm. Tri thức và cảm xúc sẽ giúp con người đưa ra những quyết sách hiệu quả hơn cho sự phát triển. Đây chính là thế mạnh, "quyền lực mềm" của phụ nữ hay còn gọi là đặc trưng của phụ nữ. Sự nhạy cảm, thông hiểu, dịu dàng giúp phụ nữ thành công hơn so với nam giới trong vai trò lãnh đạo và quản lý. Trong khi nam giới tỏ ra mạnh mẽ, quyết đoán, thích kiểm soát và cạnh tranh thì phụ nữ tỏ ra mềm mại, linh hoạt, thường chọn con đường thuyết phục và hợp tác. Vì thế, trong vị trí lãnh đạo, người phụ nữ thể hiện khả năng tương tác tốt hơn bởi phần lớn phụ nữ có xu hướng khuyến khích sự tham gia của nhân viên, chia sẻ quyền lực, cố gắng phát huy năng lực của cấp dưới.

Trong các tổ chức, sự mềm dẻo trong quản lý, phân chia công việc theo nhóm, chia sẻ thông tin giữa các đồng nghiệp đang thay thế các cơ chế cứng nhắc của chủ nghĩa cá nhân cạnh tranh, sự kiểm soát và bí mật. Nhà quản lý hiệu quả là người biết lắng nghe, thúc đẩy và ủng hộ nhân viên. Nhiều phụ nữ làm các công việc này tốt hơn nam giới. Các nhà khoa học cho rằng phụ nữ có thể đảm nhận rất nhiều vai trò khác nhau. Họ có thể vừa là người mẹ, người vợ vừa là nhà khoa học, nhà chính trị và nhà quản lý. Từ đó, phụ nữ có thể lựa chọn, quyết định và làm tốt vai trò của mình trong gia đình và xã hội với tinh thần trách nhiệm cao và đạo đức nghề nghiệp tốt. Đây cũng là nét khác biệt đáng chú ý trong cách thức lãnh đạo và quản lý giữa nam và nữ.

Tri thức và "quyền lực mềm" của phụ nữ hiện đại chính là sức mạnh để họ được bình đẳng, tự tin và tham gia cùng nam giới trong các quyết sách của tổ chức. Một tổ chức quản lý với sự cân bằng tiếng nói nam và nữ trong các quyết

Nguồn: OECD, PISA 2015

Hình 2: Sự khác biệt giới trong giải quyết vấn đề

định quan trọng sẽ đem đến môi trường làm việc thân thiện, hòa bình, hiệu quả và thúc đẩy cùng tiến bộ.

Thay đổi để phát triển bền vững

Kinh tế thịnh vượng là nền tảng để nâng cao chất lượng cuộc sống mỗi thành viên trong gia đình và là điều kiện thuận lợi để phát triển xã hội. Khi kinh tế phát triển, nó sẽ thúc đẩy sự thay đổi trong nhận thức giữa nam và nữ, hướng đến mối quan hệ bình đẳng, chia sẻ và hợp tác.

Tuy nhiên, sự phát triển kinh tế không đủ để tạo sự bền vững cho bình đẳng giới. Yếu tố thiết yếu để tạo sự bền vững trong bình đẳng giới là tạo lập thể chế bình đẳng giữa nam và nữ trong tất cả môi trường tương tác: gia đình, nhà trường, doanh nghiệp và xã hội.

Trước hết, cần thay đổi nhận thức về vai trò và đóng góp của phụ nữ khi họ tham gia lãnh đạo và quản lý. Cụ thể là nâng cao nhận thức của các quan chức cao cấp, nhấn mạnh tầm quan trọng và hiệu quả của công việc khi có tỷ lệ công bằng giữa nam và nữ trong các vị trí ra quyết sách. Nâng cao nhận thức của nam giới trong việc đảm nhận nhiều hơn công việc gia đình để hỗ trợ phụ nữ theo đuổi và thành công trong sự nghiệp của mình. Nâng cao nhận thức

của cộng đồng về vị trí quan trọng của phụ nữ trong xã hội để tạo áp lực làm thay đổi quan niệm về giới trong việc đảm nhận các chức vụ lãnh đạo, quản lý cấp cao.

Đi liền với thể chế là một chính sách mạnh mẽ và nhất quán. Chính sách nhân sự, truyền thông và hành chính là những vấn đề cần quan tâm và thúc đẩy sự bình đẳng ở mức cơ bản nhất, tạo điều kiện thuận lợi để phụ nữ sẵn sàng tham gia và phát triển năng lực, trí tuệ, góp phần phát triển tổ chức, xã hội. Đẩy mạnh phát triển chính sách nâng cao dân trí, đặc biệt là việc đưa kiến thức về pháp luật và thông tin cần thiết đến với giới nữ, để họ có thể trở thành một lực lượng lớn vừa tự tin đi vào xã hội, vừa hỗ trợ, ủng hộ cho những nhân vật nữ tinh hoa đảm đương công việc chung của đất nước.

So với 20 năm trước, vai trò và nhiệm vụ của phụ nữ đã thay đổi rất rõ rệt. Nhiều phụ nữ nắm giữ những vị trí quan trọng của đất nước hoặc các tổ chức toàn cầu như thủ tướng Anh, thủ tướng Đức, chủ tịch Quỹ Tiền tệ Thế giới... Ngoài ra, còn có rất nhiều phụ nữ thành công trên cương vị là nhà quản lý hay nhà quản trị tài chính của các doanh nghiệp nổi tiếng trên thế giới. Đây là minh chứng cho quá trình phấn đấu và khẳng định bản thân, vượt khỏi khuôn khổ truyền thống của phụ nữ ■

ThS Nguyễn Thế Phương và TS Nguyễn Thành Trung - hai diễn giả chính của tọa đàm. Ảnh: PHIÊN AN

Đàm phán Mỹ - Triều: SONG PHƯƠNG LÀ CHƯA ĐỦ?

Trái ngược với kỳ vọng của dư luận quốc tế, Hội nghị Thượng đỉnh Mỹ - Triều lần 2 kết thúc không đạt kết quả cụ thể nào, dù bản tuyên bố chung đã được thảo sẵn. Phía sau những bất đồng thâm căn về phi hạt nhân hóa bán đảo Triều Tiên và gỡ bỏ lệnh cấm vận, các chuyên gia quốc tế đều cho rằng đàm phán Mỹ - Triều chỉ Trump và Kim là chưa đủ.

TẤN ĐỒNG

Đó cũng là quan điểm của TS Nguyễn Thành Trung - Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu Quốc tế (SCIS) và ThS Nguyễn Thế Phương - tốt nghiệp chuyên ngành Đông Á học đương đại, ĐH Duisburg-Essen, Đức tại tọa đàm "Thượng đỉnh Mỹ - Triều và những bước ngoặt mới" do Khoa Quan hệ Quốc tế - Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức ngày 2/3.

Cốt lõi vẫn là thiếu lòng tin

Lý giải chính sách đối ngoại "răn đe hạt nhân" của Triều Tiên trong quá khứ, TS Nguyễn Thành Trung cho rằng: "Khi thành lập Cộng hòa Dân chủ Nhân dân Triều Tiên, Kim Il-sung đã phát triển tư tưởng Juche - tự lực cánh sinh, hay còn gọi là thuyết chủ thể. Ông cho rằng nếu Triều Tiên tự chủ được công nghệ hạt nhân thì không một quốc gia nào có khả năng làm mất độc lập và thôn tính họ. Quan điểm này được duy trì đến ngày hôm nay".

Tiếp lời TS Trung, ThS Nguyễn Thế Phương cho biết, thuyết chủ thể có vai trò quan trọng trong việc định hình văn hóa chính trị của Triều Tiên và các nhà lãnh đạo của quốc gia này. Sau khi giải phóng Triều Tiên khỏi Nhật Bản, trước thế kìm kẹp của Liên Xô và Trung Quốc, Kim Il-sung muốn người dân nước này độc lập, ít nhất là về tư tưởng. Do đó, ông đã khởi xướng học thuyết chủ thể với ba đặc trưng độc lập về tư tưởng, kinh tế và quân sự.

"Mỗi đời lãnh đạo Triều Tiên đều có một học thuyết cho riêng mình. Nếu Kim Il-sung đề

xuất thuyết chủ thể chú trọng tính độc lập, toàn vẹn lãnh thổ thì Kim Jong-il sử dụng tư tưởng tiên quân - nhấn mạnh nỗ lực tập trung đầu tư cho quân đội. Khác với ông nội và cha, Kim Jong-un đề cao quan điểm song tiến, tức quân đội và kinh tế phải phát triển song song. Bởi ông nhận ra rằng nếu không phát triển kinh tế Triều Tiên sẽ gặp nguy khốn thực sự. Tuy nhiên, từ tiên quân đến song tiến, cả hai đều dựa vào học thuyết chủ thể. Do đó, vấn đề hạt nhân ở Triều Tiên không chỉ là vấn đề cân bằng quyền lực quốc tế mà yếu tố ý thức hệ về mặt đối nội của các nhà lãnh đạo cũng rất quan trọng" - ThS Phương phân tích.

Bình luận về nguyên nhân Hội nghị thượng đỉnh Mỹ - Triều lần hai không đạt thỏa thuận cuối cùng, TS Nguyễn Thành Trung cho rằng vấn đề cốt lõi trong quan hệ giữa hai quốc gia này là thiếu phương pháp xây dựng lòng tin. "Hàng năm, Mỹ vẫn tập trận chung với Hàn Quốc và Nhật. Trong khi đó, Triều Tiên luôn xem vũ khí hạt nhân là con bài mặc cả của mình khi đàm phán" - ông Trung nhấn mạnh.

Theo TS Nguyễn Thành Trung, để duy trì động lực cho các Hội nghị Thượng đỉnh Mỹ - Triều tiếp theo, cả hai bên cần thống nhất cách hiểu "giải trừ vũ khí hạt nhân" của Triều Tiên. Ông phân tích: "Việc giải trừ vũ khí hạt nhân của Triều Tiên là mang tính thời điểm hay vĩnh viễn? Triều Tiên có được tiếp tục nghiên cứu, thử nghiệm tên lửa tầm xa mang đầu đạn hạt nhân?

Giải trừ là phá bỏ toàn bộ vũ khí nhưng vẫn được giữ công nghệ và có thể chuyển giao cho nước khác? Hay giải trừ là không thể quay lại? Đến nay, vấn đề này vẫn còn gặp nhiều bất đồng từ hai phía".

Đàm phán không chỉ ở Trump - Kim

ThS Nguyễn Thế Phương cho rằng giải trừ vũ khí hạt nhân là vấn đề lâu dài, không thể qua 2-3 hội nghị thượng đỉnh là có thể giải quyết được. Theo ông, việc Mỹ - Triều không đưa ra thỏa thuận chung sau hội nghị thượng đỉnh tại Hà Nội có ba cách lý giải. Thứ nhất, cả Mỹ lẫn Triều Tiên đều bất đồng trong cách nhìn nhận gỡ bỏ các lệnh cấm vận. Thứ hai, sự kiện cựu luật sư thân tín của Tổng thống Donald Trump điều trần trước Ủy ban giám sát Quốc hội Mỹ. Thứ ba, bối cảnh chiến tranh thương mại giữa Mỹ và Trung Quốc.

"Việc đẩy nhanh tiến độ hội nghị so với dự kiến cho thấy sự chi phối của xung đột chính trị nội bộ tại Mỹ đối với Hội nghị thượng đỉnh lần hai này. Đồng thời, việc Trump đẩy nhanh quá trình đàm phán thể hiện sự cứng rắn của mình nghĩa là ông sẽ không nhượng bộ bất kỳ lợi ích chính trị nội bộ nào với đảng Dân chủ. Song song đó, hành động của Trump nhằm gửi thông điệp mạnh mẽ đến Trung Quốc rằng ông quay lưng đàm phán với Kim Jong-un thì cũng có thể làm như vậy trong đàm phán thương mại với Trung Quốc. Với Trump, những lợi ích thương

mai của Mỹ không dễ dàng đánh đổi" - ông Phương bình luận.

Thảo luận về tương lai đàm phán Mỹ - Triều, TS Nguyễn Thành Trung cho biết ông "khá bi quan" về vấn đề thương lượng và không nghĩ có sự đột phá. Ông nhận định: "Dù đảng Dân chủ hay Cộng hòa lãnh đạo thì quan điểm về vấn đề hạt nhân Triều Tiên vẫn nhất quán trừ phi có một sự chuyển biến cực lớn từ phía Triều Tiên".

Trong khi đó, ThS Nguyễn Thế Phương cho rằng đàm phán Mỹ - Triều đang diễn ra trong những điều kiện thuận lợi nhất từ trước đến nay.

"Tổng thống Mỹ Donald Trump nổi tiếng với những hành xử khó lường, không tuân theo bất kỳ chuẩn mực truyền thống nào, hứa hẹn sẽ tạo nhiều bất ngờ. Đối với Chủ tịch Kim Jong-un, ông từng có thời gian theo học tại Thụy Sĩ, được giới chuyên gia đánh giá ít nhiều mang hình ảnh của một trí thức Tây học và có 'độ mở' hơn so với hai nhà lãnh đạo trước. Bên cạnh đó, Tổng thống Hàn Quốc Moon Jae-in lại rất ủng hộ quá trình hàn gắn quan hệ Mỹ - Triều và Trung Quốc cũng vậy. Trong thời gian tới, nếu cả hai tranh thủ được sự thuận lợi này sẽ đạt được nhiều kết quả khả quan" - ông Phương đánh giá.

Tuy nhiên, ThS Phương cũng lưu ý, đàm phán song phương Mỹ - Triều còn chịu nhiều tác động từ các quốc gia hữu quan khác. Theo đó, nhìn từ phía Hàn Quốc, đương kim Tổng thống Moon Jae-in là người ủng hộ chính sách "ánh dương" tái thiết lập quan hệ và tiến đến thống nhất bán đảo Triều Tiên. Tuy nhiên, mọi việc sẽ thay đổi khi nhiệm kỳ của ông kết thúc và

phe đối lập lên cầm quyền. Đối với Nga, đây là quốc gia có quan hệ truyền thống với Triều Tiên vì sự ảnh hưởng của Liên Xô ngày trước. Nga muốn có tiếng nói với Triều Tiên vì vùng Viễn Đông của nước này "cần lực phát triển" cũng như thể hiện vai trò của một cường quốc đối với các vấn đề quốc tế.

Trả lời câu hỏi của cử tọa về vai trò của Trung Quốc trong đàm phán Mỹ - Triều, TS Nguyễn Thành Trung cho biết: "Triều Tiên cần sự tham gia của một quốc gia khác trong bàn đàm phán. Đó là Trung Quốc. Việc Triều Tiên từng có sự hỗ trợ của Trung Quốc trong vấn đề đàm phán hạt nhân thể hiện vai trò cực kỳ quan trọng của quốc gia này đối với vấn đề thống nhất trên bán đảo Triều Tiên".

Chia sẻ quan điểm này, ThS Nguyễn Thế Phương nhận định: "Từ góc độ địa chính trị, đối với Trung Quốc, họ phải đảm bảo các vùng lợi ích của mình. Đó là nhóm lợi ích cốt lõi gồm vấn đề Đài Loan, Tây Tạng và khu vực thân thiết là Triều Tiên và vấn đề Biển Đông. Trung Quốc là đồng minh không hiệp ước duy nhất với Triều Tiên. Quốc gia này hỗ trợ Triều Tiên tài chính, nhân lực và đặc biệt là né một số lệnh cấm vận. Do đó, họ có vai trò vô cùng quan trọng. Trung Quốc không muốn một Triều Tiên thống nhất là đồng minh của Mỹ. Họ muốn giữ một Triều Tiên ổn định và gần mình nhất có thể. Cho nên, đàm phán 6 bên trong đó ngoài Mỹ, Hàn, Nhật, các bên còn lại sẽ có lợi ích trực tiếp và gián tiếp trong quá trình đàm phán phi hạt nhân hóa bán đảo Triều Tiên" ■

Những sự kiện chính trong quan hệ Mỹ - Triều

Năm 1968, tàu USS của Mỹ bị Hải quân Triều Tiên tấn công và bắt giữ. Một năm sau, máy bay MiG 21 của Triều Tiên bắn hạ một chiếc EC-121 của Mỹ. Năm 1976, trong khu vực phi quân sự, binh sĩ Triều Tiên dùng vũ lực sát hại 2 binh sĩ Mỹ.

Quan hệ Mỹ - Triều có xu hướng hòa dịu trong thập niên 1990. Năm 1994, hai nước đặt bút ký vào bản thỏa thuận bước ngoặt về những giải pháp hạt nhân. Bản thỏa thuận này đã chấm dứt khoảng thời gian đầy lo ngại về khả năng xảy ra cuộc chiến tranh mới. 5 năm sau, Washington quyết định nới lỏng lệnh trừng phạt Bình Nhưỡng sau khi lãnh đạo Triều Tiên Kim Jong-il tuyên bố hoãn các vụ thử vũ khí hạt nhân.

Đến năm 2001, George W. Bush - ứng viên của đảng Cộng hòa đắc cử Tổng thống Mỹ và theo đuổi hàng loạt chính sách cứng rắn với Triều Tiên. Năm 2002, chính quyền Bush cáo buộc Triều Tiên vẫn lén lút làm giàu uranium cho vũ khí hạt nhân. Một năm sau, Triều Tiên chính thức rút khỏi Hiệp ước không phổ biến vũ khí hạt nhân (NPT). Giai đoạn 2003-2006, Triều Tiên nhiều lần thực hiện các vụ thử vũ khí hạt nhân mới.

Gần hai thập niên sóng gió, năm 2018, Tổng thống Mỹ Donald Trump đồng ý lời mời đối thoại về vấn đề hạt nhân của lãnh đạo Triều Tiên đời thứ 3 Kim Jong-un. Hội nghị Thượng đỉnh Mỹ - Triều lần đầu tiên được diễn ra ở Singapore vào tháng 6/2018 nhưng không đạt sự thống nhất. Năm 2019, tại Việt Nam, Hội nghị Thượng đỉnh lần hai giữa hai quốc gia này vẫn không đưa ra được tuyên bố chung.

Nhà báo Takano Isao
cùng vợ và con gái.
Nguồn: BTC

Takano Isao: KÝ GIẢ QUẢ CẢM CỦA CUỘC CHIẾN BIÊN GIỚI 1979

"Xin hát về người con của tuyết trắng Fuji hùng vĩ/ Anh đến với quê tôi trong những ngày lửa khói/ Tâm hồn anh tươi sáng như hoa anh đào mới nở...". Đó là những câu hát trong nhạc phẩm *Takano - nhân chứng quả cảm* của Phó Đức Phương viết về nhà báo người Nhật Takano Isao - người đã hy sinh trong lúc tác nghiệp về cuộc chiến chống Trung Quốc năm 1979.

NGUYỄN NHUNG - LUONG VŨ

Ca khúc này được trình diễn tại buổi nói chuyện và trưng bày ảnh di vật của Takano Isao do nhà báo Goro Nakamura cùng Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức sáng 5/3, nhân kỷ niệm 40 năm ngày hy sinh của ông.

Chúng tôi phải đứng về phía chính nghĩa

Một ngày giữa tháng 2/1979, Trung Quốc nã pháo và đưa hơn nửa triệu quân tràn sang 6 tỉnh biên giới phía Bắc của Việt Nam. Hành động này đã thu hút sự quan tâm đặc biệt của dư luận quốc tế, trong đó có cơ quan ngôn luận của Đảng cộng sản Nhật Bản - báo *Akahata* - nơi đặc phái viên, phóng viên Takano Isao làm việc.

Takano đã có mặt ở Lạng Sơn để ghi lại những hình ảnh chân thật nhất về cuộc chiến tranh mà Trung Quốc phát động. Trong ký ức của những đồng nghiệp và người lính chiến đấu tại biên giới phía Bắc năm đó, Takano Isao là một nhà báo dũng cảm và đầy lý tưởng. Ông không ngại tác nghiệp dưới bom đạn, chất độc hóa học hoặc trong các cuộc bố ráp vây càn của địch để có được thông tin chính xác, kịp thời từ chiến trường. Khi được hỏi về lý do sang Việt Nam, nhà báo Takano từng chia sẻ: "Sang Việt Nam là trách nhiệm của chúng tôi. Trong cuộc chiến tranh chính nghĩa và phi nghĩa, chúng tôi phải đứng về phía chính nghĩa".

Ngày 5/3, Tân Hoa Xã tuyên bố rút quân khỏi Việt Nam. Nhưng chỉ hai ngày sau đó, các chiến sĩ Việt Nam và các nhà báo chiến trường lại nhận được tin tình báo về viện quân của địch còn ở bên trong thị xã Lạng Sơn. Ngày 7/3/

Thủ tướng Phạm Văn Đồng bắt tay bé Emi 5 tuổi, con gái Takano trong đám tang cha mình. Ảnh: PGS.TS Đoàn Lê Giang cung cấp.

1979, xe chở đoàn phóng viên, cả trong nước lẫn quốc tế bị buộc dừng lại ở trạm quản lý trong lúc tiến vào thị xã để xác minh tin tức. Dù được cảnh báo về sự nguy hiểm, Takano Isao vẫn kiên quyết cho rằng: "Nếu chờ an toàn thì tôi không hoàn thành nhiệm vụ. Sự thật và chân lý không chọn giờ cho chúng ta". Trước đề nghị kiên quyết ấy, Tỉnh đội Lạng Sơn phải cử một tổp trình sát đưa xe của các phóng viên Nhật Bản tiến thẳng vào khu vực chiến sự.

Xe chở các nhà báo Nhật tiến sâu vào thị xã Lạng Sơn xác xơ sau nhiều cuộc càn quét của quân Trung Quốc. Chiếc xe chở nhà báo Takano vượt lên trước. Nhà báo quả cảm xuống xe, ghi nhận lại hình ảnh hoang tàn sau cuộc chiến. Nhà báo Goro Nakamura - người đồng nghiệp đi cùng Takano trong trận phục kích đó - vẫn nhớ như in ký ức kinh hoàng của 40 năm trước. "Chúng tôi không thể ngờ quân Trung Quốc đã phục sẵn ở bên kia sông Kỳ Cùng, tầng 2 tòa nhà ủy ban thành phố Lạng Sơn. Chúng tôi vừa tiếp cận thì họ bắt đầu xả súng. Nhà báo Takano Isao bị bắn chết tại chỗ với một vết thương xuyên qua trán khi đang ghi lại hình ảnh chân thực của cuộc đấu súng. Anh ấy đã không rời máy ảnh cho đến tận khoảnh khắc cuối cùng khi hy sinh trên đường làm nhiệm vụ" - ông Goro nghẹn ngào kể lại.

Trưa ngày 8/3/1979, thi hài nhà báo Takano được đưa về Hà Nội. Ngày 20/3, Đảng Cộng sản Nhật Bản đã tổ chức lễ tang cho Takano Isao tại

Tokyo, một nhà báo đã chiến đấu và ngã xuống, xứng danh người đảng viên Đảng Cộng sản.

Nhà báo Goro Nakamura chia sẻ thêm: "Mộ anh ấy được đặt ở Kawasaki, tỉnh Miyagi, quê hương anh. Michoki, vợ của anh vẫn chăm sóc ngôi mộ ấy dù đã ngoài 70 tuổi. Tên của Takano được khắc trên một phiến đá thật lớn. Anh ấy đã sống và chiến đấu với một tinh thần mạnh mẽ, thẳng thắn và thật đáng ngưỡng mộ".

Tại Việt Nam, để tưởng nhớ nhà báo anh dũng người Nhật chiến đấu vì công lý, tượng đài tưởng niệm hình ngọn bút vươn lên trời xanh được dựng lên tại Nghĩa trang Hoàng Đồng nằm trên địa bàn thành phố Lạng Sơn ngày nay. Mỗi khi người thân các liệt sĩ đến thăm viếng nghĩa trang đều thấp hương ở mộ phần đặc biệt này.

Hy sinh là tất nhiên... vì sự nghiệp

Với những người đã đi qua cuộc chiến tranh biên giới năm 1979, họ vẫn nhớ như in từng nơi máu của các chiến sĩ, của người dân đổ xuống mảnh đất này. Và trong những giọt máu ấy có cả máu từ trái tim quả cảm của nhà báo Nhật Bản Isao Takano.

Trước khi biến cố xảy ra, nhà báo Takano từng nói với một người lính Việt Nam rằng ông nhớ con gái ở Nhật lắm. Thế nhưng, khi đề cập việc hy sinh, Takano vẫn ung dung trả lời: "Hy sinh là tất nhiên... vì sự nghiệp".

Vĩnh viễn ra đi ở tuổi 36, nhà báo Takano đã kịp ghi lại những hình ảnh đau thương mà Trung Quốc đã gây ra trên mảnh đất xứ Lạng. Ông là phóng viên quốc tế hiếm hoi có mặt ở điểm nóng bên sông Kỳ Cùng 40 năm trước. Những bài viết của các nhà báo Nhật như ông Takano có thể thay đổi nhận thức của thế giới về cuộc chiến tranh vệ quốc của người dân Việt Nam. Để có được những tư liệu quý giá ấy, nhà báo Takano Isao không tiếc hy sinh mạng sống của mình.

PGS.TS Đoàn Lê Giang - Trưởng khoa Khoa Việt Nam học, Trường ĐHKHXH&NV, ĐHQG-HCM, nhận định: "Ông ấy là một người vô cùng dũng cảm. Trong khi thị xã Lạng Sơn lúc ấy tan hoang vì bom mìn, Takano vẫn đi giữa làn đạn pháo để đưa tin phản ánh cuộc chiến... Ông đã dùng những tấm ảnh, những trang phóng sự khét mùi thuốc súng và dùng chính sự sống của ông để đánh động lương tâm nhân loại về cuộc chiến tranh dã man của quân Trung Quốc tiến hành ở Việt Nam".

Nhà báo Goro Nakamura chia sẻ những hồi ức về bạn đồng nghiệp Takano Isao. Ảnh: **Lương Vũ**

Với những người đồng nghiệp và thế hệ tiếp nối, nhà báo Takano Isao là tấm gương sáng với với tâm hồn cao cả của một nhà báo chân chính, sẵn sàng hy sinh vì sự thật, vì chính nghĩa. Nhà báo Goro Katamura bày tỏ: "Với tư cách là một phóng viên, tôi chỉ biết phải truyền tải trung thực sự thật. Tôi rất mong các bạn trẻ nếu như theo đuổi nghề này hãy giữ tâm thế sẵn sàng như Takano Isao vậy".

ThS Đoàn Hữu Hoàng Khuyến - Phó Trưởng khoa Khoa Báo chí và Truyền thông, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM chia sẻ: "Tôi sinh ra vào đầu năm 1979. Khi Trung Quốc bắt đầu tấn công Việt Nam, tôi còn là một đứa trẻ vô tri. Tuy nhiên, nhờ vào buổi nói chuyện hôm

nay, chúng tôi có thêm nhiều thông tin quý giá về nhà báo Takano cũng như các nhân chứng khác trong cuộc chiến này. Tôi rất hy vọng cuốn sách mà Katamura viết về Takano và các nhà báo khác sẽ sớm được xuất bản ở Việt Nam để các thế hệ sinh viên báo chí của chúng ta sẽ ngày càng biết nhiều hơn về Takano và sự hy sinh của ông".

Đã 40 năm trôi qua kể từ khi Takano Isao ngã xuống tại biên giới Việt Nam bởi đầu súng của quân bành trướng Trung Quốc. Rất nhiều thứ có thể đã bị phai mờ bởi thời gian, thế nhưng tinh thần chiến đấu cho công lý, "Hy sinh là tất nhiên... vì sự nghiệp" của Takano Isao vẫn lan tỏa, trong trái tim những người ở lại và cả những thế hệ sau ■

Người gắn bó mật thiết với Việt Nam

Nhà báo Takano Isao (1943 - 1979) sinh ra tại thành phố Kobe, Nhật Bản. Takano là đặc phái viên, phóng viên hiện trường tại Việt Nam của báo Akahata - cơ quan ngôn luận của Đảng Cộng sản Nhật Bản.

Trước đó, Takano từng gắn bó mật thiết với đất nước Việt Nam. Ông là sinh viên khoa tiếng Việt, Trường ĐH Tổng Hợp Hà Nội những năm 1967-1971 và tham gia đưa tin về chiến tranh biên giới Tây Nam lần chiến tranh biên giới phía Bắc.

Ngày 7/3/1979, ông đã ngã xuống tại tỉnh Lạng Sơn khi đang chụp ảnh tác nghiệp trước những đầu đạn phục kích của quân đội Trung Quốc tại biên giới Việt - Trung, để lại người vợ trẻ và đứa con gái nhỏ 5 tuổi ở Nhật.

Ngoài là một nhà báo, ông Takano Isao cũng hoạt động văn hóa với tư cách là một dịch giả. Ông đã dịch một số tác phẩm văn học nổi tiếng của Việt Nam như *Áo trắng* của nhà văn Nguyễn Văn Bổng và *Mẹ vắng nhà* của nhà văn Nguyễn Thi sang tiếng Nhật.

TS Đào Lê Na cùng một bệnh nhi ung thư tô tượng. Ảnh: NVCC

NỮ GIẢNG VIÊN ĐAM MÊ LAN TỎA NGHỆ THUẬT

Thành lập Câu lạc bộ Sân khấu - Điện ảnh của Khoa Văn học, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM, tổ chức Liên hoan phim FY Film dành cho các nhà làm phim trẻ, sáng lập dự án sáng tạo nghệ thuật Yume... đó là những hoạt động nổi bật khiến TS Đào Lê Na trở thành một trong những tên tuổi uy tín trong giới điện ảnh Việt Nam những năm gần đây.

XUÂN MAI

Tôi gặp TS Đào Lê Na vào một buổi chiều cuối tháng 11, khi cô vừa được tuyên dương danh hiệu Cán bộ trẻ tiêu biểu cấp trường, năm học 2017-2018. Tại góc quán nhỏ, cô nở nụ cười tươi tắn, gương mặt rạng rỡ và ăn mặc giản dị, lịch sự. Trong mùi cà phê rang thơm lừng, cuộc trò chuyện ngắn của chúng tôi dần hé lộ nhiều điều thú vị về người phụ nữ trẻ này.

Cô giáo tận tâm cùng viên phấn trắng

Phải lòng điện ảnh trong một dịp tình cờ,

Đào Lê Na say mê tìm hiểu, nghiên cứu sâu về lĩnh vực này. Năm 2011, cô lên đường sang Đài Loan học chuyên ngành quản lý nghệ thuật ở Trường đại học Nguyên Trí. Tại đây, được tiếp xúc với một trong những nền giáo dục hàng đầu châu Á, tinh thần tự giác, tận tâm của người Đài Loan, Lê Na càng trăn trở nỗi niềm về vẻ đẹp tinh tế của điện ảnh chân chính. Về nước với học vị tiến sĩ, cô giảng dạy tại Khoa Văn học, Trường ĐH KHXH&NV. Cô dồn hết tâm huyết và khát vọng vào việc xây dựng tác phong làm việc chuyên nghiệp và bồi đắp tình yêu điện ảnh cho

học trò của mình.

Để khơi gợi hứng thú cho sinh viên, trong mỗi giờ giảng, Đào Lê Na kết hợp nhiều phương pháp như: đặt câu hỏi gợi mở, tổ chức thuyết trình, đố vui, trò chơi trắc nghiệm, giải ô chữ... Bạn Nguyễn Huỳnh Như, sinh viên năm IV, Khoa Văn học, chia sẻ: "Cô Lê Na là một giảng viên tâm huyết và luôn đầu tư nghiêm túc cho mỗi tiết học. Cách dạy của cô không sôi nổi, hào hứng mà luôn từ tốn sẻ chia, lắng nghe thấu hiểu. Đó chính là 'chất riêng' của cô".

Tự nhận mình là người không giỏi công nghệ, đồng thời thấy được những hạn chế nhất định của việc trình chiếu powerpoint, Lê Na chọn viên phấn trắng làm "bảo bối" của mình trong mỗi giờ lên lớp. Với người bạn trung thành này, cô dễ dàng biến hóa kiến thức khô khan thành những sơ đồ tư duy sinh động, dễ hiểu và mang thêm một chút hơi hướng nghệ thuật.

Chưa bằng lòng với kiểu dạy học truyền thống, Lê Na tiếp tục tìm tòi cách thức mới để vừa giúp sinh viên tiếp thu bài học hiệu quả vừa làm lan tỏa tình yêu văn chương - điện ảnh trong giới trẻ. Đó cũng là lý do năm 2016, cô thành lập Câu lạc bộ Sân khấu - Điện ảnh của Khoa Văn học.

Gây dựng một câu lạc bộ học thuật từ con số 0 tròn trĩnh, Lê Na và các cộng sự sinh viên của mình gặp rất nhiều khó khăn. Đó là những ngày đầu tiên sinh viên tham gia quá ít ỏi, hoặc khi một số thành viên cốt cán tự ý bỏ ngang công việc vì áp lực học hành, hoặc lúc câu lạc bộ thiếu hụt kinh phí vận hành các sự kiện... Rồi những đêm suy tư không ngủ, những giọt mồ hôi mệt

nhòai lăn dài trên má, những tranh luận "nội bộ" gay gắt cho một ý tưởng...

Sau hai năm hoạt động, câu lạc bộ đi vào ổn định. Dần dần những buổi giao lưu, tọa đàm bổ ích về nghệ thuật nói chung và điện ảnh nói riêng được tổ chức thường xuyên và chuyên nghiệp hơn. Sinh viên có cơ hội tiếp cận điện ảnh trong Liên hoan nghệ thuật Hòa bình *Trong nhà ngoài ngõ*, qua phim ngắn của Kurosawa Akira, qua kịch *Medea* của Euripide hay vở diễn *Chim hải âu* của Anton Chekhov, đặc biệt là cuộc thi làm phim ngắn dành cho các bạn trẻ đam mê điện ảnh mang tên FY Film... Lê Na và Câu lạc bộ Sân khấu - Điện ảnh đã thổi một làn gió tươi mới vào những bài học mang nặng tính lý luận hàn lâm. Vì thế, sinh viên ngày càng học tập hăng say hơn.

Lê Na tâm sự: "Điều hạnh phúc nhất khi mình đồng hành cùng câu lạc bộ là được chứng kiến sự trưởng thành của mỗi sinh viên. Chỉ trong một thời gian ngắn, các em đã nỗ lực hết sức để vun vén mọi công việc một cách vẹn tròn. Như vậy, câu lạc bộ không chỉ giúp các em nắm vững kiến thức chuyên ngành mà còn trang bị thêm vốn sống, kỹ năng và trải nghiệm tuổi trẻ. Mình rất tự hào về các em".

"May mà có Yume, đời còn dễ thương!"

Thế nhưng, đến đây, duyên phận của Lê Na với nghệ thuật chỉ mới thực sự bắt đầu...

Hiện đại, mới mẻ, phong phú, đa văn hóa và đầy màu sắc, "nghệ thuật tràn ngập mọi ngõ đường, từ nhà trường ra đường phố"... Đó là những ấn tượng sâu sắc của cô về Đài Loan. Chứng kiến tầm vóc kiêu hãnh của nền nghệ thuật nước bạn, lòng cô lại càng đau đáu về tiềm

TS Đào Lê Na say sưa giảng bài.
Ảnh: NVCC

Tiến sĩ Đào Lê Na hiện là Trưởng bộ môn Sáng tác và Phê bình Sân khấu - Điện ảnh, khoa Văn học, Trường ĐH Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM.

Năm 2017, cô có bài phát biểu về điện ảnh Việt Nam tại AAS, Hội nghị nghiên cứu châu Á lớn nhất thế giới, tổ chức tại Toronto, Canada.

Năm 2018, cô trở thành trưởng tiểu ban "Cải biên văn chương điện ảnh như là đối thoại xuyên quốc gia ở châu Á" tại Hội nghị nghiên cứu châu Á AAS tổ chức ở Washington, Mỹ. Cũng trong năm 2018, cô là 1 trong 24 học giả trẻ được lựa chọn từ các nước và khu vực: Mỹ, Nhật Bản, Đông Nam Á để tham gia khoá học nghiên cứu mùa hè tại Nhật Bản.

Cô cũng là người sáng lập và điều hành Liên hoan phim ngắn FY dành cho các nhà làm phim trẻ Việt Nam, Sân khấu kịch Văn khoa dành cho các bạn sinh viên yêu thích các tác phẩm văn học kinh điển và đặc biệt là dự án Yume, dự án phát triển nghệ thuật và sáng tạo dành cho cộng đồng.

Ngoài ra, cô còn là giảng viên thỉnh giảng của các trường: Đại học Văn hoá TP.HCM, Đại học Văn hoá Nghệ thuật Quân đội (cơ sở 2), Đại học Quốc tế Hồng Bàng, Viện Truyền tranh và Phim hoạt hình Việt Nam.

năng phát triển của nền nghệ thuật nước nhà. Thêm vào đó, thực trạng nhiều bạn trẻ Việt Nam thiếu tư duy phản biện, thường a dua miệt thị, công kích người khác trên mạng xã hội cũng khiến cô suy nghĩ. Lê Na quan niệm nghệ thuật đích thực là liều thuốc có thể chữa lành tâm hồn, là giải pháp gắn kết xã hội. Trong đầu cô xuất hiện một giấc mơ to lớn: Phải làm ngay điều gì đó để nâng cao khả năng cảm thụ nghệ thuật và trình độ thẩm mỹ của người dân nước mình. Dù khó khăn, vất vả nhưng tại sao không?

Thế là vừa miệt mài nghiên cứu, giảng dạy tại trường đại học, cô vừa âm thầm vận động, kêu gọi tài trợ khắp nơi và sáng lập dự án phát triển nghệ thuật sáng tạo Yume. Yume tập trung vào hai mục đích chính là Yume Courses (khóa học ngắn hạn từ các chuyên gia) và Yume Fund (quỹ hỗ trợ phát triển nghệ thuật và sáng tạo để phục vụ cộng đồng).

Yume Courses là những khóa học chia sẻ kiến thức nghệ thuật chuyên sâu từ các chuyên gia (mỹ học, triết học, nghiên cứu văn hóa...) và cung cấp những kỹ năng sáng tạo (sáng tác văn học, viết kịch bản, viết nhạc phim...). Từ đó, học viên được truyền cảm hứng sáng tạo nghệ thuật, thêm mến yêu và khao khát bảo tồn giá trị văn hóa truyền thống.

Tâm sự về khóa học *Cải lương: Thương thức và trải nghiệm* (thuộc Yume Courses) do mình giảng dạy, Nghệ sĩ Nhân dân Bạch Tuyết cho biết: "Khi tới đây, tôi không nghĩ mình đi dạy, mà tôi nghĩ đây là buổi nói chuyện của những người trẻ bởi các học viên của tôi toàn là trí thức trẻ thôi. Đây cũng là một dịp hạnh ngộ để chúng tôi cùng ngồi nói với nhau những câu chuyện văn hóa - nghệ thuật của đất nước nói chung và

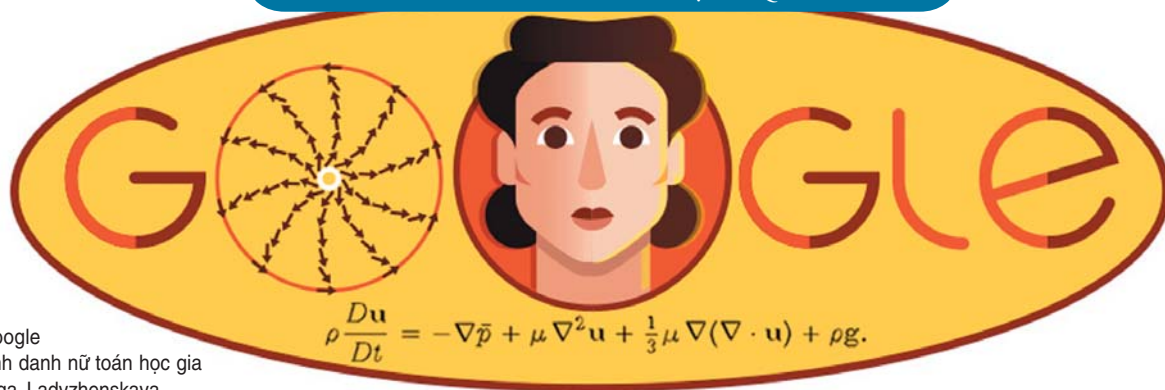
nghệ thuật cải lương nói riêng".

Sau khi trừ đi chi phí giảng viên, thuê địa điểm, quản lý lớp học, phần tiền còn lại của các khóa học sẽ được đưa vào Yume Fund để hỗ trợ dự án Yume Kids - À ơi (dự án dạy nghệ thuật cho bệnh nhi ung thư và trẻ em khuyết tật), tổ chức các tuần lễ phim miễn phí cho cộng đồng, chia sẻ một phần kinh phí cho những dự án phim ngắn hoặc kịch xuất sắc, hỗ trợ dịch thuật, in ấn sách về nghệ thuật hoặc tổ chức các buổi tọa đàm nghệ thuật miễn phí...

Thực hiện dự án Yume Kids - À ơi, Đào Lê Na cùng các tình nguyện viên hướng dẫn các bé bệnh nhi vẽ tranh acrylic và poster. Khi nói về "đứa con tinh thần" này, ánh mắt cô lấp lánh nụ cười: "May mà có Yume, đời còn dễ thương!". Cô kể, nhiều bé vẽ rất nhanh, rất khéo, có nét vẽ hồn nhiên, nhiều nét vẽ chứng chạc. Các bức tranh sẽ được bán gây quỹ cho Ngày hội Hoa hướng dương sắp tới. Toàn bộ số tiền thu được sẽ trao lại cho các "họa sĩ nhí".

Suốt hành trình ý nghĩa này, những niềm vui nho nhỏ cứ mỗi ngày đều đặn nở hoa. Đó là khi sau vài buổi học, một cậu bé chừng 11, 12 tuổi có thể tự tay làm một tấm thiệp xinh xắn dành tặng sinh nhật mẹ. Hay khoảnh khắc một cô bạn nhỏ quê ở Sóc Trăng tự vẽ được hình chibi tặng cả gia đình... Lê Na hay nói vui rằng duyên phận của cô với nghệ thuật và cộng đồng chắc sẽ còn tiếp tục dài lâu lắm đây.

Ở người phụ nữ nhỏ nhắn này, dễ dàng nhận thấy cái tâm, cái tầm của một nhà giáo, một con người nhân hậu và đam mê nghệ thuật hòa quyện vào nhau, để rồi cứ thế, cô thông thả viết tiếp những trang đời đẹp để cho chính mình và cho cuộc đời ■

Google
vinh danh nữ toán học gia
Olga Ladyzhenskaya.
Ảnh: Google

Olga Ladyzhenskaya - NỮ TOÁN HỌC GIA ĐƯỢC GOOGLE VINH DANH LÀ AI?

Ngày 7/3/2019, trang chủ công cụ tìm kiếm Google hiện lên với hình ảnh nữ toán học gia người Nga Olga Ladyzhenskaya nhằm kỷ niệm 97 năm ngày sinh của bà và tôn vinh những công trình vĩ đại mà bà để lại. Với nghị lực và đam mê của mình, bà đã vượt lên nghịch cảnh để trở thành một trong những nhà toán học có tầm ảnh hưởng lớn nhất thế kỷ XX.

LÊ CHUNG

Rốt đại học vì mang họ của cha

Ra đời vào năm 1922 và lớn lên tại thị trấn nhỏ Kologriv, miền Tây nước Nga, Olga là con gái út của một giáo viên dạy toán. Từ sớm, người cha đã khơi nguồn cảm hứng và tình yêu toán học trong bà. Năm Olga lên 8 tuổi, cha đã bắt đầu dạy toán cho bà từ việc giải thích các khái niệm hình học cơ bản và ra đề yêu cầu bà chứng minh các định lý. Tư duy logic trong bà biểu hiện rất rõ từ đó, bà không chỉ thường tranh luận các vấn đề toán học với cha của mình mà còn nghiên cứu bộ môn toán học giải tích cùng ông.

Ông nội của Olga là một họa sĩ nổi tiếng. Cả đời bà đều giữ gìn cẩn thận những bức tranh mà ông nội để lại. Kologriv là thị trấn nằm xa trung tâm văn hóa, vì vậy hầu như sách là nguồn tài nguyên kiến thức lớn nhất của gia đình bà, chủ yếu là sách lịch sử và mỹ thuật.

Trong những tháng ngày lớn lên của Olga, gia đình phải chịu cảnh thiếu thốn lương thực, giấy và quần áo. Hai người chị của bà bị buộc

thôi học, nhưng may thay, ban giám hiệu vẫn cho phép Olga hoàn thành việc học hành của mình.

Năm 15 tuổi, cha của bà bị Bộ Dân ủy Nội vụ Liên Xô bắt xử tử vì cáo buộc là "kẻ thù của quốc gia". Chẳng mấy chốc, Olga trở thành cô gái mồ côi cha. Cả gia đình bà giờ đây phải làm nghề thủ công và bán quần áo, giày dép, xà phòng để có tiền xoay xở cuộc sống.

Với nỗ lực và tình yêu toán học thay phần cha, Olga tốt nghiệp trung học loại xuất sắc. Tuy vậy, cánh cửa giảng đường đại học Leningrad đã đóng sầm trước mắt bà, chỉ vì bà mang họ của một người bị xử tử. Niềm đam mê toán học trong bà không vì vậy mà dập tắt, ngược lại còn bùng cháy lên mạnh mẽ. Bà trở thành giáo viên dạy toán tại một trường cấp 2 và một trại trẻ mồ côi. Cuối cùng cơ hội cũng đến với Olga, được theo học Đại học Quốc gia Moscow và thụ huấn nhà toán học nổi danh Ivan Petrovsky. Nhiều năm sau, bà được trao bằng tiến sĩ, và trở thành

trưởng phòng thí nghiệm Vật lý-Toán học tại Viện Toán học Steklov.

Olga từng được đề cử trong danh sách những người có tiềm năng nhận giải Fields 1958, nhưng kết quả giải thưởng trao cho hai nhà toán học khác với tỷ lệ sát sao.

Năm 1959, Olga trở thành hội viên của Hội toán học St. Petersburg. Đến năm 1990, bà trở thành chủ tịch hội này. Giai đoạn Liên Xô sụp đổ, bà chọn ở lại Nga và làm việc trong hoàn cảnh kinh tế rất khó khăn.

Trong suốt quãng đời tận tụy của mình, Olga đã viết hơn 250 bài nghiên cứu cùng nhiều công trình khoa học được các tổ chức toán học quốc tế ghi nhận. Với những thành tựu và đóng góp quan trọng của bà trong nền toán học nước nhà và quốc tế, bà đã được Viện Hàn lâm Khoa học Nga trao tặng huy chương vàng Lomonosov cao quý vào năm 2002.

Từ vi phân từng phần đến động lực học chất lỏng

Lúc vào đại học, tình yêu toán học của Olga càng nồng cháy. Bà được cấp một khoản tiền và thẻ nhận lương thực dành cho người lao động, giúp bà có thể sống qua ngày. Tại đây, bà học đại số, lý thuyết số và phương trình vi phân từng phần. Bà đặc biệt yêu thích lý thuyết vi phân từng phần dưới sự ảnh hưởng từ người thầy Petrovsky cũng như những quyển sách của các nhà toán học Hilbert và Courant. Biết bà là một tài năng toán học, ban giám hiệu thường cho qua sự vắng mặt của bà vào những tiết học bắt buộc, trong lúc bà tham gia các buổi hội thảo chuyên đề về đại số và phương trình vi phân.

Tốt nghiệp vào năm 1947, Olga trở về

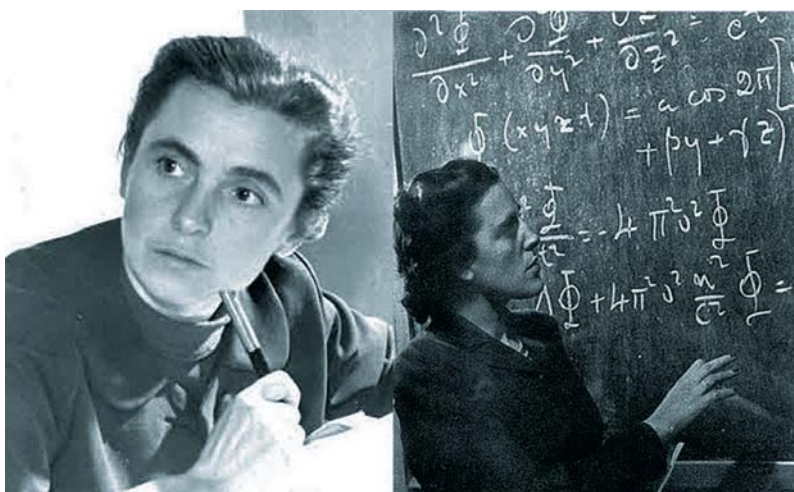

Leningrad vì hoàn cảnh gia đình và trở thành học viên cao học tại Đại học Quốc gia Leningrad. Đây là mối duyên để bà tìm được tình bạn lâu dài với Smirnov, nhà nghiên cứu nhiều nhánh của toán học và cả địa chất học, thủy động lực học và khí động lực học. Từ đó, bà bắt đầu nghiên cứu các phương trình vật lý toán học. Năm ấy, bà kết hôn với một chuyên gia về lý thuyết số và lịch sử toán học tên Andrei Kiselev. Tuy nhiên, hôn nhân của bà kéo dài không bao lâu, do chồng bà muốn có con trong khi bà muốn tận tụy cống hiến cho toán học. Bà quyết định sống độc thân trong suốt quãng đời còn lại của mình.

Từ giữa những năm 1950, Olga và các học trò của mình đã tạo nên một bước tiến mới về bài toán giá trị biên cho các phương trình elip và parabol gần tuyến tính. Họ phát triển một lý thuyết hoàn chỉnh và dẫn đến lời giải cho bài toán thứ 19 của Hilbert.

Năm 1958, Olga xuất bản quyển sách đầu tiên bàn về các bài toán xoay quanh phương trình hyperbol. Những năm sau đó, từ nghiên cứu các phương trình vi phân thuần túy toán học, bà tiến sang các bài toán vật lý như phương trình đàn hồi, phương trình Schrödinger, phương trình tuyến tính Navier-Stokes và phương trình Maxwell. Phương trình Navier-Stokes là vấn đề hấp dẫn bà nghiên cứu đến cuối đời.

Nữ toán học gia Olga đã để lại cho nhân loại những cống hiến to lớn không chỉ trong lĩnh vực toán học mà cả hải dương học, khí động học và khoa học tim mạch. Ngày 12/1/2004, hai năm sau khi nhận giải thưởng Lomonosov, bà qua đời, kết thúc sứ mệnh cống hiến cho nền khoa học thế giới ■

HỌC CÁCH VIẾT CỦA NGUYỄN HIẾN LÊ

NGUYỄN MINH HẢI
(Ban Tuyên giáo Thành ủy TP.HCM)

Nguyễn Hiến Lê (1912-1984), nhà văn, nhà nghiên cứu hàng đầu ở miền Nam trước 1975, là người miệt mài lao động sáng tạo, đã để cho đời khoảng 120 tác phẩm đủ các thể loại. Là học giả uyên bác, am tường văn hóa Đông Tây, kim cổ, sử dụng thuần thục tiếng Pháp, tiếng Anh, tiếng Hán... nhưng trong trước tác của mình, ông luôn thể hiện sự giản dị đến ngạc nhiên... Trong cách viết của ông, hậu thế có thể học được nhiều điều.

Chuẩn bị tài liệu đầy đủ

Với người nghiên cứu, không có tài liệu thì không thể làm việc được. Hiện nay, chúng ta có thể đến các thư viện để tìm tài liệu, từ sách, báo đến vi phim, hình ảnh, bản đồ... Nhưng vào thời của Nguyễn Hiến Lê, việc tổ chức và bảo quản tài liệu hẳn không được thuận lợi; mặt khác, có lẽ những tài liệu mà ông cần thì ông đã tự tìm được ở các nguồn khác. Ông viết trong *Hồi ký*: “Tôi rất ngại đến thư viện để đọc sách, kiểm tài liệu, và lại thư viện rất ít tài liệu mới; cho nên hầu hết các sách tôi dùng để biên khảo, tôi đều phải mua ở ngoại quốc. Tôi gửi một số tiền dự trữ độ

200 quan¹ mới cho nhà Rayonnement du livre français ở Paris. Họ gởi đều đều cho tôi tập *Livres du mois*, thư mục gần đủ các loại sách Pháp xuất bản mỗi tháng, sắp thành từng loại, ngôn ngữ học, sử học, xã hội học, chính trị, kinh tế, tiểu thuyết, kịch... thấy cuốn nào muốn đọc, tôi bảo họ gửi cho; họ sẵn sàng kiếm cả những sách cũ và những sách ngoại quốc cho nữa. Mỗi năm họ gởi cho tôi khoảng năm sáu chục cuốn”.

Với các loại sách khác, Nguyễn Hiến Lê mượn từ người thân, văn hữu, nhất là từ tòa soạn của tạp chí *Bách Khoa*. Sách của Trung Quốc thì ông đặt ở một tiệm sách tại Hongkong hoặc nhờ

bạn tìm giúp.

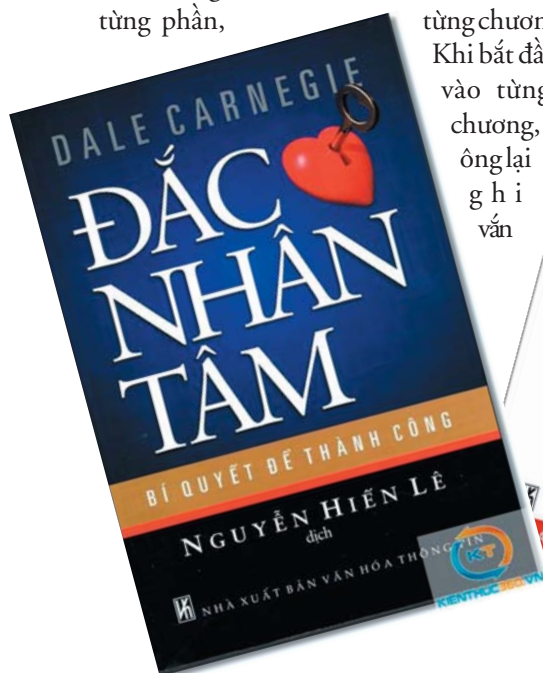
Khi có chủ đích tìm hiểu hoặc viết về một vấn đề nào đó, ông bắt đầu gom hết các tài liệu mà ông có được về vấn đề đó, có khi liên tiếp trong nhiều năm. Mỗi cuốn khi vừa nhận được, ông đọc qua một lượt để xem giá trị ra sao, có thể giúp ông những gì, rồi ông đánh dấu vào những chương quan trọng, sau đó để riêng một chỗ.

Tập trung viết

Để có thể viết tốt, ông tập trung đọc, nghiền ngẫm, so sánh, phân tích, đánh giá, lựa chọn cách tiếp cận và cách xử lý vấn đề. Chỉ riêng về đọc, ông cho biết, khi đọc sách bao giờ cũng có một cây bút chì và một cục gôm bên cạnh, hễ thấy đoạn nào hay, có ý gì đáng ghi thì ông làm dấu ở ngoài, rồi ghi số trang, tóm tắt đại ý ở đầu trang sách. Điều này so với người viết lách ngày nay có vẻ mất nhiều thời gian và công sức hơn. Bây giờ chúng ta có thể dùng tài liệu mềm trên mạng Internet, lưu trong máy tính, chỉ cần gõ tài từ khóa sẽ ra ngay chỗ cần tìm. Nhưng chính vì sự dễ dàng này khiến người viết có thể bỏ qua việc đọc một cách cẩn thận, chỉ cần chép lại (copy-paste) mà không đặt nó vào văn cảnh cụ thể hoặc thiếu sự liên hệ đầy đủ để hiểu đúng nội dung mình đã chép.

Khi đã đọc và ghi chép tất cả tài liệu kiếm được về một vấn đề, ông bỏ ra một khoảng thời gian để suy nghĩ về vấn đề đó, có thể trong một hoặc hai tuần, rồi mới lập bố cục cho tác phẩm. Ông chia tác phẩm thành các phần, các chương, tạm đặt các

tiêu đề cho từng chương. Khi bắt đầu vào từng chương, ông lại ghi lại

tất trên các tờ giấy rời tất cả ý và tài liệu dự tính đưa vào chương đó. Kế đến, ông đánh dấu ý nào, tài liệu nào cho vào từng đoạn; mỗi đoạn lại sắp sẵn ý nào trước, ý nào sau. Sự kỹ càng đó giúp ông có thể viết được tự nhiên và liên tục, không phải ngừng lại để suy nghĩ hoặc tìm tài liệu nữa.

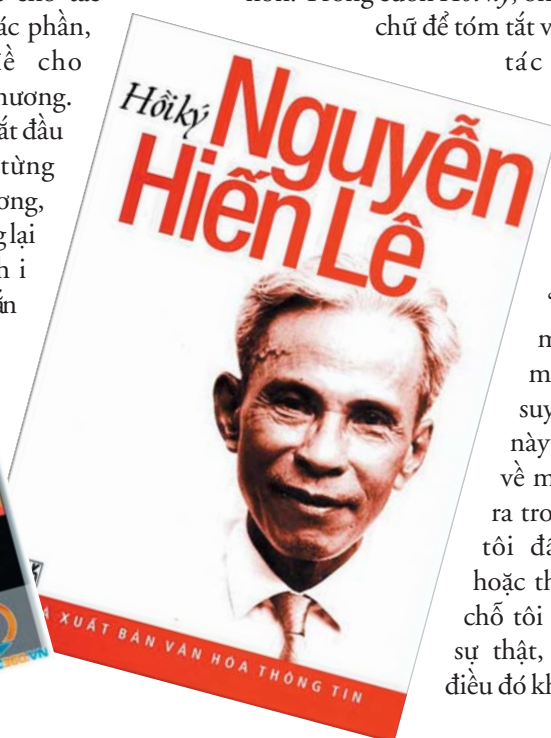
Với Nguyễn Hiến Lê, khi viết thì phải tập trung cao độ, ít nhất viết cho hết chương chứ không bao giờ bỏ dở để làm việc khác; nếu có việc khác xen vào thì nhất định phải diễn được tất cả các ý của chương đó, sau sẽ sửa lại. Loại sách khoảng trên dưới 200 trang, ông thường viết từ một đến hai tháng. Những sách khó hơn thì thời gian có thể dài hơn, như cuốn *Chiến Quốc sách*, rất khó hiểu, phải so sánh với nhiều bản, tra nhiều bộ từ điển, nên ông mất cả năm và phải chia ra thành ba chặng, cứ sau mỗi chặng phải nghỉ nửa tháng. Chính điều đó đã làm tác phẩm của ông chính xác về mặt tư liệu, hài hòa về mặt bố cục, ổn định về mặt hành văn, liên tục về mặt diễn đạt. Và nhờ đó, giá trị từng tác phẩm của ông đã được khẳng định trong suốt hơn nửa thế kỷ qua.

Lời tựa

Nguyễn Hiến Lê rất chú ý đến việc viết các lời tựa cho các cuốn sách của mình. Ở học giả, lời tựa là một cách giới thiệu với người đọc về sự ra đời của tác phẩm, để người đọc chuẩn bị tâm thế mà đọc và hiểu tác phẩm đầy đủ hơn, rõ ràng hơn. Trong cuốn *Hồi ký*, ông viết vài trăm chữ để tóm tắt về sự ra đời của

tác phẩm này,

cũng như “rào đón” về những điều được chép lại. Ông viết: “Tôi đã ghi lại một số biến cố, một số tình cảm, suy tư của tôi lúc này (năm 1980) về một số việc xảy ra trong đời tôi mà tôi đã được nghe hoặc thấy. Có nhiều chỗ tôi đã vô tình sai sự thật, hoặc bỏ sót, điều đó không sao tránh

được, lỗi ở ký tính (trí nhớ) của con người: nó bị tình cảm sai khiến, lại thêm tuổi 70 như tôi có suy giảm nhiều rồi”.

Cũng có lời tựa nói về lý do để soạn sách. Ở đây, phần nhiều lý do là từ bản thân, tác giả thấy cần chia sẻ một suy nghĩ, một cách thức, một phương pháp nào đó thiết thực hơn, có ích hơn, hiệu quả hơn cho người đọc, chứ không phải viết ra cho thỏa ý muốn cá nhân của người viết. Trong cuốn *Tự học, một nhu cầu của thời đại*, viết năm 1954, Nguyễn Hiến Lê đã chia sẻ nhiều điều khá thú vị. Ông cho biết, từ năm 1935, ông vào Nam làm công việc đo đạc mực đất và mực nước ở khắp Lục tỉnh. Có dạo rảnh rang, ngoài việc tiêu khiển như đi thăm thú, chụp hình, nói chuyện phiếm, viết nhật ký... ông dành nhiều thì giờ để đọc sách. Ông đọc bất kỳ sách gì tìm thấy được, nên trong hai năm, ông đã đọc được hàng trăm cuốn sách, nhưng “đọc bậy bạ, hỗn độn, vô phương pháp, vô mục đích”. Cuối cùng tác giả nói rõ mục đích: “Chúng tôi tự xét học còn ít lắm, nhưng nghĩ ai cũng có bốn phen đem những học hỏi, kinh nghiệm của mình giúp người khác, nên soạn cuốn này để các bạn thanh niên mới ở trường ra đời phải bỏ ngõ trong những bước đầu trên con đường tự học”. Những lời trần tình thật giản dị và tình cảm làm sao!

Hay trong cuốn *Thế hệ ngày mai*, viết năm 1954, ông hồi tưởng buổi học đầu tiên trong đời mình, được cha dắt đến trường Yên Phụ ở Hà Nội. Để rồi hai mươi lăm năm sau, ông và vợ lại đưa con đến trường, rồi ở đó chờ đứa nhỏ. Người đọc bị dẫn dắt bởi những câu chuyện giản dị, sinh động mà rất xúc động để rồi nghĩ lại, nhớ lại câu chuyện của mình... và bắt đầu vào nội dung của cuốn sách một cách tự nhiên, thích thú...

Các bài tựa này luôn là một phần tâm huyết, tình cảm, sự gửi gắm của nhà văn dành cho tác phẩm, dành cho bạn đọc. Trong *Hồi ký*, ông tự thuật: Tôi đã viết bốn năm chục bài tựa cho các tác phẩm của tôi và hai chục bài cho tác phẩm của người khác. Ai cũng nhận rằng tôi viết tựa hay cho nên vài bạn văn nhờ tôi đề tựa cho hai ba cuốn...”. Ông khá đặc ý với các tựa sách của mình, như: *Cổ văn Trung Quốc*, *Thế hệ ngày mai*, *Đại cương văn học sử Trung Quốc*, *Tương lai ở trong tay ta*, *Quảng gánh lo đi*, *Bán đảo Ả rập*, *Bảy ngày trong Đồng Tháp Mười*, *Đồng Kinh nghĩa thực*...

Các tựa viết cho bạn văn mà ông thích thì có *Úc viên thi thoại* của Đông Hồ, *Đất nước quê hương* của Võ Phiến, *Chí sĩ Nguyễn Quang Diêu* của Nguyễn Văn Hào, *Quê hương* của Nguyễn Hữu Ngự (tức Nguyễn Ngụ Í), *Trần Quý Cáp* của Lam Giang, *Thi văn Hán Việt* của Đông Xuyên...

Các bài tựa của Nguyễn Hiến Lê có khi chỉ vài trang nhưng lại có sức hút người đọc chịu khó đọc hết tác phẩm hoặc chính nó còn được nhớ đến nhiều hơn cả phần còn lại của tập sách. Như lời tựa trong cuốn *Chí sĩ Nguyễn Quang Diêu*, nhà thơ Đông Hồ khen rằng “còn hay hơn cả cuốn sách”!

Văn phong tự nhiên, giản dị

Nguyễn Hiến Lê tự nhận mình có bút pháp tự nhiên, mà theo ông, bút pháp nào cũng có ưu điểm, miễn là thành thực. Học giả lý giải về “thành thực”: nghĩa thứ nhất, không có cảm xúc thì đừng viết; ông tự nhận xét, những bài văn mà ông đặc ý, được bạn văn cùng đọc giả thích, hầu hết là những bài ông rất thành thực với mình, tức là nghĩ sao viết vậy, cảm xúc ra sao thì viết ra như vậy, như những hồi ký, tạp bút *Làm con nên nhớ*, *Cháu bà nội, tôi bà ngoại*, *Con đường hòa bình*, *Hoa đào năm trước*, *Cụ Phan và lòng dân*, *Ý nghĩa cái chết của giáo sư Trần Vinh Anh*... Nghĩa thứ hai là khi viết, phải quên hết danh sĩ kim cổ, quên hết mọi kỹ thuật làm văn, mà chỉ theo cá tính của mình thôi, đôi khi cứ phóng bút mà viết, đừng quá chú trọng trau chuốt, để cho văn được uyển chuyển, mềm mại. Viết được như vậy là một việc tự nhiên như thở, nhẹ nhàng, dễ dàng, tùy cảm xúc mà văn lúc thì bình tĩnh, lúc thì bùng bột, lúc vui, lúc buồn, lúc phẫn nộ, lúc mỉa mai, lúc nhanh lúc chậm, lúc tiến lúc thoái, giọng thay đổi có khi đột ngột, lời cuốn được đọc giả.

Có thể thấy đặc điểm chung về mặt hình thức trong các tác phẩm của Nguyễn Hiến Lê là sự bình dị. Ông quan niệm tự nhiên, bình dị chính là cái đẹp: “Cái đẹp ở đây là cái đẹp tự nhiên, không cần tô điểm, mà làm cho tâm hồn ta cao thượng. Khi một hành vi, một thái độ đã tốt bậc cao đẹp thì càng tô chuốt càng hỏng”. Có lẽ vì thế mà hầu hết tác phẩm của ông đều được công chúng, độc giả miền Nam đón nhận nhiệt thành ■

.....

¹ Franc, đơn vị tiền tệ của Pháp trước đây.

Sử gia
Yuval Noah Harari.
Ảnh: ANTONIO OLMOS

Ý TƯỞNG VỀ THÔNG TIN MIỄN PHÍ LÀ CỰC KỲ NGUY HIỂM

Yuval Noah Harari là nhà sử học người Israel, tác giả của hai cuốn sách bán chạy: *Sapiens: Lược sử loài người*, và *Homo Deus: Lược sử tương lai*, đưa ra những phỏng đoán về thế giới chúng ta đang hướng đến với tư cách là một sinh vật hậu sinh của loài người. Cuốn sách mới của ông, 21 bài học của thế kỷ XXI, lại nêu ra những khó khăn mà ngày nay chúng ta đang đối mặt.

ANDREW ANTHONY - ĐỖ DUY dịch

Nhân dịp cuốn sách thứ ba được xuất bản, tác giả Harari chia sẻ với tờ *The Guardian* của Anh về tin giả và thiên.

Dữ liệu lớn thách thức chủ nghĩa tự do

** Giờ ông đã là một trí thức rất thành công trong mắt công chúng, sự công nhận của quốc tế đã thay đổi ông như thế nào?*

- Vâng, tôi giờ có ít thời gian hơn. Tôi phải đi khắp nơi để dự hội thảo và trả lời phỏng vấn, về cơ bản là lặp lại những gì tôi đã biết, và ngày càng có ít thời gian để tìm tòi cái mới hơn. Vài năm trước thôi, tôi chỉ là một giáo sư sử học vô

danh chuyên về lịch sử trung cổ, độc giả hồi đó tầm khoảng trăm người từ khắp nơi trên thế giới từng đọc mấy bài báo tôi viết. Cho nên, việc có được một vị trí như ngày nay, khi sẽ có ngay hàng triệu độc giả tiềm năng nếu tôi đặt bút viết điều gì đó, là khá sững sốt. Nhìn chung, tôi hạnh phúc với những chuyện đang diễn ra. Anh không chỉ muốn được lên tiếng, anh cũng muốn được lắng nghe. Có được một lớp khán giả như thế quả thật là đặc ân đối với tôi.

** Làm thế nào anh quyết định được đâu là những câu hỏi cấp bách nhất của thời đại?*

- Thực ra, ở một khía cạnh nào đó, đây là

cuốn sách dễ viết nhất vì nó được viết ra thông qua đối thoại với công chúng. Nội dung cuốn sách phần lớn được quyết định bởi những câu hỏi mà tôi được hỏi trong các buổi phỏng vấn hay những dịp xuất hiện trước đám đông. Hai cuốn sách trước viết về quá khứ xa xưa của loài người và tương lai dài hạn. Nhưng ta không thể sống trong quá khứ hay tương lai mà chỉ có thể trong hiện tại. Vậy nên, nếu bạn không thể có được những hiểu biết hay bình luận gì đó về khủng hoảng nhập cư hoặc Brexit, thì vấn đề ở đây là gì?

** Ông có nghĩ mọi người hiểu được hệ quả của cuộc cách mạng sinh học và công nghệ thông tin đang diễn ra không?*

- Năm năm trước trí thông minh nhân tạo nghe như khoa học viễn tưởng. Mặc dù trong giới học thuật và doanh nghiệp tư nhân, người ta ít nhất cũng nhận thức được tiềm năng của nó, nhưng bạn hầu như không nghe thấy gì về nó trong môi trường chính trị và các buổi đàm luận công cộng. Và rồi một số chính phủ nhận biết chuyện gì đang diễn ra. Tôi ấn tượng với Trung Quốc khi họ là nước đầu tiên nhìn ra điều này. Tôi nghĩ điều này bắt nguồn từ nỗi đau để lại của cuộc cách mạng công nghiệp khi họ bị lỡ chuyến tàu và bị bỏ lại trong khổ sở phía sau. Họ sẽ làm mọi cách để đứng trước cuộc cách mạng AI. Mỹ và châu Âu cũng đã nhận ra điều tương tự trong khoảng một năm gần đây. Và bây giờ chúng ta đang hướng đến một cuộc chạy đua vũ trang toàn diện về trí tuệ nhân tạo. Một tin rất xấu (!).

** Tại sao chủ nghĩa tự do đang bị đặt dưới mối đe dọa đặc biệt từ dữ liệu lớn?*

- Chủ nghĩa tự do dựa trên giả định rằng bạn có đặc quyền truy cập vào thế giới cảm xúc, suy nghĩ và lựa chọn bên trong chính bạn, và không ai bên ngoài có thể thực sự hiểu bạn. Đó là lý do tại sao cảm xúc có thẩm quyền cao nhất trong cuộc sống của bạn, cũng như trong kinh tế hay chính trị - cử tri hiểu rõ nhất, hay khách hàng luôn luôn đúng. Dù ngành khoa học thần kinh cho ta thấy rằng không tồn tại một thứ gọi là ý chí tự do, nhưng trên thực tế nó lại có lý bởi vì không ai có thể hiểu hay thao túng cảm xúc sâu thẳm nhất của chúng ta. Như giờ đây, sự hợp nhất giữa công nghệ sinh học và công nghệ thông tin trong khoa học thần kinh, cùng với khả năng thu nhập một lượng thông tin khổng lồ trên mỗi cá nhân và xử lý chúng hiệu quả có nghĩa là chúng ta đang tiến rất sát tới một điểm

mà ở đó một hệ thống ngoại vi có thể hiểu rõ cảm xúc của bạn hơn chính bạn. Chúng ta đã mập mờ nhìn thấy điều này trong con đại dịch tin giả vừa qua.

Tin giả đã và sẽ luôn xuất hiện, khác ở chỗ lần này bạn có thể xào nấu câu chuyện để hướng tới những cá nhân cụ thể, bởi vì bạn biết rõ định kiến của đối tượng này. Càng nhiều người tin vào ý chí tự do, rằng cảm xúc của họ đại diện cho một khả năng tâm linh huyền bí nào đó, thì họ càng dễ bị thao túng, lý do là họ sẽ không tin cảm xúc của mình đang được tạo ra và bị thao túng bởi một hệ thống bên ngoài.

Phải trả tiền cho thông tin chất lượng cao

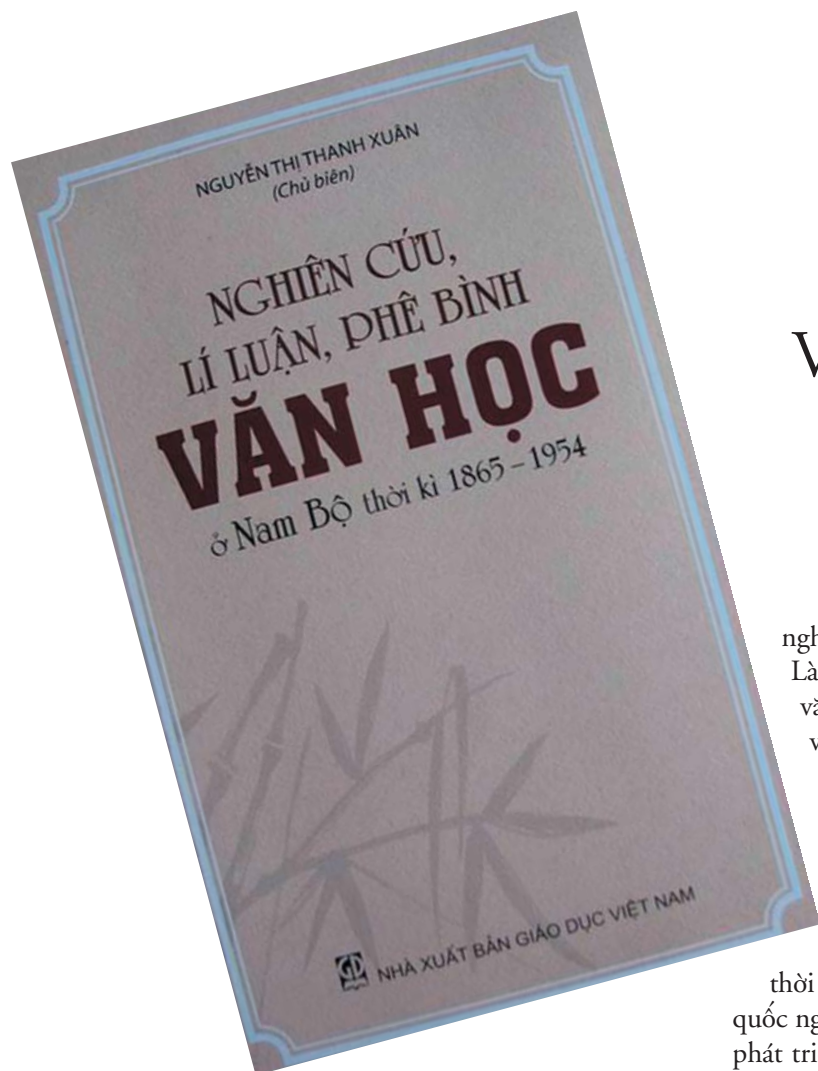
** Phong cách viết của ông rất dễ hiểu và rõ ràng, liệu có khi nào độc giả hiểu lầm ông?*

- Có chứ, khá nhiều. Điều này cũng dễ hiểu thôi. Đôi khi lý do là họ không thực sự muốn hiểu. Đôi lúc thì do vấn đề đặt ra khá mới và phức tạp. Tôi không nghĩ là đọc một cuốn sách có thể giải quyết được hết những vấn đề này. Đó là trách nhiệm của các nhà khoa học, khi phát ngôn trước công chúng họ chắc chắn phải diễn đạt dễ hiểu nhất có thể. Mặt khác, tôi cũng không ảo tưởng rằng mọi người sẽ hiểu những gì tôi viết đúng theo hướng tôi dự định.

** Ông cho rằng nếu muốn thông tin chất lượng, hãy trả số tiền tương ứng cho nó. Có một câu châm ngôn ở Thung lũng Silicon, đó là thông tin muốn được miễn phí, và trong một chừng mực nào đó ngành công nghiệp báo điện tử đang làm theo. Vậy điều này có khôn ngoan hay không?*

- Ý tưởng về thông tin miễn phí là cực kỳ nguy hiểm khi nhắc đến ngành công nghiệp thông tin. Làm sao để lôi kéo sự chú ý của công chúng nếu có quá nhiều thông tin miễn phí? Sự chú ý đã trở thành một món hàng thực sự. Hiện nay, tồn tại một sự khích lệ nhằm thu hút sự chú ý của bạn - và sau đó bán chúng cho các nhà quảng cáo, các chính khách - để tạo ra nhiều câu chuyện giật gân hơn, bất chấp sự thật hay sự liên quan nào. Một số tin tức giả mạo xuất phát từ sự thao túng của các tin tặc Nga nhưng phần lớn tin giả đơn giản là do một cấu trúc khuyến khích sai lầm. Không có bất kỳ hình phạt nào đối với việc tạo ra tin giật gân sai sự thật. Chúng ta sẵn lòng trả tiền cho thực phẩm cao cấp, quần áo cao cấp và xe hơi đắt tiền, vậy tại sao không phải trả tiền cho thông tin chất lượng cao?

(Xem tiếp trang 32)

ĐỌC SÁCH VỀ TIỀN NHÂN

PGS.TS TRẦN LÊ HOA TRANH

ngiên cứu về văn học quốc ngữ ở Nam bộ. Là một trung tâm nghiên cứu xã hội - nhân văn lớn ở phía Nam, việc dồn trọng tâm vào nghiên cứu Nam bộ là một hướng đi đúng đắn, đầy ý nghĩa và trách nhiệm đối với di sản của tiền nhân. Bởi nghiên cứu văn học Nam bộ một cách hệ thống sẽ cho thấy tính chất khai phá và khai phóng, qua việc tăng lớp trí thức am hiểu văn hóa dân tộc đồng thời tiếp thu văn minh phương Tây; chữ quốc ngữ được sử dụng ngày càng phổ biến; sự phát triển của báo chí, ấn loát, xuất bản... Từ đó, văn học quốc ngữ Nam bộ phát triển nhanh chóng với việc tiếp thu những thể loại văn học của phương Tây (ký, truyện ngắn, tiểu thuyết, dịch thuật), với những tác phẩm giàu tinh thần yêu nước, đạo lý bình dân và tinh thần dân chủ, đồng thời cũng đậm tính giải trí và tính đại chúng...

Là kết quả của chương trình nghiên cứu nói trên, công trình do Nguyễn Thị Thanh Xuân chủ biên làm nhiệm vụ sưu tầm tài liệu, hệ thống hóa văn bản, đi đến những nhận định về bức tranh nghiên cứu, lý luận, phê bình trên góc nhìn lịch đại gần một thế kỷ (lấy mốc 1865 là năm *Gia Định Báo* ra đời); đồng thời phân tích kỹ một số hiện tượng nổi bật trên góc nhìn đồng đại để rút ra những đặc điểm, xu hướng, thành

Những ngày cuối năm là thời gian thích hợp để nhìn lại những vận động và thay đổi của con người cũng như của cả một cộng đồng, một vùng đất. Trong tâm thế đó, thật xúc động khi cầm trên tay cuốn sách *Nghiên cứu, lý luận, phê bình văn học ở Nam Bộ thời kỳ 1865-1954* dày 827 trang của một nhóm tác giả, do PGS.TS Nguyễn Thị Thanh Xuân chủ biên, một công trình có tính chất tổng kết gần 100 năm văn học Nam bộ trên phương diện ý thức và quan niệm văn học.

Từ năm 2005, Khoa Văn học Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM đã đẩy mạnh

tự, hạn chế... Trên tinh thần đó, nhóm tác giả đã tập trung vào ba xu hướng chính: phê bình xã hội học, phê bình văn hóa học và phê bình hậu thuộc địa.

Công trình gồm hai phần chính. Phần một là tổng luận gồm bảy chương khái quát về lịch sử, xã hội, văn hóa và văn học Nam bộ qua các giai đoạn 1865-1912, 1913-1929, 1930-1945, 1946-1954 cùng với những đặc điểm, xu hướng, thành tựu, hạn chế... Phần hai giới thiệu 27 tác giả tiêu biểu như Trương Vĩnh Ký, Huỳnh Tịnh Của, Trương Minh Ký, Hồ Biểu Chánh, Phan Khôi, Nguyễn An Ninh, Trần Huy Liệu, Đông Hồ, Kiều Thanh Quế, Hồ Hữu Tường, Thiều Sơn, Trúc Hà... Mỗi bài viết chân dung gần như đúc kết ngắn gọn cuộc đời, hành trang, sự nghiệp văn chương, đóng góp của họ. Có những tác giả đã được biết đến, nhưng qua sự phân tích của người viết, lại thấy lóe sáng nhiều giá trị mới, hoặc những cách hiểu mới, bao dung hơn, thấu cảm hơn, chẳng hạn Trương Vĩnh Ký, Huỳnh Tịnh Của, Nguyễn An Ninh, Phan Khôi... Có những tác giả gần như bị lãng quên, chưa được đánh giá đúng mức như Lê Thọ Xuân, Thiên Giang Trần Kim Bảng, Hoàng Hạ Huệ, Triều Sơn, Tam

Ích... sẽ khơi gợi những hứng thú nghiên cứu về sau.

Dưới bàn tay một "nhạc trưởng" chín chu, khó tính nhưng cũng không kém tài hoa, công trình quy tụ nhiều nhà nghiên cứu uy tín khác. Phong cách mỗi người mỗi khác. Có người tài hoa, có người kỹ lưỡng, có người cẩn thận, có người vượt thoát... Có thể xem công trình là thành quả của một nhóm tác giả, qua việc đào xới những văn liệu xác thực và đáng tin cậy, nhằm khẳng định vai trò của văn học Nam bộ trong dòng chảy lịch sử - văn hóa gần 100 năm, với những tiếp xúc Đông - Tây vừa cưỡng bức vừa tự nguyện, đầy thăng trầm của dân tộc. Tôi đặc biệt ấn tượng với những chân dung tác giả phải "kiêm" nhiều vai: nhà văn, nhà thơ, nhà báo, nhà chính trị, nhà cải cách như Trương Vĩnh Ký, Nguyễn An Ninh, Phan Khôi... Họ phải rất khéo léo để có thể, trong một hoàn cảnh khó khăn, vẫn giữ vững cốt cách và làm tròn sứ mệnh trí thức của mình.

Công trình này như một sự "trả nợ" di sản đối với các bậc tiền nhân đáng kính đã một lòng vì văn hóa Việt Nam. Phải thật sự yêu mến vùng đất Nam bộ mới có thể cùng viết nên hơn 800 trang sách đầy tâm huyết như thế ■

Ý tưởng về...

(Tiếp theo trang 30)

** Chúng ta đang sống trong khoảnh khắc của những thay đổi chưa từng thấy. Liệu loài người có được thiết kế để đứng vững trước những thay đổi chóng mặt hay không?*

- Chúng ta phải chờ xem sao. Nỗi sợ chủ yếu của tôi thực sự là về tâm lý - liệu tâm lý chúng ta có đủ sức đàn hồi để duy trì mức độ thay đổi như thế. Tốc độ thay đổi đã và đang tăng tốc trong hai thế kỷ qua. Bà nội tôi năm nay 93 tuổi và vẫn sống ổn. Nói chung chúng ta vẫn tồn tại. Nhưng con người có thể lặp lại điều này một lần nữa không thì không có gì đảm bảo. Chúng ta cần đầu tư nhiều nguồn lực hơn vào khả năng phục hồi tâm lý của con người.

** Thiên đối với ông có ý nghĩa như thế nào và tầm quan trọng của nó ra sao?*

Đối với tôi thiên là con đường để nhận thức hiện thực - về bản thân trước tiên và sau là hiện thực về phần còn lại của thế giới, một thế giới phi hư cấu, huyền thoại hay bất kỳ câu chuyện nào. Chỉ quan sát những gì đang thực sự diễn ra. Câu

hỏi quan trọng nhất với tôi là làm thế nào để phân biệt hiện thực và viễn tưởng, và đó là lý do tại sao thiên trở thành một phần quan trọng trong cuộc đời tôi. Quan trọng hay không phụ thuộc vào mỗi người. Chương cuối cùng trong sách hơi cá nhân một chút vì nó viết về thiên. Tôi lo mọi người sẽ nghĩ là tôi nói rằng thiên sẽ giải quyết hết mọi vấn đề tôi đưa ra. Nó có thể giúp người ta đối phó với căng thẳng, nhưng không phải là phép thần thông để giải thoát loài người khỏi mọi vấn đề của họ.

** Ông có lo ngại rằng mọi người sẽ nhìn ông như một nhà thông thái hay tiên tri có tất cả câu trả lời?*

- Vâng, có chứ, đặc biệt là vì tôi không có câu trả lời. Và tôi cũng đã quen với xu hướng con người hay đòi hỏi một người biết tuốt và sẽ làm mọi thứ mà người khác muốn. Tôi chắc chắn không phải người đó. Cho nên tôi hy vọng rằng mọi người sẽ không đọc cuốn sách này và xem nó như một phương châm sống bất khả ngộ trong thế kỷ XXI, mà là một danh sách những vấn đề. Anh không thể có được câu trả lời trước khi anh có một cuộc tranh luận. Vậy nên trước hết chúng ta cần bắt đầu tranh luận ■

Margaret Atwood và đoàn làm phim *Chuyện người tùy nữ* trên sân khấu nhận giải Emmy danh giá.

Ảnh: Getty Images

Chuyện người tùy nữ: CUỘC ĐỐI THOẠI ĐỒNG SÁNG TẠO GIỮA ĐIỆN ẢNH VÀ VĂN CHƯƠNG

Được kênh truyền hình trực tuyến Hulu dựng thành phim, *Chuyện người tùy nữ* (The Handmaid's Tale) một lần nữa tạo tiếng vang khắp thế giới như chính nguyên tác tiểu thuyết cùng tên trước đó, trở thành hiện tượng văn hóa trong năm 2017. Tác phẩm nhận “mưa lời khen” từ giới phê bình, đoạt 8 giải Emmy. Trong đó, nổi bật với bộ đôi giải thưởng danh giá: giải Phim truyền hình chính kịch hay nhất và giải Quả cầu vàng 2018 cho hạng mục Phim truyền hình chính kịch hay nhất.

THẾ SANG

Chuyện người tùy nữ không chỉ chuyển tải xuất sắc tinh thần tác phẩm của nữ nhà văn Margaret Atwood mà còn đồng sáng tạo với nhà văn, đẩy đường biên tưởng tượng đi xa hơn những gì trang sách mô tả.

Đỉnh cao của nghệ thuật cải biên

Được mệnh danh là “1984 phiên bản nữ”, *Chuyện người tùy nữ* ra mắt năm 1985, cùng với tiểu thuyết *1984* của George Orwell (1949), là hai trong số những tác phẩm đỉnh cao của dòng văn học phản địa đàng (dystopia). Nếu văn học địa đàng mở ra một chân trời đầy hứa hẹn thì văn học phản địa đàng lại nhuộm màu sắc u tối,

mang tính chiêm biếm cao cùng khả năng tiên đoán về những gì có thể xảy ra trong tương lai. *Chuyện người tùy nữ* với trung tâm là người nữ

Thủ pháp quay phim cận mặt được sử dụng tối đa trong quá trình ghi hình. Ảnh: Hulu

Thuộc địa được tái dựng với không khí ngột ngạt. Ảnh: Hulu

tiêu biểu cho dòng văn học u tối đó.

Ngay từ khi ra mắt, *Chuyện người tùy nữ* được công chúng đón nhận rộng rãi, sau đó trở thành kinh điển của văn học thế kỷ XX với giải thưởng Man Booker danh giá. Đây cũng là tác phẩm nổi tiếng và quan trọng nhất của Margaret Atwood - người đàn bà thép của văn học hậu hiện đại, tạo nên những cuộc tranh luận mãi đến hôm nay.

Lấy bối cảnh tương lai, tác phẩm kể về thể chế thần quyền Gilead được dựng nên từ tro tàn của nước Mỹ dân chủ. Ở đó, tổng thống bị giết chết bởi các thành phần khủng bố và quốc hội phải giải thể. Nhà nước kiểu mới Gilead được lãnh đạo bởi một nhóm người, đứng đầu là các Chỉ huy (The Commanders), những người còn lại là các Thiên thần (đảm trách công việc canh gác, quân sự, thi hành án). Những người phụ nữ được chia ra, đứng đầu là vợ của Chỉ huy gồm các Phu nhân, các Dì (Aunts) lo công việc chăm sóc, chuyển giao, tiếp đến là các Mathar lo công việc bếp núc, dọn dẹp và cuối cùng là các Tùy nữ (The Handmaids), họ bị tước mọi quyền như đọc, viết, bị lấy mất tên. Công việc duy nhất của họ là đẻ. Ở nhà nước Gilead, nhất cử nhất động đều bị giám sát bởi những kẻ làm trong tổ chức có tên The Eye, kẻ nào “phạm luật” khi bị phát hiện sẽ phải làm Lễ Cứu chuộc, đồng nghĩa với

cái chết. Treo cổ, hành quyết bởi đám đông, nhả nước... là những hình thức “cứu chuộc” của nhà nước thần quyền Gilead.

Khi cải biên quyền tiểu thuyết này, các nhà làm phim đã tháo rời từng phần nội dung trong nguyên tác. Phim được chia thành nhiều mùa, mùa đầu tiên gồm 10 tập, mùa thứ hai với 13 tập và hiện tại phim đang sản xuất mùa tiếp theo. Kịch bản cho từng tập ở các mùa được giới biên kịch nhào nặn, thêm thắt khá nhiều chi tiết để làm “phình to” thế giới mà Margaret Atwood đã sáng tạo.

Việc đảo lộn trình tự chuyện kể so với nguyên tác giúp bộ phim trở nên lớp lang, đảm bảo sự kịch tính để giữ chân người xem. Đơn cử, trong truyện, hành trình trốn chạy của vợ chồng June được kể ở quãng gần giữa tác phẩm hay Lễ Cứu chuộc diễn ra ở cuối tác phẩm đều được nhà làm phim đưa lên cảnh đầu trong tập 1 mùa đầu tiên. Không những vậy, bộ phim còn thay đổi nhân vật, vợ Chỉ huy là phu nhân Serena Joy trong truyện không trẻ đẹp và cay nghiệt như phim; những người tùy nữ là phụ nữ da trắng, còn da màu bị gửi đến thuộc địa, Colonies, nhưng trong phim, ta thấy có tùy nữ da màu. Trong truyện, người tùy nữ hầu như không xưng tên, tuổi, cân nặng, chiều cao, nhưng trong phim, cô liên tục làm điều đó như một hành động khẳng định sự

tồn tại, cái “tôi” và nhân quyền.

Bộ phim còn thay đổi hoàn toàn điểm nhìn. Câu chuyện thay vì được kể dưới nhãn quan của người tù nữ, nó lại được trần thuật bởi người kể mới là chiếc máy quay. Tuy nhiên, sự cải biên này đều được nhà sản xuất tham khảo ý kiến từ cố vấn Margaret Atwood. Từ kịch bản, trường quay với các phân cảnh khó đến việc chuyển tải những vấn đề phức tạp trong tiểu thuyết theo ngôn ngữ điện ảnh đều có sự tham vấn nhiệt tình từ tiểu thuyết gia này.

Chuyện người tù nữ còn thành công trong việc phục dựng lại nhà nước Gilead, và phê bày các khung hình khắc họa sự lo lắng, bất an của người tù nữ lẫn những căng thẳng chính trị ở nhà nước này. Sự phản kháng của các tù nữ trong phim được đẩy lên trạng thái cực điểm: Offred liên tục trốn thoát, một tù nữ đánh bom liều chết tại trụ sở của các Chỉ huy, và ở tập cuối cùng của mùa 2, một tù nữ đánh trọng thương một Di... Do vậy, không khí căng thẳng được duy trì suốt các tập phim, cuốn khán giả theo cuộc hành trình tồn tại đầy cam go của các tù nữ.

“Chuyện người tù nữ không chỉ cuốn hút người xem bởi những tình tiết hấp dẫn, âm nhạc quyến rũ mà còn từ những khung hình đẹp được “đo ni đóng giày”. Những khung hình nghệ thuật, bố cục cân đối, luôn chan đầy ánh nắng; âm nhạc trong phim được đầu tư kỹ lưỡng.”

Ý thức nữ quyền trong phim được thể hiện rõ nét. Nếu ở truyện, người tù nữ ý thức được giá trị của mình, kể một câu chuyện “riêng tây” thì ở phim, đó là việc June liên tục trốn thoát, thể hiện thái độ kên kieu với kẻ cầm quyền... Các nhà làm phim hoàn toàn có thể đưa lối kể chuyện song trùng của tác giả lên màn ảnh, nhưng nếu làm như vậy, câu chuyện sẽ rối rắm, khó hiểu hơn rất nhiều.

Điểm sáng của bộ phim còn được bộc lộ qua việc “trực quan hóa” những thế giới mà tác giả chỉ nhắc qua trong truyện. Điển hình là Thuộc địa. Những kẻ “phản bội giới”, phạm luật... sẽ bị đưa đến nơi này để làm công việc khai thác những hóa chất độc hại, chết dần chết mòn. Các nhà làm phim đã dành hẳn nhiều tập phim ở mùa 2 để phác họa lại nơi này: điều kiện sinh hoạt thiếu thốn dưới mức tiêu chuẩn, khí độc tràn lan... làm cho khán giả phải sởn gai ốc khi xem.

“Nolite te Bastardes Carborundorum” (Đừng để bọn khốn phá nát nhà của bạn), câu thoại này được bộ đôi nhân vật trong truyện Offred và Chỉ huy của mình thường xuyên nhắc đến. Bởi Chỉ huy của cô từng học về nó từ thuở thiếu thời. Các nhà làm phim đã đẩy câu thoại này đến tập cuối cùng ở mùa 2. Khi Offred trốn đi cùng đứa con, cô viết dòng chữ này lên tường phòng mình, muốn cho tay Chỉ huy thấy ý thức phản kháng đã lên đến đỉnh điểm.

Một bộ phim truyền hình công phu

Chuyện người tù nữ không chỉ cuốn hút người xem bởi những tình tiết hấp dẫn, âm nhạc quyến rũ mà còn từ những khung hình đẹp được “đo ni đóng giày”. Những khung hình nghệ thuật, bố cục cân đối, luôn chan đầy ánh nắng; âm nhạc trong phim được đầu tư kỹ lưỡng. Đặc biệt ở cuối mỗi tập phim, những nhà làm phim chọn một bài hát phù hợp với chủ đề của tập đó để kết phim, làm cho tác phẩm thêm lay động. Cuối mỗi tập là cái kết mở, đó là cách mà các đạo diễn “dọn đường” cho tập phim tiếp theo.

Đơn cử như sự chuyển tiếp giữa mùa đầu tiên và mùa cuối cùng cho thấy được sự sáng tạo của các nhà làm phim. Khi chiếc xe thùng mang Offred đi (tập cuối mùa đầu tiên), cô nói “Tôi không biết đây là kết thúc hay khởi đầu mới. Tôi không hề biết”. Trong truyện, Margaret Atwood cũng kết truyện ở đây, cho thấy một tương lai tối tăm, không lối thoát của người tù nữ). Sang tập 1 mùa 2, khán giả mới rõ họ mang các tù nữ đi để treo cổ, nhằm cảnh báo họ không nên đối kháng với chính quyền.

Linh hồn của bộ phim có lẽ nằm ở diễn xuất của nữ diễn viên Elisabeth Moss. Không chỉ thể hiện xuất sắc vai một người mẹ bị chính quyền cướp mất con, ngày đêm mong ngóng sự đoàn tụ của cả gia đình, cô còn thể hiện xuất sắc vai một tù nữ bị tước hết mọi nhu cầu cơ bản của một

Diễn xuất của Elisabeth Moss tại buổi Dự xử ở tập 1, mùa 1 có thể nói là xuất sắc. Ảnh: Hulu

con người. Trong Lễ Cứu chuộc, khi tham gia Dự xử một tên vệ binh bị cáo buộc tội cưỡng dâm, cô phát biểu: “Tôi nhìn anh ta trùng trùng kinh tởm. Trông như thằng say. Trông như thằng say vừa đánh lộn. Người ta đem một thằng say đến làm gì?”. Ở cảnh quay này, Elisabeth Moss thể hiện một diễn xuất ấn tượng. Hướng máy quay rất thông minh: đi từ dưới lên, cho thấy cái nhìn sắc lẹm như muốn ăn tươi nuốt sống gã vệ binh khốn khổ.

Quay phim cũng là điểm sáng của loạt truyền hình này. Để biểu đạt tâm trạng của diễn viên trên màn ảnh, thủ pháp quay phim chính ở đây là hướng máy quay trực diện vào gương mặt của diễn viên, và do đó, bao nhiêu hỉ, nộ, ái, ố của nhân vật dễ dàng bộc lộ qua khung hình. Nếu không diễn xuất sắc như Elisabeth Moss có lẽ không làm nổi bật được tâm trạng của người tù nữ ở từng tình huống cụ thể trong phim. Do đặc trưng về chất liệu nghệ thuật nên mỗi loại hình có cách thể hiện khác nhau. Nếu ở truyện, tác giả đặc tả những dòng độc thoại triền miên của người tù nữ thì trên phim, để cho thấy tâm trạng được khơi lên từ những dòng độc thoại đó, thủ pháp quay cận cảnh là một thủ thuật rất thông minh.

Hiện tại các nhà sản xuất đã hoàn thành mùa 3 và đó sẽ là mùa dành riêng cho June, cô sẽ “trỗi dậy” và tìm lại tiếng nói cho mình. Một chặng dài hành trình sáng tạo các nhà làm phim đã đi qua, cho thấy họ không chỉ hiểu, chuyển tải xuất

sắc tinh thần của nguyên tác mà họ còn đồng sáng tạo với nhà văn rất tuyệt vời.

Nếu không nắm bắt được tinh thần tác phẩm, các nhà làm phim không thể chuyển tải vừa trọn vẹn, vừa tái cấu trúc tác phẩm nhưng vẫn đảm bảo tính thống nhất của nó như vậy. Nhìn nhận một tác phẩm phim ảnh cải biên nào đó là trả lại vị trí xứng đáng cho nó trong sân chơi bình đẳng giữa các loại hình nghệ thuật. Và *Chuyện người tù nữ* của Hulu là một phim truyền hình xuất sắc như vậy. Đó là lý do vì sao tín đồ phim ảnh không ngớt bàn về nó cho đến khi nó thắng các giải thưởng phim ảnh uy tín ở hạng mục dành cho phim truyền hình.

Margaret Atwood - tác giả của nguyên tác *Chuyện người tù nữ* không chỉ đóng vai trò cố vấn xuyên suốt các mùa phim mà còn tham gia diễn xuất với vai trò khách mời. Trên trang *Rotten Tomatoes*, một trang tập hợp các bài đánh giá chuyên sâu về phim ảnh, *Chuyện người tù nữ* được chấm 92%, còn trên trang *Metacritic*, tác phẩm cũng được chấm 9,2/10 từ những cây bút phê bình uy tín. 8,6/10 là điểm số mà khán giả đại chúng dành cho bộ phim trên trang IMDb.

Chuyện người tù nữ, tuy khó nhằn đối với lớp khán giả chỉ quen xem phim truyền hình dễ hiểu, khúc lốc, nói cười biểu lộ ra hết nhưng khi ta cố gắng vượt qua được sự cảm dỗ của yếu tố nghệ thuật trong phim, tác phẩm sẽ là “món ăn tinh thần” độc, lạ đối với mọi người ■

TRẠNG QUỲNH: Từ đời thực vào phim, từ phim ra đời thực

Ngay đầu phim *Trạng Quỳnh*, nhân vật Xẩm đã phân trần: có những giai thoại mà dân gian ngỡ là thực tế, có những tình tiết thực tế mà dân gian ngỡ là giai thoại. Từ mẩu chót đó, kịch bản phim đã lồng ghép giữ thực và hư, cổ điển và hiện đại, tích xưa và chuyện nay, tuy không mượt mà 100% nhưng kết cấu tương đối chặt chẽ, làm người xem cảm thấy thú vị.

TRẦN LÊ HIẾU HẠNH

Khi xem phim, khán giả hình dung nhà biên kịch đã tham khảo nhiều tài liệu lịch sử, giai thoại liên quan đến Trạng Quỳnh để trích lọc, sáng tạo nên một Quỳnh (của Quốc Anh) trên màn ảnh vừa gần gũi vừa mới lạ.

Bước trưởng thành mới của Trần Thành?

Thông tin *Trạng Quỳnh* đạt gần 10 tỷ đồng ngay đầu ra rạp là tín hiệu đáng mừng cho phim điện ảnh Việt Nam trong năm mới. Với Trần Thành, sau *Trùm Cỏ*, *Chờ em đến ngày mai...* thì vai Xẩm trong *Trạng Quỳnh* đúng là vai diễn

đáng ghi nhớ của anh, đánh dấu bước trưởng thành mới trong diễn xuất, khắc họa gần với cá tính của anh ngoài đời. Trấn Thành và đoàn làm phim còn “pha trộn” vào *Trạng Quỳnh* đúng lúc những chương trình anh đang tham gia trên truyền hình tạo thêm tính thời sự, hài hước, gắn kết với khán giả trong nước như tình tiết anh hát lại bài ca không lời của “Thánh đờ đờ” trong Thách thức danh hài- “đờ đờ đờ đờ đờ đờ đờ đờ đờ đờ đờ đờ... hây”.

Trấn Thành “có khả năng diễn xuất hay ‘ăn may’ theo fan”? Quá trình lao động, cống hiến cho nghệ thuật của giám khảo Thách thức danh hài là câu trả lời chính thức. Song, đâu là “ăn may” theo fan chẳng nữa thì cũng có lý do của nó. Một khán giả truyền hình 56 tuổi mà còn quý Trấn Thành. Gọi là fan như tuổi teen thì không hẳn nhưng sự mến mộ đến với Trấn Thành không chỉ ở chuyên môn nghề nghiệp của anh (cách anh góp ý sắc sảo, chân thành cho thí sinh trong Thách thức danh hài) mà còn ở tấm lòng, cái tâm rộng rãi của nam nghệ sĩ đa tài này.

Sự “ăn may” đó đến từ khán giả khi thấy giám khảo Trấn Thành thường hay tặng tiền cá nhân, từ 2 triệu đến 5 triệu cho thí sinh kém may mắn để an ủi, động viên trong Thách thức danh hài. Tập 4 của Thách thức danh hài mùa 5, anh cũng rất “biết chuyện” khi cúi đầu xin lỗi khán giả vì lỡ cười cho sự ngô nghê của hai em sinh viên Bình Dương. Nụ cười đó đặt sai chỗ nên thay vì lấy tiền của chương trình, anh tự bỏ tiền túi gửi cho thí sinh để chuộc lại sự cố do mình gây ra. Còn khi làm giám khảo chương trình Hát mãi ước mơ, không ít lần Trấn Thành cũng tự nguyện móc hầu bao cho thí sinh thêm tiền mua xe mưu sinh, trị bệnh... Tính cách hào sảng, hoạt bát ngoài đời này của Trấn Thành giúp anh hóa thân vào vai Xẩm một cách tự nhiên, diễn như không diễn.

Góp phần quảng bá du lịch

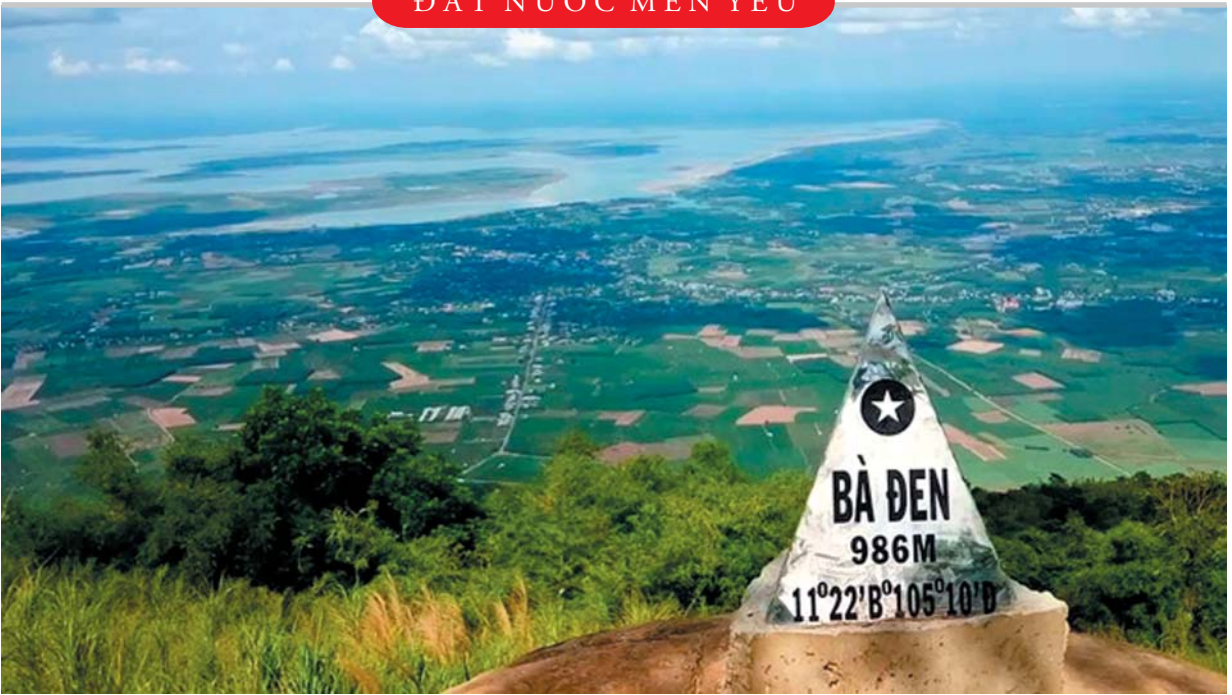
Ấn tượng xuyên suốt phim là những câu đối, thách đố chữ nghĩa dí dỏm, thông minh. Trong đó, câu đối làm khó *Trạng Quỳnh* nhất là của Điem khi Quỳnh rình nàng tẩm: “Da trắng vỗ bì bạch”. Da (chữ Nôm) ứng với bì (chữ Hán). Trắng (chữ Nôm) ứng với Bạch (chữ Hán). Và có một chủ thể vỗ vào da tạo nên âm thanh bì bạch.

Đến đoạn cuối phim, khi vinh quy trở về giải oan được cho thầy Đoàn, *Trạng Quỳnh* mới đưa ra câu trả lời cho Điem, song lời nói của nhân vật

lúc đọc câu đối lại hơi nhanh làm nhiều khán giả nghe không kịp. Cả rạp (CGV Bình Dương) lúc ấy có tiếng mọi người xôn xao: “Ừa, đối lại là gì vậy?”. Nhắc đến điều này để thấy sức mạnh của nghệ thuật đối chữ được công chúng, giới trẻ quan tâm, nhất là khi đang mùa Tết. Từ quá trình nghiên cứu giai thoại và hiệu ứng phim *Trạng Quỳnh*, nhà làm phim có thể nâng yếu tố câu đối, chơi chữ này thành một nét văn hóa trong phim, trong dân gian thông qua việc phát hành sách, vừa quảng bá phim, vừa gìn giữ hồn túy dân tộc vừa cung cấp tài liệu học tập, tham khảo cho mọi người đặc biệt là giới trẻ, học sinh, sinh viên.

Dân gian “sinh” ra một *Trạng Quỳnh* với những tích xưa thật giả làm đời nay khó phân biệt, còn trong lịch sử có Nguyễn Quỳnh, còn được gọi là Cống Quỳnh chỉ thi đỗ Hương Cống nhưng nhờ giỏi chữ Nôm, ưa thích trào phúng nên được người đời phong là *Trạng*. Ông sinh ngày 1/1/1677 và mất ngày 28/1/1748, sống thời Hậu Lê, ở thôn Hưng Tiến, xã Hoàng Lộc, huyện Hoàng Hóa, tỉnh Thanh Hóa. Xã Hoàng Lộc, quê hương của *Trạng Quỳnh*, là nơi nổi tiếng xem trọng việc học nên còn có tên gọi là “làng Văn”. Ở đây có đền thờ *Trạng Quỳnh* được công nhận là di tích lịch sử văn hóa cấp quốc gia năm 1992 và 12 năm sau dòng họ Nguyễn cùng các nhà hảo tâm đã tu bổ lại nóc đền, xây dựng thêm nhà lưu niệm *Trạng Quỳnh*. Ngôi nhà này lưu giữ hình ảnh, tư liệu về tài năng của *Trạng* và mối quan hệ giữa con người thực với chuyện dân gian. Từ thực tế đó, ngoài những khung cảnh nên thơ ở Huế làm bối cảnh chính cho phim thì xã Hoàng Lộc có thể thu hút du khách trong và ngoài nước đến trải nghiệm du lịch khám phá lịch sử, dĩ nhiên để làm tốt thì cần có sự đầu tư, phát triển và quảng bá. Và mở hàng đầu năm mới, phim *Trạng Quỳnh* đã góp tiếng nói quảng bá tương đối hiệu quả thể hiện ở số lượng vé bán ra.

Trạng Quỳnh từ đời thực đã bước vào phim hài dân gian đầu tiên của Việt Nam; và có thể lắm chứ, từ phim, công chúng có thể khai thác thêm những thông tin về *Trạng Quỳnh* trong đời thực. Quá trình ấy “tuy xa mà gần, tuy gần mà xa” đẩy phim Việt lên những bước tiến mới. Khi đó, phim không chỉ giải trí, đạt doanh thu cao mà còn giới thiệu văn hóa dân tộc và qua đó “đánh thức” nền du lịch nước nhà. Cách làm này, phim Hàn đã đi trước ta hơn thập kỷ qua rồi. Nay phim Việt thừa thắng phòng vé mà xông lên! ■

Khung cảnh nhìn từ núi Bà Đen - nóc nhà Nam bộ.

KỶ THÚ “ĐẤT BÀ” MIỀN ĐÔNG NAM BỘ

Người dân Đông Nam bộ đã quá quen thuộc với những địa danh Bà Đen (ngọn núi ở Tây Ninh), Bà Rịa (thành phố trực thuộc tỉnh Bà Rịa-Vũng Tàu) và người Sài Gòn luôn nằm lòng cái tên Bà Chiểu, Bà Hạt, Bà Điểm, Bà Quẹo, Bà Hom... Xoay quanh những địa danh này là những truyền thuyết, giai thoại về những phụ nữ được chọn để lấy tên cho vùng đất. Vậy họ là ai?

HOÀI CHUNG

Núi Bà Đen và ly kỳ Linh Sơn Thánh Mẫu

Là ngọn núi cao nhất Nam bộ, Bà Đen được xem là vùng linh thiêng gắn liền với nhiều sự tích. Theo *Gia Định thành thông chí*, tên gốc của núi là Bà Dinh. Những người dân đã sống lâu đời ở đây cho rằng tên xưa là núi Một, đến khoảng thế kỷ XVIII thì xuất hiện tên gọi Bà Đên, đọc trại thành Bà Đen, và cũng có người gọi là núi Điện Bà.

Có ba truyền thuyết về Bà Đen. Truyền thuyết thứ nhất cho rằng khi xưa, chủ vùng núi này là người phụ nữ Phù Nam có tên là Rê Deng, người đời sau đọc trại thành Đen. Truyền thuyết

thứ hai kể rằng Bà Đen tên thật là Lý Thị Thiên Hương, con gái một vị quan trấn nhậm Trảng Bàng thuộc triều Nguyễn. Lần nọ, Thiên Hương lên núi cúng chùa thì bị một đám côn đồ vây bắt, may sao được chàng trai Lê Sĩ Triệt ra tay cứu giúp. Để trả ơn, cha mẹ nàng hứa gả con gái cho Sĩ Triệt, nhưng chưa kịp đám cưới thì Sĩ Triệt tòng quân đánh Tây Sơn. Thiên Hương lần nữa bị vây bắt hăm hiếp, và vì để giữ lòng trung tiết, nàng nhảy xuống núi tự vẫn. Thiên Hương xuất hiện với hình dáng đen đúa, báo mộng cho sư trụ trì trên núi đi tìm thi thể nàng mai táng. Nhà sư gọi nàng là Đen, người sau gọi là Bà Đen để thể hiện lòng tôn kính.

Truyền thuyết thứ ba được ghi trong *Sự tích Thánh Mẫu Phật Bà Tây Ninh*, kể về thuở mới

khai hoang vùng đất, một viên quan trấn thủ vùng chân núi Một có người con trai là Thạch Biên và người con gái là Thạch Nuong, tên thường gọi là Đênh. Khi nàng 13 tuổi, có nhà sư tìm đến lưng chừng núi Một dựng chùa thờ Phật, hoàng pháp độ sanh, Đênh xin theo học đạo. Thấy nàng xinh đẹp, quan trấn thủ Trảng Bàng cho người mai mối xin cưới cho con trai. Khi hai gia đình chuẩn bị lễ vật cưới thì nàng bỗng nhiên mất tích. Gia đình hai bên cho người tìm kiếm khắp nơi thì phát hiện một khúc chân nghi là của nàng Đênh. Mọi người đồn đoán rằng nàng Đênh đã bị cạp vồ. Gia đình mai táng khúc chân và lập mộ cho nàng dưới chân núi, từ đó gọi là núi Bà Đênh, đọc trại thành Bà Đen.

Chúa Nguyễn Ánh bị Tây Sơn đánh đuổi, bèn chạy đến núi Bà Đen lẩn tránh nhưng thiếu lương thực, từ vua đến lính đều đói lả. Nghe dân cư đồn về sự linh thiêng của bà Đen, trong cơn tuyệt vọng, chúa Nguyễn Ánh đã cầu khẩn xin phò trợ. Đêm đó, bà Đênh báo mộng cho biết Nguyễn Ánh đang nằm ngủ dưới gốc một loại cây ăn quả có thể cứu đói binh sĩ. Nguyễn Ánh thức giấc, trông thấy trên cành cây mình nằm ngủ có nhiều quả nhỏ chi chít, ăn thử thì có vị rất ngon. Ông truyền cho binh sĩ hái loại quả ấy ăn lót dạ, đặt tên là quả “tùng quân”. Năm 1790, Nguyễn Ánh đưa binh lính quay lại núi đức tượng, cất lại điện thờ, phong sắc Linh Sơn Điện và phong Bà là Linh Sơn Thánh Mẫu.

Bà Rịa khai phá vùng đất Mô Xoài

Theo quyển *Chuyên khảo tỉnh Bà Rịa và*

thành phố Cap Saint Jacques (tiếng Pháp: *Monographie de la province de Bà-Rịa et de la ville du Cap Saint-Jacques*) xuất bản vào năm 1902, địa danh Bà Rịa bắt nguồn từ tên của người phụ nữ Nguyễn Thị Rịa đã có công khai phá vùng đất Mô Xoài hoang dại, lập làng Phước Liêu vào năm 1789. Vùng Mô Xoài, nay là đất Bà Rịa, được ghi chép là nơi tiếp nhận những người miền Trung đầu tiên vào khai phá đất Nam bộ.

Có truyền thuyết kể rằng vào khoảng thế kỷ XVIII, Bà Rịa là người Phú Yên (hoặc Bình Định) vào khai phá vùng đất này. Quyển *Châu Thành đầu tranh và xây dựng* viết: “Theo thư tịch cổ, Bà Rịa gốc Phú Yên, theo gia đình vào làng Mỹ Khê (nay là xã Tam Phước, huyện Long Đất). Bà Rịa cùng với nhân dân khai phá rừng rậm, lập ruộng vườn, xây dựng làng xóm. Năm 1698, Chương cơ Nguyễn Hữu Kính được chúa Nguyễn Phúc Chu cử kinh lý phía Nam. Khi quân đổ bộ lên Phước Lễ, lúc đó vừa bị một trận lụt lớn, các cầu đều bị trôi, đường đi lại bị hư hỏng. Bà đã huy động nhân dân trong vùng tu sửa đường sá, bắc lại các cây cầu để quan quân chúa Nguyễn qua sông. Cảm kích công trạng này, chúa Nguyễn đã sắc phong cho bà “hàm Nghè” danh dự, cho bà mang họ chúa (tức họ Nguyễn). Từ đó, bà được nhân dân quý trọng, tiếng tăm vang khắp vùng. Năm 1759, Bà Rịa qua đời, vì không có con cái, 300 mẫu đất của bà được sung công điền và chia cho người nghèo. Dân làng nhớ ơn, góp sức lập miếu thờ bà bên đường, nay thuộc địa phận xã Tam Phước, huyện Long Đất”.

Một số quyển sách khác như *Đất thắng cảnh Vũng Tàu* hay *Truyện tích và huyền thoại phụ nữ Nam bộ* cũng ghi chép câu chuyện tương tự về người phụ nữ tên Rịa, nhưng có nhiều tình tiết bổ sung.

5 bà vợ nước tiếng Sài Gòn

Những cái tên Bà Chiêu, Bà Hạt, Bà Điềm, Bà Queo, Bà Hom thân thuộc với người Sài Gòn, từng có giai thoại rằng đây là tên của 5 người vợ của Lãnh Binh Thắng (ông Lãnh). Theo ghi chép của học giả Trương Vĩnh Ký, ông Lãnh tên thật là Nguyễn Ngọc Thắng (1798-1866), võ tướng nhà Nguyễn thời vua Tự Đức. Ông thuộc thế hệ tham gia chống Pháp đầu tiên của Nam kỳ. Ông Lãnh có 5 bà vợ, được lấy tên đặt cho 5 ngôi chợ ở Sài Gòn. Những vị quan đa thê thời xưa thường áp dụng phương pháp kinh tế tự túc nên vị lãnh binh đã lập 5 chợ ở các khu vực khác nhau, giao cho mỗi bà cai quản một cái. Việc này tránh các bà đụng mặt nhau, đồng thời chuyên tâm làm kinh tế.

Trong các chợ do vợ của ông Lãnh quản lý, Bà Chiêu là một trong những ngôi chợ lâu đời ở Sài Gòn, nằm ở trung tâm quận Bình Thạnh. Tuy nhiên, Sơn Nam cho rằng Bà Chiêu là tên vùng đất, chỉ mới xuất hiện thời vua Tự Đức. Chiêu có nghĩa là ao nước thiên nhiên. Bà Chiêu là “nữ thần được thờ bên ao thiên nhiên”.

Chợ nổi tiếng thứ hai đồng thời gắn với nhiều địa danh ở Sài Gòn là Bà Điềm, thuộc xã Bà Điềm huyện Hóc Môn. Nơi đây gắn với địa danh “Mười tám thôn vườn trầu” nổi tiếng truyền thống yêu nước cách mạng.

Năm 1978, chợ Bà Queo được đổi tên thành chợ Võ Thành Trang, nằm trên đường Trường Chinh, quận Tân Bình. Dù đã được đổi tên, người dân vẫn quen gọi chợ này bằng cái tên “Bà Queo”.

Tuy nhiên, trong quyển *Sài Gòn năm xưa* của Vương Hồng Sển, ông cho rằng nên thận trọng khi cho ông Lãnh và 5 bà là vợ chồng của nhau. Đó có thể là những người đầu tiên buôn bán tại các chợ này, sau được lấy tên đặt cho chợ. Giống như chợ Bà Hoa ở khu ngã tư Bảy Hiền do người đàn bà tên Hoa đã hiến đất xây chợ và là người đầu tiên buôn bán nên người ta lấy tên bà đặt cho ngôi chợ.

Ngoài ra vẫn còn rất nhiều địa danh khác tại Sài Gòn mang tên những người phụ nữ, như Bà Tàng, Bà Lài, Bà Chiêm, Thị Nghè...

Dù rằng những giai thoại lý giải tên gọi các vùng đất chưa thể khẳng định được liệu có thật không hay chỉ là huyền sử, truyền thuyết, nhưng hơn hết, mỗi người trong chúng ta đều có thể tự hào khi kể câu chuyện nguồn gốc địa danh xứ sở của mình ■

Chợ Bà Chiêu lâu đời giữa lòng Bình Thạnh

An Chi

“Tàu” và “thâm như Tàu”

Trần Hà Trang: *Thưa ông An Chi! Tại sao người Việt Nam ngày xưa hay gọi người Trung Quốc là người Tàu? Và tại sao lại nói thâm như Tàu?*

Tôi từng đề cập điều này khá lâu, cũng từ thắc mắc của bạn đọc, nay xin chia sẻ với bạn như sau:

Đã có nhiều người liên hệ tên gọi này với từ *tàu* trong *tàu bè*. Xin chép Huình-Tĩnh Paulus Của làm dẫn chứng: “Người An nam thấy tàu khách qua lại nhiều, lấy đó mà gọi là nước Tàu, người Tàu” (*Đại Nam quốc âm tự vị*, tập II, Saigon, 1896, trang 346).

Có nhiều tìm tòi hơn là ý kiến của Vương Duy Trinh cho rằng *Tàu* là biến thể ngữ âm của *Tào*, là tiếng mà từ đời Tam Quốc, người Việt đã dùng để gọi nước Ngụy của Tào Tháo (*Thanh-hóa quan phong*, Nguyễn Duy Tiểu phiên diễn, Sài Gòn, 1973, trang 97). Nhưng nước ta, lúc bấy giờ là quận Giao Chỉ và một phần quận Cửu Chân - chúng tôi cho là chỉ một phần thôi - lại thuộc về Đông Ngô chứ không thuộc về Bắc Ngụy (chính vì thế mà bấy giờ người Việt đã gọi người Trung Hoa là người Ngô như vẫn còn thấy trong cụm từ “thằng Ngô con đĩ”) cho nên cách giải thích của Vương Duy Trinh xem ra vẫn chưa thỏa đáng. Vả lại, tại sao người ta không gọi thẳng bằng tên nước là Ngụy mà phải dùng họ Tào để gọi?

Hồi 1993, chúng tôi đã viết như thế. Sau đó nhiều năm, có độc giả đã lần giở trang sách cũ, thấy An Chi nói vô lý, bèn gửi thư đến tòa soạn giảng giải rằng lai lịch của cái tên *Tàu* là ở những cuộc vượt biển sang Đại Việt để tránh sự cai

trị của bọn Mãn Thanh. Họ sang bằng thuyền (= tàu); do đó có tên là “Tàu”. Mà lại đi trên ba chiếc, nên còn được gọi là “Ba Tàu”. Vị độc giả kia đã quên (hay không hề biết?) rằng việc Dương Ngạn Địch và Trần Thượng Xuyên đưa người sang xin làm thần dân nước Đại Việt là chuyện năm Kỷ Mùi 1679 mà “đồng bào” của họ thì đã được ta gọi là “Tàu” tự bao giờ. Bằng chứng trên giấy trắng mực đen là cái thứ mực mõi về sau mới được Vũ Đình Liên nhắc đến trong khổ thơ đầu bài “Ông đồ”:

*Mỗi năm hoa đào nở
Lại thấy ông đồ già
Bày mực tàu giấy đỏ
Bên phố đông người qua.*

Cái thứ mực đó đã được ghi nhận trong *Từ điển Việt - Bồ - La* của Alexandre de Rhodes, xuất bản ở Roma từ năm 1651 (mục “tàu, mực tàu”), trước khi họ Trần và họ Dương dẫn đầu đoàn tị nạn của họ sang Đại Việt đến gần 30 năm. Còn chính những người vượt

biển kia thì đã được dân sở tại, nghĩa là người Việt Nam, gọi là người *Minh Hương*, nghĩa là người mà quê hương gốc là nước Minh. Đây mới thật là danh xưng chính thức và chính xác mà người Việt đã dành cho đoàn di dân của hai nhân vật Dương, Trần.

Còn lần này thì chúng tôi xin phân biệt thêm như sau. Bất cứ nhà Hán ngữ học nào biết rõ tiếng Việt cũng thừa nhận rằng ngôn ngữ này còn lưu giữ trong lòng nó nhiều yếu tố của tiếng Hán thượng cổ. Với chúng tôi thì “tàu” là một trong những yếu tố đó, và, trong tiếng Hán cũng như tiếng Việt, thì nó còn có nghĩa là “xe”. *Tàu* (trong *tàu bè*) là một từ Việt gốc Hán bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ 舫, mà âm Hán Việt hiện đại là *tào*, có nghĩa là “thuyền”. Chữ *tào* 舫, này cũng thông với chữ *tào* 漕 mà theo biện luận của Lưu Quân Kiệt 刘钧杰 trong *Đồng nguyên tự điển tái bản* (Ngữ văn xuất bản xã, Bắc Kinh, 1999) thì còn có nghĩa là

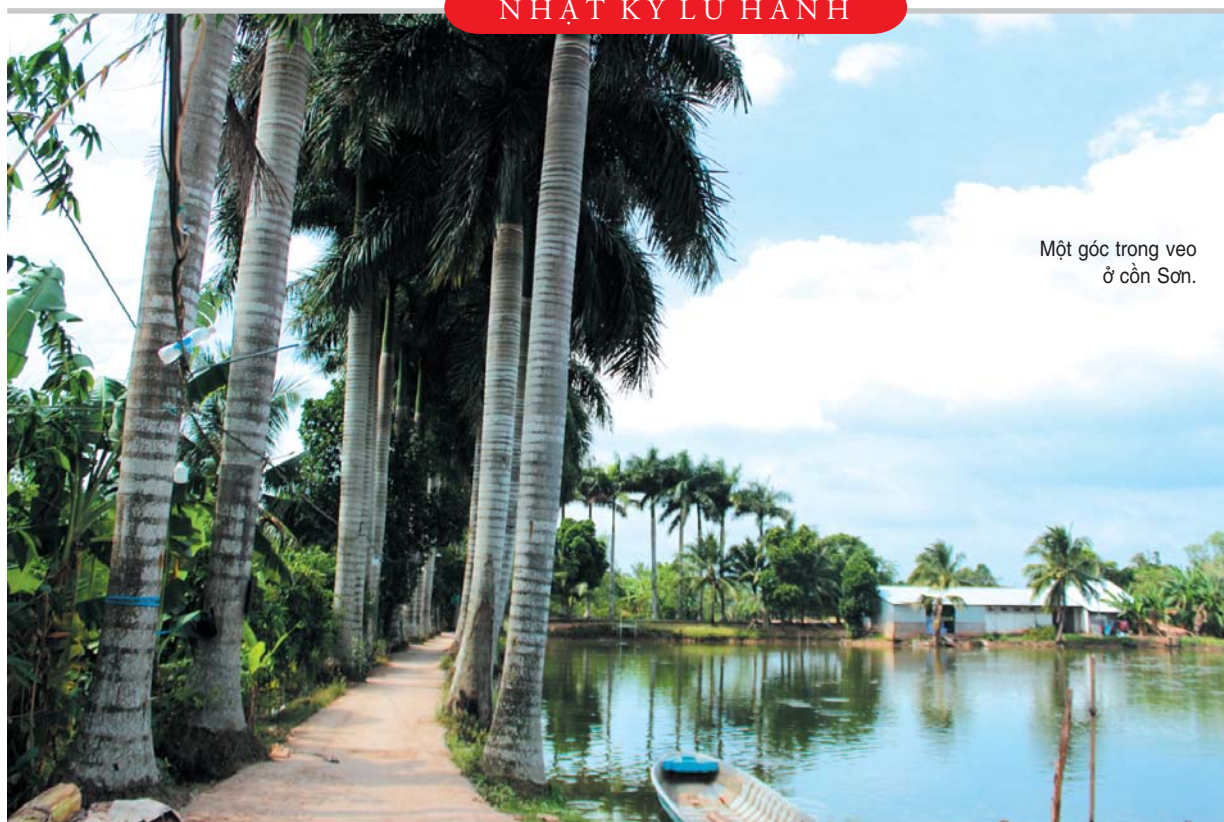
“xe” (mục “漕: dzu 艘, trang 55). Cái nghĩa “xe” của *tàu* vẫn còn trong tiếng Việt. Cứ so sánh tiếng Bắc tiếng Nam thì thấy ngay. Cái mà trong Nam gọi là *tàu* thì ngoài Bắc gọi là *thuyền*. Ngoài Bắc gọi là *tàu hỏa* thì trong Nam gọi là *xe lửa*. Thế là cái nghĩa “xe” đã thấp thoáng trong danh ngữ *tàu hỏa*. Rồi ngược lên đầu thế kỷ XX, cả trong Nam ngoài Bắc đều gọi là *tàu bay* cái mà bây giờ cả nước đều gọi là máy bay. Thế là cái nghĩa “xe”, mở rộng là “phương tiện chuyên chở”, đã nằm ngay trong danh ngữ *tàu bay*. Cho nên trong thành ngữ *tàu bay tàu bò* thì cả hai thứ tàu này chẳng qua đều cùng là “xe”! Vậy thì có lẽ ta sẽ biện luận rằng vì ngày xưa họ sang ta bằng xe nên tổ tiên ta đã gọi họ là “Tàu” chẳng? Nên nhớ rằng họ đã sang ta từ xưa và sang thành nhiều đợt, lẻ tẻ có, thành đoàn có và đây là cả một câu chuyện dài.

Thực ra, phần lớn tình tiết ly kỳ, hấp dẫn đưa ra làm lời giảng cho lai lịch của từ ngữ lại thuộc về từ nguyên dân gian (folk

etymology), chứ từ nguyên học đích thực, nghĩa là khoa học thì nhiều khi lại khô khan hơn. Chúng tôi hoàn toàn tán thành Vương Duy Trinh ở chỗ là, theo tâm thức của ông thì “Tàu” là một từ rất xưa, cụ thể là đã ra đời từ thời Tam Quốc. Và chúng tôi vẫn bảo lưu ý kiến sau đây của mình trên *Kiến Thức Ngày Nay* trước đây: “Chúng tôi cho rằng *Tàu* là âm cổ Hán Việt của từ ghi bằng 曹 mà âm Hán Việt hiện đại là *tào*, có nghĩa rộng là “quan”. Trong thời kỳ Bắc thuộc, nói chung quan cai trị là người Trung Hoa cho nên dân chúng đã quan niệm rằng người Trung Hoa là “tàu”, nghĩa là quan. Nếu cho rằng đây là một nếp nghĩ vô lý thì xin nhớ lại chuyện đã xảy ra hồi tháng 8, tháng 9 năm 1945 tại Sài Gòn: dân Việt Nam đã đánh bất cứ người Pháp nào mà họ gặp ngoài đường vì hễ là người Pháp thì đều là “thực dân”. Do quan niệm trên mà về sau tất cả người Trung Hoa dù không làm quan - đây là tuyệt đại đa số - cũng được

“vinh dự” gọi là *Tàu*”.

Thế là cái danh xưng “Tàu” có một lịch sử đặc biệt và nét đặc biệt này gắn liền với sự cai trị của bọn phong kiến phương Bắc đối với dân ta, nước ta. Chẳng thế mà từ xưa đến nay, nó luôn luôn mang tính xấu nghĩa (pejorative) và đã có mặt trong những thành ngữ *thâm như (thằng) Tàu*, *quân tử Tàu*. *Thâm* là nham hiểm một cách kín đáo khó lường, mà về mặt này thì Tàu thuộc hạng hoàn cầu đệ nhất. Khi cần thâm thì rất hiểm nhưng khi cần ra mặt tác oai tác quái thì vô cùng trắng trợn, như trong chuyện đường lối bò hay là chuyện tàu Hải giám của chúng cất cáp thăm dò của tàu Bình Minh 2 ngay trong lãnh hải Việt Nam. Trong các cuộc hội nghị thì chúng lên giọng quân tử nhưng trong thực tế thì chúng hành xử đâu có khác gì bọn cướp biển Somalia. Người Việt Nam có lạ gì cái kiểu quân tử Tàu. Quân tử Tàu chỉ là nguy quân tử mà thôi! ■

Một góc trong vèo
ở cồn Sơn.

TRONG VEO CỒN SƠN

Nằm giữa dòng sông Hậu trầm ngâm và tách biệt hoàn toàn với cuộc sống xô bồ ở thành phố, cồn Sơn (khu vực 1, phường Bùi Hữu Nghĩa, quận Bình Thủy, thành phố Cần Thơ) đem đến cho tôi một nhịp thở thật chậm rãi để thực sự kết nối với con người và thiên nhiên trong vài ngày ngắn ngủi lưu trú tại đây.

ANH THY

Nhớ người cồn Sơn cả đời

"Khách có thể nhớ thiên nhiên cồn Sơn vài ngày, vài tháng, vài năm nhưng họ sẽ nhớ người dân cồn Sơn cả đời!" - chị Lê Thị Bé Bảy, Phó Phòng Văn hóa - Thông tin quận Bình Thủy khẳng định với tôi.

Không phải là du khách, cũng chẳng phải người quen, chỉ là một người lạ nhờ duyên số nên đặt chân đến mảnh đất nhỏ bé ấy, thế mà những người tôi gặp trên cồn Sơn, từ trẻ đến trung niên, đều đón chào tôi bằng nụ cười niềm

nở và đôi mắt trìu mến.

Người đầu tiên cho tôi cảm giác mình thuộc về nơi này trong những giây phút mới bước chân lên cồn là cô Sáu (tên thật là Nguyễn Thị Năm). Nhanh tay lựa mấy trái vú sữa to nhất trong rổ mời tôi ăn, cô Năm như người mẹ mừng rỡ thấy con đi xa trở về liền đem ra trái cây con thích. Nhưng tiếc thay, trước giờ tôi chẳng bao giờ hào hứng với loại trái ngọt lịm này. Ấy vậy mà lần đó, tôi ăn nhẩn hai trái. Có lẽ, chính tình yêu của cô Sáu dành cho vườn vú sữa của mình làm vị ngon của loại trái này tăng lên trong miệng tôi.

"Thiệt với con nghe, cô nói ra sợ người ta nói cô khó khăn. Con bẻ một trái chín ăn cô không buồn, mà con bẻ trái sống rồi bỏ đi là cô giận lắm luôn. Mình vun phân tưới nước, cực dữ chứ không phải cực vừa, còn bao nhiêu ngày nữa là mình ăn được rồi, mà bẻ bỏ vậy cô không chịu nổi". Hôm sau tôi ghé thăm, cô lại mang vú sữa ngon nhất vườn ra mời, nhất quyết không lấy một đồng nào của tôi.

Người mẹ thứ hai, cũng là người đã lo cái ăn cái ngủ cho tôi mấy ngày ở cồn, là cô Năm Phước

(tên thật là Phan Thị Kim Phước). Nếu cô Sáu mang nét mặt đôn hậu, hiền từ thì cô Năm lại có vẻ gầy gò, chịu thương chịu khó của một người mẹ luôn tần tảo, hy sinh vì con. Chỉ cái tên nhà vườn Song Khánh - vì hai người con gái song sinh của cô đều tên Khánh cũng đã cho thấy tấm lòng người mẹ của cô Năm. Không chỉ thế, cô còn nhận "nuôi" rất nhiều các anh chị hướng dẫn viên trên cồn. Trong bữa cơm đầu tiên ở nhà cô, tôi không khỏi bất ngờ khi rất nhiều người gọi cô Năm là "mẹ". Cô Năm thường lo tôi buồn vì cả cồn này dường như đều tắt đèn đi ngủ lúc 8 giờ tối, chỉ còn tiếng muỗi vo ve hòa cùng tiếng ếch nhái văng vẳng đâu đó quanh nhà làm bạn với tôi. Nhưng cô đâu biết, tôi quý biết bao những giây phút tĩnh lặng như thế này vì nhờ vậy, tôi mới có thời gian cảm nhận những điều mộc mạc, chân thành của tình người nơi đây cũng như tận hưởng bầu không khí trong lành "hiếm có khó tìm" khi còn ở thành phố.

Ngày tôi về, cô Năm nhấn nhủ: "Cứ coi đây là nhà của mình nghen. Sau này về đây, phải gặp Năm trước tiên nghe chưa, gặp Năm thì Năm nhớ chứ gặp người khác có khi họ không nhớ con đâu!".

Trên đường đi ra cầu để đón phà qua sông, nhóc Trọng chạy xe đạp theo tiến tôi. Cậu nhóc lớp hai này là người bạn "hợp cạ" của tôi trong những ngày qua. Em theo chân tôi dưới cái nắng ban trưa trong các nhà vườn để chụp ảnh, em dẫn tôi đi mua đá bào để giải khát trong một buổi chiều tà và em đứng chờ phà sang đón tôi trong sự im lặng của nỗi buồn chia tay. Khi đã ngồi trên phà, dõi theo cái bóng nhỏ xíu đạp xe mất hút sau những hàng cây, tôi nhớ lại nụ cười hớn hở xen chút bối rối của Trọng khi được tôi chỉ cách sử dụng máy ảnh để chụp trái vú sữa. Không biết là khi ấy, tôi đã gieo vào trong em một niềm vui be bé hay là em đã gieo vào trong tôi sự hồn nhiên của một đứa trẻ con, mà cả hai chúng tôi đều cười giòn tan?

Thương những con đường không túi ni-lon

"Người dân cồn Sơn yêu dòng sông, yêu môi trường sống của mình. Mà khi đã yêu thì họ muốn bảo vệ chứ không cần lý do nào. Rõ ràng, họ sống nhờ nguồn nước, cây xanh và đất đai cho họ hoa lợi thì chuyện yêu và bảo vệ là người dân tự nhận thấy. Và đến thời điểm này, chính người dân muốn làm điều này" - chị Bé Bảy kể cho tôi

thêm một câu chuyện về cồn Sơn.

Từ tháng 3/2018, 22 hộ làm du lịch ở cồn Sơn cam kết thực hiện sáng kiến "Xây dựng mô hình người dân cồn Sơn hạn chế sử dụng túi ni-lon" do chị Bé Bảy triển khai. Mặc dù từ lâu, người dân cồn Sơn đã có ý thức bảo vệ môi trường sống của mình, nhưng nhờ sáng kiến này mà họ được nâng cao nhận thức về tác hại của túi ni-lon hơn và bắt đầu hành động để lan tỏa tinh thần "sống xanh". Để thấy nhất là việc cô Năm luôn mang giỏ xách đi chợ mua hàng và cô Sáu luôn sử dụng túi ni-lon tự hủy đựng trái cây cho khách.

"Bọc ni-lon rẻ, tiện dụng nên mình xài vô tội vạ. Nhưng bây giờ suy nghĩ lại, mình gói bánh cho khách bằng lá chuối giống như ngày xưa. Ngoài ra, các nhà vườn nấu nước đãi khách để khách khỏi mang chai nhựa và túi ni-lon qua cồn" - Cô Phan Kim Ngân, chủ nhà vườn Công Minh cho biết.

Lang thang trên các con đường, trong vườn trái cây hay bên bờ sông... tôi đều thấy có thùng rác, còn rác thì rất hiếm. Vì nếu có, các anh chị hướng dẫn viên sẽ tiện tay nhặt bỏ vào thùng khi dẫn đoàn. Định kỳ hằng tuần, các tình nguyện viên trên cồn cũng sẽ dọn dẹp rác công cộng. Còn tại mỗi gia đình, người dân đều tự giác phân loại rác.

Rõ ràng, thiên nhiên ở cồn Sơn không hùng vĩ như các khu rừng ở Tây nguyên, không rực rỡ sắc hoa quanh năm như thành phố Đà Lạt, cũng không hoang sơ bí ẩn như các bản làng trên vùng núi cao phía Bắc... Điều thu hút nhất của thiên nhiên trên cồn là nó cho ta cảm giác thật... thiên nhiên vì khi đảo mắt một vòng cũng không nhìn thấy một cái túi ni-lon nào!

Cô Phan Kim Ngân gói bánh vào lá chuối và đựng vào túi nilon tự hủy cho khách.

Không biết giờ này ngoại đang làm gì, đã ngủ chưa, có mặc đủ ấm hay không?
 Ảnh: Nguyệt Nhi

MỘT NỬA THẾ GIỚI

NHƯ QUỲNH

Những việc ngoại làm chẳng gọi là "đao to búa lớn", đáng để lên trang nhất của một tờ báo. Nhưng đối với con, ngoại là người đã dành cả tuổi trẻ và sức khỏe để hy sinh cho đại gia đình của mình nên ngoại luôn là trang nhất của tờ báo về cuộc đời con. Công việc nội trợ mà người ta cứ tưởng là tầm thường, nhỏ nhoi, lặp đi lặp lại hàng ngày ấy lại chính là thứ đã góp phần nuôi dưỡng cái nôi tuổi thơ của mẹ, các cậu, các dì và ngay cả con. Nếu mà có ai trao tặng bằng khen

cho các bà nội trợ, con sẽ phong cho ngoại 100 tấm bằng luôn.

Vào mỗi đêm trăng sáng ở quê, con nằm im trên chiếc giường gỗ đã cũ kêu cọt kẹt nghe ngoại tỉ tê đủ thứ chuyện về cái thời mà nhà mình còn nghèo lắm, một mình ngoại đã phải đi làm những công việc gì, vất vả ra sao. Ngay từ lúc ấy ngoại đã nhận ra bản thân chính là một nguồn động lực không thể thiếu để giúp cả nhà vươn lên thoát ra khỏi cái nghèo nàn, u tối.

Đôi bàn tay ngoại làm quần quật từ sáng đến

tối mà chẳng hề nghỉ ngơi, chẳng có nghề nào mà ngoại chưa từng thử: phụ hồ, làm ruộng, chăn trâu, xây nhà, nhổ cỏ, cuốc đất... Những chuyện mà cánh đàn ông làm được ngoại đều có thể gánh vác. Tính ngoại không mấy khi chịu ngồi yên, cứ luôn tay luôn chân mãi. Khi lại thấy ngoại lom khom nhóm lửa, lúc lại đang miệt mài quét sân và đôi lúc tôi cứ trôn trôn ngưỡng mộ khi nhìn đôi bàn tay ấy thái rau, xắt thịt một cách đều đặn. Cứ thế cả một ngày của ngoại đều tất bật, vội vã từ sáng đến tối.

Những lúc ngoại mệt nhưng vẫn ráng gượng dậy để nấu một bữa cơm đủ đầy cho ông, để ông

ngoại không phải chịu đói. Nhưng con cũng len lén thấy đôi mắt ngoại trùng xuống, những nếp nhăn trên trán như xô vào nhau mỗi khi ông ngoại vô tâm bảo: "Bà ở nhà có làm gì để phải mệt đâu?".

Mỗi lần xa quê bao giờ con cũng khóc, năm nay về thăm ngoại lúc rời đi con không còn khóc nữa. Tự nhiên con thấy ngoại nhìn con rồi buồn buồn hỏi: "Lần này đi, không còn nhớ ngoại nữa hả con?". Con chỉ cười rồi đáp: "Đâu có, con nhớ chứ". Rồi như có gì đó nghẹn ngào trong lòng, con nhận ra tóc ngoại đã bạc hết từ bao giờ. Ngoại đã bước vào tuổi xế chiều, nên con hiểu trong lòng ngoại dậy lên một nỗi trăn trở. Ngoại sợ thời gian trôi đi, ngoại thì càng ngày càng già yếu còn con thì mỗi lúc một lớn như một chú chim trưởng thành tung cánh sổ lồng rồi bay mất không về với ngoại nữa. Giọng ngoại vẫn cứ trầm ấm thủ thỉ kể lại chuyện thời con còn đỏ hỏn bé tí nằm trong đôi bàn tay ngoại. Ngoại bảo khi ấy tôi có chút xú, ngoại ẵm lên tay mà cứ sợ làm rơi mất. Chẳng mấy chốc mà con đã vội lớn rồi ngoại ha?

Đàn ông 30 tuổi chỉ mới bước vào thời kỳ hoàng kim, đàn bà 30 tuổi đã gọi là già. Liệu có quá phũ phàng không khi thanh xuân và tuổi trẻ của ngoại và biết bao nhiêu phụ nữ khác cứ thắm thoát trôi qua mà không kịp với lại. Riết rồi cô thiếu nữ của một thời son trẻ năm nào chỉ còn được ghi nhớ lại qua những tấm hình phục chế màu đã cũ. Càng viết ra lại càng thấy thương thay "một nửa thế giới" của mình biết mấy.

"Giấc mơ là con đường hoàng kim để vô thức lẩn át ý thức". Chưa bao giờ tôi hỏi ngoại về ước mơ, giấc mộng lớn nhất của cuộc đời bà nhưng tôi biết đâu có thể nào đi chẳng nữa thì ngoại cũng không hối hận về những gì mà mình đã đánh đổi để chọn lựa từ lúc lấy chồng cho đến khi sinh con, có cháu. Những vết chai sần trên tay là hiện thân của một đời vất vả, lam lũ. Nét đôi môi cũng đã điểm tô gió sương cho đôi tay ngoại.

Những ngày Sài Gòn lộng gió, ngồi trên ban công nhà trọ, bó gối nghĩ chuyện bằng khuàng mà lòng nao nao nhớ quê nhà. Không biết giờ này ngoại đang làm gì, đã ngủ chưa, có mặc đủ ấm hay không? Lại nhớ đến hơi ấm từ bếp lửa ngoại nhóm mỗi sáng, mùi khói lửa ấy đã in một nét rất sâu đậm trong tâm hồn con. Con người dù có đi xa đến mấy vẫn trông mong có một nơi bình yên đang đợi mình trở về

Năm con 18 tuổi, đó là những ngày con mệt nhất, bài vở chất chồng, ngày qua ngày chỉ có ba điểm thẳng hàng: nhà, trường và nơi học thêm.
Ảnh: Nguyệt Nhi

NHẬT KÝ CỦA CON GÁI

PHÚ QUÝ

Năm con 5 tuổi. Nhà mình nhỏ xíu xíu lợp mái tranh, mưa nhỏ giọt ướt hết cả nền xi măng nhơn nhớt.

"Sao nhà bác Năm không bị dột vậy má?" - con hỏi,

Má cười: "Nhà bác là nhà mái tôn, sao mà dột được".

"Thế sao nhà mình không lợp mái tôn đi má".

Con không nhớ má có trả lời hay không, con chỉ nhớ má lại lúi cuội đội nón ra đồng.

Năm con 10 tuổi, rồi nhà mình cũng lợp tôn. Bác Năm xây nhà mới, nhà to và lợp mái ngói đỏ chói, má sang xin mấy tấm tôn cũ còn dùng được về lợp nhà mình. Từ đó, con có vẻ thích những ngày mưa hơn. Chiều nào nghe tiếng mưa nghe lộp độp trên mái tôn rí sét con cũng rủ thằng Tí

anh qua nhà mình. Hai đứa ngồi ngoài hiên chơi cát, con hỏi nó:

"Mày có nghe thấy tiếng lộp độp không hả, Tí?"

Thằng Tí anh gật đầu cái rụp.

"Tiếng mưa rơi trên mái tôn nhà tao đấy!"

Trong lòng con lúc đó vui như được má cho ăn kẹo bông. Thì ra ngày đó, một mái tôn cũ cũng làm con hạnh phúc đến vậy.

Rồi chiều, năm chị em ngồi bên nồi cơm, củi khói bay mù đến mức chảy cả nước mắt, bé út tinh nghịch mặt đầy lọ nồi cười nhe hàm răng thỉnh thoảng vẫn ngóng ra ngõ xem má về chưa. Má về, sau cái hàng rào dâm bụt đỏ, má nghiêng nghiêng cái nón. Cả năm chị em ào ra, nhảy tung tưng lên, không phải vì trong giỏ xách má có bánh kẹo hay cái gì to tát hơn mà chỉ muốn ôm má nghe cái mùi đồng áng quen thuộc quê mình. Mấy mẹ con quây quần bên mâm cơm đậm bạc, dăm ba câu chuyện ở lớp của con, dăm

ba câu chuyện ở nhà của má... mâm cơm gia đình mình ngập tràn yêu thương.

Năm con 15 tuổi. Những tháng ngày xưa cũ ấy cũng xa, chị hai chị ba rồi chị tư lần lượt đi học xa nhà. Cái cảnh tượng ấy cũng không còn nữa, thi thoảng vẫn có một ánh mắt nhìn ra ngoài màn mưa trông chờ. Nhưng giờ, đó là ánh mắt của má ngồi đợi con và út đi học về cùng má ăn bữa cơm. Mà sao chờ hoài cũng chỉ thấy xa xôi một màu mờ mờ trắng đục.

Năm con 17 tuổi. Trên chiếc giường nhỏ chật hẹp, những đêm trái gió trở trời bệnh xương khớp của má lại tái phát. Má khế trở mình xoa bóp con con giả vờ ngủ say khế ôm má thật chặt mà nước mắt cứ rơi xuống không ngừng. Con gái lớn đến chừng này vẫn không biết tay má đã có bao nhiêu vết sẹo, tóc má bạc từ bao giờ. Con chỉ biết những ngày trở trời như thế má lại thở mệt nhọc, còn con lặng lẽ khóc. Quá nửa đời người, má nào biết lo cho bản thân mình. Một ngày của má là sáng ở chợ, chiều về ra đồng, tối đến lại đan vôi mấy chiếc ghê mây đen trắng. Bao nhiêu năm tháng qua đi, dường như má chẳng còn quan tâm đến những thứ gì khác ngoài việc kiếm tiền nuôi năm chị em con ăn học.

Năm con 18 tuổi, đó là những ngày con mệt nhất, bài vở chất chồng, ngày qua ngày chỉ có ba điểm thẳng hàng: nhà, trường và nơi học thêm. Chưa bao giờ má tạo áp lực cho con, má muốn con tự do lựa chọn tương lai cho mình, dù là nghề nào, dù con chọn điều lớn lao hay chọn thứ nhỏ nhặt má vẫn ủng hộ vô điều kiện. Nhưng con biết, má muốn con trở thành một nhà báo, viết nên sự thật như ước mơ thời còn trẻ của má. Đó không còn chỉ là sở thích của con, đó còn là khát

khao của má. Con biết, con đang viết tiếp giấc mơ còn dang dở, má của con...

Rồi ngày ấy cũng đến, con còn nhớ rất rõ những giọt nước mắt hạnh phúc của con, của cả má khi cầm tờ giấy báo đậu đại học trong tay. Cả nhà vui mừng, má khóc, còn con háo hức mong sớm ngày rời quê để tự do nơi một vùng trời khác. Con cứ ngỡ, một cuộc sống mới tươi đẹp sẽ mở ra mà không biết rằng mình sắp rời xa vòng tay che chở con khỏi bão tố những ngày qua.

Con lên xe vào Sài Gòn trong ngày Bình Định mưa lất phất. Ngày ấy con đã nghĩ mình sẽ không khóc cho đến khi chiếc xe lăn bánh, má chạy với theo dúi vào tay con hai trăm nghìn lẻ còn bay mùi chợ cá. Cái nắm tay cuối cùng đó đã làm con bật khóc nức nở. Hóa ra, con của má vẫn chưa đủ sẵn sàng để rời xa má, rời xa quê hương.

Con 19 tuổi. Tính đến hôm nay cũng đã hơn sáu tháng con xa nhà. Nhiều lúc thấy mình tỉnh dậy ở một nơi xa lạ, cảm giác nhớ nhà cứ dâng lên khóe mắt, không biết giờ má đang làm gì, má có uống thuốc đúng giờ không, bệnh thấp khớp của má đã hết hay vẫn còn? Sài Gòn hoa lệ, con không quen lắm, con vẫn thích được ăn cơm mắm với má, đêm đêm được ôm má ngủ, muốn gọi về cho má nhưng lại sợ nghe tiếng má con lại bật khóc.

Mấy hôm nay trời chiều chiều lại mưa, mưa to như trút, như xối hết cả nắng Sài Gòn. Con gái lại nhớ má thật nhiều.

Con biết cuộc đời này dù đi xa đến đâu, quay lưng lại vẫn là nhà, có má đứng đợi con ở đầu ngõ. Nắm lấy tay má, ôm má vào lòng, ngửi mùi mồ hôi trên áo má, con thấy an yên đã kè tận lòng mình ■

MY HUYỀN

NGUYỄN TẤN THÀNH

Cô bé kính cận

Cận ơi cận đừng chờ ai
Tóc mây xòa xuống bờ vai ngập ngừng
Cận ơi cận hãy coi chừng
Kẻo tôi lấy mất kính cương bây giờ.

Tóc mây buông xòa hững hờ
Cận ơi cận hãy đứng chờ tôi nha
Gói quà cùng với đoá hoa
Dem về tặng cận làm quà xinh xinh.

Đêm về ngắm nghĩ linh tinh
Tôi đây chỉ thấy lòng mình nôn nao
Cho tôi gửi cận lời chào
Rằng tôi đây đã lạc vào tương tư.

Về nhà tôi sẽ viết thư
Gửi riêng cho cận, cận ừ đi nhe.

NGUYỄN HOÀNG HUY

Đói

Ta vẫn thường cười những kẻ thương thơ
Như chủ quen mặt khách tự bao giờ
Nhặt nhanh mấy mảnh đời thừa, cánh cận
Gom góp hoài chuyện cũ, thoáng vu vơ...

Ta vẫn thường cười những kẻ viết thơ
Chẳng mấy ai dung dưỡng, chẳng ai nhờ...
Chẳng mấy ai xem trọng vắn, câu, ý...
Chẳng mấy ai thương giúp một kẻ khờ...

Ta vẫn thường cười bởi... ta viết thơ
Dấu biết như pho tượng hết chỗ thờ
Dấu biết chỉ no hôn, còn xác đói
Dấu biết rằng ta vẫn cứ bơ vơ...

Nguyễn

Ta đã quên những ngọn nguồn
có lẽ
Hai mươi năm
và tuổi trẻ còn đây
Những niềm vui ngày tháng chuốc say
Những phần hồn lìa bay khỏi xác.

Người ta than và hát
Ơi à ơi
Phận hạc thì phải đội đèn
Như rùa đội đá ghi bia quen đời
À ơi à ơi
Cây cải thì lại về trời
Rau răm ở lại chuốc lời đắng cay.

Có ai hay
những ngày buồn chán lẻ
Gom thành mây và mưa xuống cuộc đời
Mây về với gió xa xôi
Ngày mưa rụng xuống thôi rồi mây tan.

Lội sông ai nở cầm vàng
Để rơi để tiếc muộn màng người ơi
Trăng về với gió chơi vơi
Ba mươi chẳng thấy muôn nơi tối đầy.

Ta về
Ta mượn bàn tay
Bé xinh như cánh chò bay giữa đời
Ta nằm giữa bể mây khơi
Nâng lên khép cánh hoa đời nằm yên.

Sản phẩm ứng dụng nano bạc hiện đang được bán trên các kênh thương mại điện tử. Ảnh: **BLAKE**

XÂY DỰNG KÊNH THƯƠNG MẠI VÀ CHUYỂN GIAO CÔNG NGHỆ

Đó là ý tưởng của dự án Blake, được thành lập bởi nhóm sinh viên CLB Sáng tạo Khởi nghiệp, Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM. Dự án này vừa giành giải Ba tại cuộc thi Thử thách sáng tạo xã hội Việt Nam 2018.

HUỲNH NHI

Phát huy thế mạnh nghiên cứu khoa học

Anh Vũ Tấn Phát, Phó chủ nhiệm CLB Sáng tạo Khởi nghiệp, điều hành dự án Blake cho biết dự án được thành lập từ tháng 10/2017 với tên gọi Ứng dụng công nghệ nano bạc vào trong sản xuất hàng tiêu dùng. Sau đó nhóm đã mạnh dạn đổi tên thành dự án Xây dựng kênh thương mại và chuyển giao công nghệ để phù hợp với quá trình làm việc và bám sát mục tiêu của dự án.

Chia sẻ về cách vận hành và phương hướng hoạt động của Blake, anh Phát cho biết đầu tiên dự án xây dựng một chính sách sáng tạo và khởi nghiệp để tìm ra những nhóm có đề tài nghiên cứu/công nghệ trong nhà trường và tiến hành ươm tạo, hỗ trợ để xây dựng những sản phẩm

mẫu.

Những sản phẩm mẫu này sẽ được tiến hành thương mại hóa và kết nối với các nhà đầu tư, nhà tài trợ để chuyển giao công nghệ của các dự án đang xây dựng. Sau khi có nguồn doanh thu ổn định nhờ kết nối với doanh nghiệp, Blake sẽ tiếp tục hỗ trợ cơ sở hạ tầng cho các nhóm dự án mới, hoặc thuyết phục các dự án hiện tại phát triển thêm, có thể xây dựng các phòng lab nghiên cứu để đưa ra sản phẩm mẫu mới, hoặc các nhà sản xuất quy mô lớn hơn.

"Mấu chốt cuối cùng của chương trình là giúp sinh viên thực hành khởi nghiệp trong môi trường đại học và trực tiếp thương mại, chuyển giao quy trình sản xuất cho các đơn vị doanh nghiệp" - anh Vũ Tấn Phát nhấn mạnh.

Nhóm Blake giành giải III cuộc thi Thử thách sáng tạo xã hội Việt Nam 2018. Ảnh: HUỖNH NHI

Đã thương mại hóa 20 sản phẩm

Hiện tại, Blake kết nối được 3 nhóm nghiên cứu và tiến hành ương tạo dự án Ứng dụng công nghệ nano bạc vào trong sản xuất hàng tiêu dùng và có hơn 20 sản phẩm mẫu được đưa ra thị trường như: Nước giặt, nước rửa tay khô, dung dịch khử mùi diệt khuẩn, nước rửa chén, nước lau nhà... Các sản phẩm này được bán trên các kênh thương mại điện tử và vẫn đang tiếp nhận phản hồi từ khách hàng thông qua các hộp thư điện tử của công ty.

Nói về lý do chọn nano bạc trong sản xuất hàng tiêu dùng, nhóm dự án cho biết nano bạc có khả năng diệt khuẩn và chống nấm mốc cao, không ảnh hưởng đến sức khỏe con người. Thế nên, ứng dụng nano bạc vào trong sản xuất hàng tiêu dùng sẽ tạo ra những sản phẩm có tính năng ưu việt.

Nguồn nguyên liệu làm sản phẩm được nhóm nhập khẩu từ Trung Quốc, Hàn Quốc, Nhật Bản. Ngoài ra, nguồn nguyên liệu còn có sẵn từ các đối tác của phòng nghiên cứu để sản xuất.

"Câu chuyện ở đây không nằm ở nguồn gốc nguyên liệu sử dụng để chứng minh được cho sản phẩm an toàn, nhưng thay vào đó chúng tôi có

những kiểm định về chất lượng. Sản phẩm có kiểm định của Viện Pasteur TP.HCM là diệt khuẩn 99%, ngoài ra sản phẩm cũng nhận hỗ trợ từ đội ngũ nghiên cứu là những chuyên gia tại Trường ĐH Khoa học Tự nhiên nên người tiêu dùng tin tưởng thay vì hỏi về nguồn gốc, xuất xứ của nguyên liệu sản phẩm" - anh Vũ Tấn Phát chia sẻ.

Trường nhóm dự án cũng cho biết thêm, hiện giá thành của các sản phẩm ứng dụng công nghệ nano bạc của dự án Blake có giá bằng hoặc thấp hơn so với giá thành sản phẩm cùng loại trên thị trường, như sản phẩm xịt khử mùi hôi chân là sản phẩm độc quyền trên thị trường.

Dự định trong tháng 10/2019, nhóm sẽ chính thức thành lập Trung tâm thương mại hóa và chuyển giao công nghệ tại Trường ĐH Khoa học Tự nhiên, hướng đến doanh thu thương mại điện tử là 50 triệu/tháng và lập thêm 5 nhóm nghiên cứu khác.

Theo kế hoạch, đến tháng 9/2021, Blake sẽ triển khai chương trình "Sinh viên thực hành khởi nghiệp", chuyên hoạt động về giáo dục, đào tạo khởi nghiệp cho sinh viên

Đỗ Thị Thu Hiền -
thủ khoa đầu ra
Trường ĐH CNTT
năm 2018.
Ảnh: NVCC

NÀNG THỦ KHOA NGÀNH CÔNG NGHỆ

Học giỏi, tham gia hoạt động Đoàn - Hội nhiệt huyết, Đỗ Thị Thu Hiền - "bóng hồng" duy nhất của lớp Mạng máy tính và Truyền thông đã xuất sắc trở thành nữ thủ khoa đầu ra của Trường ĐH Công nghệ Thông tin ĐHQG-HCM với điểm trung bình là 9,04.

NGUYỄN NHUNG

Thu Hiền là một trong 45 thủ khoa tốt nghiệp đại học năm 2018 được Thành đoàn TP.HCM vinh danh và hiện đang học chương trình thạc sĩ tại Trường ĐH Công nghệ Thông tin ĐHQG-HCM.

"Bóng hồng" ngành công nghệ

Tự nhận mình là "chơi rành máy tính từ sớm", khoảng năm lớp 6, nữ thủ khoa của lớp

Mạng máy tính và Truyền thông đã làm quen và sớm bộc lộ niềm yêu thích với máy tính. Đến những năm cấp 3, được tìm hiểu kỹ hơn công nghệ máy tính qua môn tin học, Thu Hiền đã bị những dãy toán Pascal thu hút. "Mình bắt đầu cảm thấy thích thú với môn học này. Nó khá mới mẻ với mình, lại có tính ứng dụng cao trong thực tế. Thời cấp 3, tin học là bộ môn yêu thích nhất của mình, bên cạnh toán" - nữ thủ khoa chia sẻ.

Trước đây, Thu Hiền cũng khá mông lung về định hướng tương lai. Thậm chí, cô nàng từng nghĩ sẽ thi vào sư phạm toán để trở thành

Thu Hiền trong ngày tốt nghiệp. Ảnh: NVCC

giáo viên như lời tư vấn thầy cô lúc đó. Tuy nhiên, cô nữ sinh năm đó lại dành sự quan tâm đến một ngành học khác mà ít nữ sinh nào nghĩ đến. Thu Hiền cho biết: "Mình muốn chọn học ngành mình yêu thích, và công nghệ thông tin cũng là ngành 'hot' thời điểm đó. Mình cũng may mắn khi ba mẹ không quá khắt khe trong việc lựa chọn ngành học của mình. Cái gì mình học được, làm được thì ba mẹ đều ủng hộ".

Hỏi về cơ duyên đến với Trường ĐH Công nghệ Thông tin ĐHQG-HCM, nữ thủ khoa lớp Mạng máy tính và Truyền thông cho biết thời điểm chọn nguyện vọng năm 2013, Thu Hiền dự định học một trường đại học khác vì thời gian đó Trường ĐH Công nghệ Thông tin còn khá mới. "Tuy nhiên, khi tham dự ngày hội tư vấn tuyển sinh mình đã dành nhiều thiện cảm cho sự nhiệt tình của các thầy cô ở đây, vì thế mình đã chọn Trường ĐH Công nghệ Thông tin và bắt đầu trải nghiệm đời sống sinh viên đầy thú vị".

"Trước khi nhập học, mình đã chuẩn bị tâm lý sẵn rằng lớp sẽ rất ít nữ. Tuy nhiên bản thân vẫn bất ngờ khi lớp mình lại ít nữ đến vậy, ít đến mức... chỉ có một nữ mà thôi. Tuy nhiên, trong buổi học đầu tiên, mình gặp được bạn học chung ở phổ thông nên nhanh chóng bắt nhịp làm quen thêm nhiều bạn mới để giúp bản thân thoải mái và hòa nhập với môi trường 'đầy nam tính này'" - Thu Hiền nhớ lại.

Vào những dịp dành cho phái nữ như 8/3 hay 20/10, vì là "bông hồng" duy nhất của lớp, Thu Hiền đều nhận được lời chúc cùng quà từ các bạn nam cùng lớp. Thầy cô khi giảng dạy dường như cũng hiểu được tâm lý của 'bông hồng' duy nhất nên quan tâm và hỗ trợ rất nhiều, luôn động viên và khuyến khích Thu Hiền trong quá trình học tập, thậm chí là tạo điều kiện để cô bộc lộ được khả năng của mình.

"Các bạn nam trong lớp cực kỳ dễ thương! Ai cũng giúp đỡ mình rất nhiều, luôn nhiệt tình giải đáp giúp mình những vấn đề khó. Mình cùng một số bạn tạo nên các nhóm học tập để tiện trao đổi, giúp đỡ nhau, nhờ đó mà đạt được những kết quả rất tốt" - Thu Hiền tâm sự.

Đam mê không có sự phân biệt

Bản thân cô nữ sinh đam mê tin học và toán học năm nào cũng gặp không ít khó khăn khi bắt đầu với môi trường đại học. Hiền cho biết, so với các bạn nam, Hiền hơi chậm trong việc tiếp cận với kiến thức mới, đặc biệt là về công nghệ. Bên cạnh đó, phương pháp dạy và học ở đại học cũng rất khác với phổ thông nên Hiền cảm thấy bỡ ngỡ, khó bắt kịp.

Để khắc phục vấn đề của mình, Thu Hiền thực hiện theo chủ trương "cần cù bù thông minh". Thu Hiền cố gắng tìm kiếm nhiều tài liệu để tham khảo, trau dồi thêm kiến thức. Và kết quả được đền đáp xứng đáng, năm 2018 Thu Hiền trở thành thủ khoa đầu ra của Trường ĐH Công nghệ Thông tin với số điểm 9,04.

Thu Hiền cho rằng ngoài sự cố gắng của bản thân, sự giúp đỡ, chỉ dẫn tận tình của thầy cô, sự hỗ trợ từ gia đình, bạn bè là nguồn động lực lớn giúp Thu Hiền đạt được thành tích cao như vậy.

"Không ai là hoàn hảo cả, nên việc nhận sự giúp đỡ của mọi người xung quanh là điều hết sức bình thường, tuy vậy không nên ỷ lại mà nên lấy đó làm động lực để tiếp tục phấn đấu. Bản thân mỗi người đều phải có sự nỗ lực riêng của mình, không ngừng học hỏi. Mình nghĩ rằng ai cũng có quyền theo đuổi đam mê của mình, dù là con gái hay con trai, miễn là bản thân mình cảm thấy thích thú, quan tâm và dám lựa chọn. Mình từng tiếp xúc với nhiều bạn nữ học công nghệ vừa học giỏi, vừa năng nổ không thua kém bất kỳ bạn nam nào. Dù là ai thì bản thân họ đều có phẩm chất, năng lực của riêng mình, quan trọng là dám thể hiện hay không thôi" - Thu Hiền khẳng định.

Công dân trẻ tiêu biểu TP.HCM 2018: THẤT BẠI LUÔN MỞ RA MỘT HƯỚNG ĐI MỚI

"Hãy chủ động tìm kiếm và trang bị cho mình kiến thức cơ bản, tham gia các nhóm nghiên cứu để tìm kiếm cơ hội học tập, mở mang kiến thức không chỉ từ sách vở mà từ mọi người xung quanh...". Đó là những lời nhắn nhủ của Tôn Thất Vĩnh - chàng sinh viên đến từ xứ Huế của lớp Cử nhân tài năng Khoa Công nghệ Thông tin Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM.

NHUNG NGUYỄN

Tôn Thất Vĩnh là một trong 9 Công dân trẻ tiêu biểu TP.HCM năm 2018.

Tin học như một môn nghệ thuật

Niềm đam mê tin học của Tôn Thất Vĩnh bắt đầu từ năm lớp 10, khi học tại lớp chuyên Tin Trường THPT Chuyên Quốc học Huế. Thất Vĩnh chia sẻ, tin học đã mang đến cho mình những niềm thú vị đặc biệt: "Tin học cũng như một môn nghệ thuật. Ở đó người học được khám phá những bài toán, thuật toán, những mã code, những ứng dụng... Và những thao tác trên máy tính như đang trình diễn nghệ thuật vậy".

Được tuyển thẳng vào lớp Cử nhân tài năng Khoa Công nghệ Thông tin Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM, Thất Vĩnh tâm sự rằng ngay từ năm II, Vĩnh đã chủ động tham gia nghiên cứu tại trường để học tập kiến thức, kỹ năng. Và ở môi trường này Thất Vĩnh được PGS.TS Trần Minh Triết cùng nhiều anh, chị khóa trước tận tình hướng dẫn. Con đường theo đuổi nghiên cứu khoa học của Vĩnh cũng bắt đầu từ đó.

Trong suốt hai năm theo đuổi đam mê, với khả năng tự học tốt, chàng trai xứ Huế đã giành nhiều giải thưởng lớn. Nổi bật là giải Nhất kỳ thi Quốc tế SHREC'18 Track; hạng III kỳ thi quốc tế về lĩnh vực Video Segmentation tại hội nghị Quốc tế CVPR 2017; bằng khen dành cho sinh

Tôn Thất Vĩnh - Công dân trẻ tiêu biểu TP.HCM năm 2018.

Ảnh: NVCC

viên có thành tích học tập và nghiên cứu xuất sắc trong lĩnh vực công nghệ thông tin và truyền thông của ĐHQG-HCM...

Đặc biệt, Tôn Thất Vĩnh đã có 6 bài báo khoa học quốc tế, trong đó có

2 bài đứng tên tác giả chính và 4 bài đồng tác giả được đăng tải tại các hội nghị khoa học công nghệ máy tính uy tín trên thế giới.

Chia sẻ về những khó khăn trên con đường nghiên cứu khoa học, Thất Vĩnh cho biết điều khó nhất là thiếu kiến thức cơ bản. "Mình tham gia nghiên cứu từ năm II nên kiến thức còn nhiều lỗ hổng. Thế nhưng, khi được làm việc cùng một nhóm, có thầy giáo hướng dẫn, có mọi người giúp đỡ, chia sẻ với nhau nên lượng kiến thức lũy kế năng được bù đắp một cách nhanh chóng. Quảng thời gian ấy, mình cảm thấy may mắn vì gặp được những người thầy như PGS.TS Trần Minh Triết. Thầy rất nhiệt tình, hướng dẫn mình từ những kiến thức cơ bản đến những kiến thức mới cập nhật. Thầy luôn cổ vũ mình chủ động thử những ý tưởng mới, và giúp đỡ mình đánh giá mọi thứ một cách khoa học. Mình cảm thấy thật sự rất may mắn khi là một trong những sinh viên được thầy hướng dẫn" - Vĩnh tâm sự.

Nói về người học trò của mình, PGS.TS Trần Minh Triết nhận xét: "Vĩnh có khả năng tiếp thu kiến thức nhanh, làm việc kiên trì, tinh thần trách nhiệm cao, cộng với kỹ năng phân tích và giải quyết vấn đề sắc sảo nên trong quá trình nghiên cứu, em đã đề xuất được các giải pháp tiềm năng để đạt kết quả tốt".

Thất bại hay thành công đều là động lực

Trong suốt hai năm cọ xát với những cuộc thi

Tôn Thất Vĩnh trao đổi cùng thầy hướng dẫn - PGS.TS Trần Minh Triết.
Ảnh: Quốc Linh

trong nước cũng như quốc tế, chàng sinh viên năm IV đã có những trải nghiệm thú vị cùng nhóm nghiên cứu và tích lũy được nhiều kinh nghiệm bổ ích.

Vĩnh kể, có lần nhóm nghiên cứu của Vĩnh tham gia kỳ thi DAVIS Challenge 2017 với tinh thần "học hỏi kinh nghiệm là chính" nên không đặt nặng vấn đề kết quả. Tuy nhiên, khi công bố nhóm của Vĩnh giành hạng III chung cuộc, một điều mà cả nhóm rất bất ngờ.

"Mình rất ngạc nhiên và vui sướng khi nhận được kết quả dù mình chỉ là người hỗ trợ nhóm nghiên cứu. Từ đó mình tin tưởng rằng, dù ở đâu, mình cũng có thể tìm ra được những giải pháp có kết quả cao. Kỳ thi đó giúp mình thêm động lực, tự tin để tiếp tục tham gia nhóm và cùng mọi người đạt được những thành công khác" - Thất Vĩnh khẳng định.

Một lần khác, Vĩnh cùng nhóm nghiên cứu tham gia kỳ thi quốc tế. Lúc đầu, nhóm tự tin về phương pháp tiếp cận. Vậy nên, dù phương pháp này đòi hỏi thực hiện nhiều thí nghiệm kéo dài, nhóm vẫn quyết định theo kế hoạch ban đầu. Tuy nhiên, sau khi có kết quả, nhóm phát hiện thí nghiệm đó không tốt như mong muốn. Vĩnh chia sẻ: "Sau cuộc thi lần đó mình rút ra là không nên chủ quan trong khi làm việc. Mình chỉ nên dùng nó như một thứ để định hướng cho những công việc, hay hướng phát triển tiếp theo mà thôi".

Khi được hỏi về những tiếc nuối trong những cuộc thi nghiên cứu khoa học, chàng sinh viên 22 tuổi tự tin trả lời rằng bản thân chưa cảm thấy hối tiếc trong bất kỳ giải thưởng hay cuộc thi nào cả. Thất Vĩnh cho rằng: "Để hoàn thành một công trình nghiên cứu không thể tránh khỏi

những thất bại... Với những ai đam mê nghiên cứu khoa học, thì từ thất bại, biết đâu nó mở ra cho bạn một hướng đi mới".

Hãy cứ dẫn thân

Cuối tháng 9 vừa qua, Vĩnh trở về nước sau hơn 3 tháng thực tập tại Trường ĐH Illinois, Mỹ. Vĩnh cho biết đã học hỏi được nhiều điều bổ ích trong thời gian sinh hoạt và nghiên cứu trên đất nước hàng đầu về công nghệ.

Những ngày đầu trên xứ cờ hoa, Vĩnh không khỏi ngỡ ngàng vì sự khác biệt ngôn ngữ cũng như văn hóa của phương Tây. "Khó khăn đầu tiên là về ngôn ngữ, mặc dù có cố gắng chuẩn bị rất nhiều. Mình đã chủ động giao tiếp với mọi người, để có thể hòa nhập nhanh hơn. Ngoài ra còn có những khó khăn khác như việc tìm kiếm chỗ ở trong thời gian ngắn hạn, việc đi lại, quá trình hoàn thành các thủ tục... Tuy nhiên, nhờ có sự giúp đỡ của mọi người ở phòng nghiên cứu tại Mỹ nên mọi việc đều ổn thỏa cả" - Thất Vĩnh nhớ lại.

Cũng trong kỳ thực tập này, Vĩnh tiếp cận hướng nghiên cứu khá mới mẻ, đề xuất ý tưởng tách tế bào trong ảnh y khoa. Ở cuộc thi về tách tế bào trong ảnh y khoa tại hội nghị hàng đầu thế giới về ứng dụng tin học trong y khoa, bên cạnh chuyên gia tên tuổi thì Vĩnh, chàng sinh viên năm IV đã nhận kết quả xuất sắc.

Thất Vĩnh cũng có cơ hội tham gia vào hội nghị CVPR 2018, được xem là hội nghị lớn nhất thế giới về lĩnh vực thị giác máy tính. "Ở đó mình đã gặp rất nhiều người xuất sắc trong lĩnh vực, được nghe họ trình bày những phương pháp, những bài nghiên cứu mới nhất. Có những công trình mình hoàn toàn không hiểu họ nói về cái gì, về kiến thức gì, đôi khi cả ngôn ngữ luôn. Nhưng mà nó để lại tác động lớn, thôi thúc mình hơn trong quá trình học tập" - Vĩnh tâm sự.

Trong khoảng thời gian ở Mỹ, Vĩnh chỉ có hai ngày cuối cùng để thăm thú Chicago. Còn lại, chàng sinh viên năm IV dành hết cho các công trình nghiên cứu của mình. Tôi hỏi Vĩnh rằng liệu có cảm thấy áp lực hay mất cân bằng trong cuộc sống hay không. Vĩnh chỉ cười bảo: "Vừa học ở trường, vừa tham gia nhóm nên đôi khi cũng hơi căng thẳng. Nhưng mình vui với nó. Mình nghĩ rằng còn trẻ thì có thể mất cân bằng một chút cũng không sao, đổi lại mình sẽ có nhiều trải nghiệm mới, nhiều kiến thức mới"

ĐỂ ĐỌC GIÁO TRÌNH HIỆU QUẢ

Giáo trình và tài liệu tham khảo là những công cụ cơ bản giúp sinh viên trang bị kiến thức cho trong quá trình học tập. Đây không chỉ là yêu cầu bắt buộc của các môn học mà còn là cửa ngõ đầu tiên để người học tiến xa hơn trong việc tìm kiếm và mở rộng tri kiến cho mình.

KIM QUYÊN

Tuy nhiên, làm thế nào để đọc giáo trình đúng cách và tìm kiếm tài liệu hiệu quả? Hãy lắng nghe ý kiến của các chuyên gia ĐHQG-HCM.

*** PGS. TS Nguyễn Ngọc Điện,**
*Phó Hiệu trưởng Trường ĐH Kinh
Tế - Luật:*

Đọc giáo trình từ sự khao khát tri thức

Đối với sinh viên bậc cử nhân, việc đọc giáo trình và tài liệu tham là việc bổ trợ cần thiết cho việc học tập ở trên giảng đường và cả làm việc nhóm. Trong lĩnh vực khoa học luật, kiến thức thông thường được xây dựng, tích hợp dựa trên quan điểm cá nhân của người thầy trở thành một cái gì đó rất đặc thù. Tất nhiên, sinh viên phải tôn trọng quan điểm của người thầy. Nhưng chỉ có vậy thôi thì sinh viên dễ rơi vào cái nhìn phiến diện. Bởi vậy, ngoài việc nghe giảng ở giảng đường, sinh viên còn cần phải nghiên cứu giáo trình và tài liệu tham khảo để có được cái nhìn từ nhiều đối tượng. Đây là một trong những cách giúp cho sinh viên đánh giá toàn diện sự vật hiện tượng.

Đọc giáo trình và tài liệu tham khảo là một quá trình thường xuyên. Nó cần phải xuất phát từ yếu tố bên trong chính là cảm xúc hứng thú, tò mò muốn biết của bạn. Cách tốt nhất để đọc giáo trình và tài liệu tham khảo hiệu quả nhất là sinh viên phải xác định được mục đích tìm kiếm tài liệu của mình. Bạn tới với nguồn tài liệu đó tựa như bạn khao khát chạm đến chiếc khóa tri thức dẫn lối đến những thông tin bạn cần.

Tuy nhiên, không giống thư viện theo nghĩa truyền thống với nguồn kiến thức được sàng lọc và mang tính ổn định, sự đa dạng của nguồn thông tin điện tử sẽ mang nhiều nguy cơ hơn. Bởi

tài liệu điện tử thường biến động và chịu sự can thiệp từ bên ngoài. Nếu sinh viên không biết tự thẩm định, khi tiếp xúc với những nguồn tài liệu ấy rất dễ bị chi phối, lầm lạc.

Ngoài ra, để phục vụ việc học tốt hơn, sinh viên cần phải biết quan sát, học hỏi. Đối với sinh viên ngành luật, họ sẽ bị vướng mắc vào những bản án. Đó là một điểm yếu. Bản án chỉ là một nguồn để kiểm chứng hiệu quả của các quy tắc được thiết lập trong luật. Ngoài bản án, nó còn nhiều thực tiễn đa dạng của áp dụng pháp luật, công chứng, luật sư tư vấn, và các cơ quan hành chính. Các bạn phải đi tìm hiểu, quan sát toàn diện chứ không nên căn cứ vào án lệ. Những điều thú vị có thể nằm ngoài tòa án cần bạn kiểm tìm.

*** PGS. TS Đoàn Lê Giang,**
Trưởng Khoa Việt Nam học, Trường ĐH KHXH&NV:

Không dừng lại ở việc đọc một quan điểm

Đọc giáo trình không phải dừng lại ở chỗ "thầy cô chỉ đâu, trò đọc đó" mà tự bản thân mỗi người phải chủ động chiếm lĩnh tri thức riêng cho mình. Những sinh viên thành công thường là những người đọc rất nhiều.

Về kỹ thuật đọc có nhiều cách khác nhau như: Đọc lướt để nắm bắt được nội dung chính, đọc sâu những chỗ cần thiết, cũng có những loại đọc rất sâu chúng ta phải hiểu từng từ từng chữ, nhất là những văn bản. Loại sách liên quan đến những ngành khoa học xã hội thì yêu cầu chúng ta cần phải đọc rất sâu. Ví dụ khi tôi dạy về Tư tưởng phương Đông sẽ có nhiều loại sách liên quan đến triết học Đông phương căn bản như:

Luận ngữ, Lão tử, Trang tử thì chúng ta phải đọc thật kỹ và ngẫm nghĩ vì sách ngày xưa người ta viết rất cô đọng nhưng lại chứa đựng hàm nghĩa sâu xa.

Theo đúng quy trình thì học trò phải đọc trước khi lên lớp. Thậm chí các thầy cô phải yêu cầu học trò soạn những câu hỏi trước khi lên lớp. Nếu làm được như thế thì có nghĩa là các bạn đang học một cách chủ động. Còn việc lên lớp của thầy cô chỉ là hướng dẫn cho sinh viên hiểu giáo trình thôi. Nếu các bạn có tham vọng trở thành những người thật sự có hiểu biết rộng lớn, những trí thức tài giỏi thì nên chủ động đọc tài liệu tham khảo và giáo trình. Còn nếu chỉ học theo sự bắt buộc của các thầy cô thì chỉ đạt yêu cầu trung bình khá mà thôi.

Giáo trình không phải tiểu thuyết cho nên không phải đọc xong rồi bỏ qua. Phải tự mình ghi chép lại chứ không thể dùng những gì chép của người khác. Trên mạng có nhiều người lập sẵn tóm tắt, học sinh lười chép lấy tóm tắt đó nên dễ trở thành hiện tượng "đạo văn" dẫn đến các bạn không nhớ được các thao tác thực hành. Vì vậy khi đọc sách cần phải đánh dấu ghi chép và nhớ trong đầu chứ nếu chỉ đọc lướt qua rồi bỏ đi thì kiến thức sẽ trôi đi mất.

Đọc giáo trình và tài liệu tham khảo đều quan trọng như nhau. Giáo trình được xem như là hiểu biết tri thức căn bản của môn học, có tính chất hiện thời, cập nhật. Tuy nhiên, các bạn có thể tham khảo thêm giáo trình khác để mình hiểu các quan điểm theo nhiều cách. Việc học không thể dừng lại ở việc đọc và hiểu một quan điểm duy nhất, mình phải hiểu và biết thêm nhiều quan điểm khác nhau để mình có sự lựa chọn tự do của mình.

Đọc và tìm hiểu giáo trình không chỉ là tri thức mà còn là thái độ đối với một ngành khoa học. Song song đó, sinh viên cũng phải rèn luyện kỹ năng. Tức, từ những tri thức mình đã có để rèn luyện, để xem mình có thể làm được gì chứ không chỉ là vấn đề hiểu biết về cái gì. Chúng ta phải ứng dụng được kiến thức của mình vào thực tế. Chính thực tế sẽ là câu trả lời cho tri thức của mình.

*** TS Trịnh Thanh Đào - Trưởng phòng Khảo thí và Đảm bảo chất lượng, Trường ĐH KHTN:**

Muốn hiểu tốt, phải đọc thường

Để lựa chọn giáo trình và tài liệu tham khảo phù hợp, trước tiên, sinh viên cần tìm những quyển liên quan giáo trình mà thầy cô giới

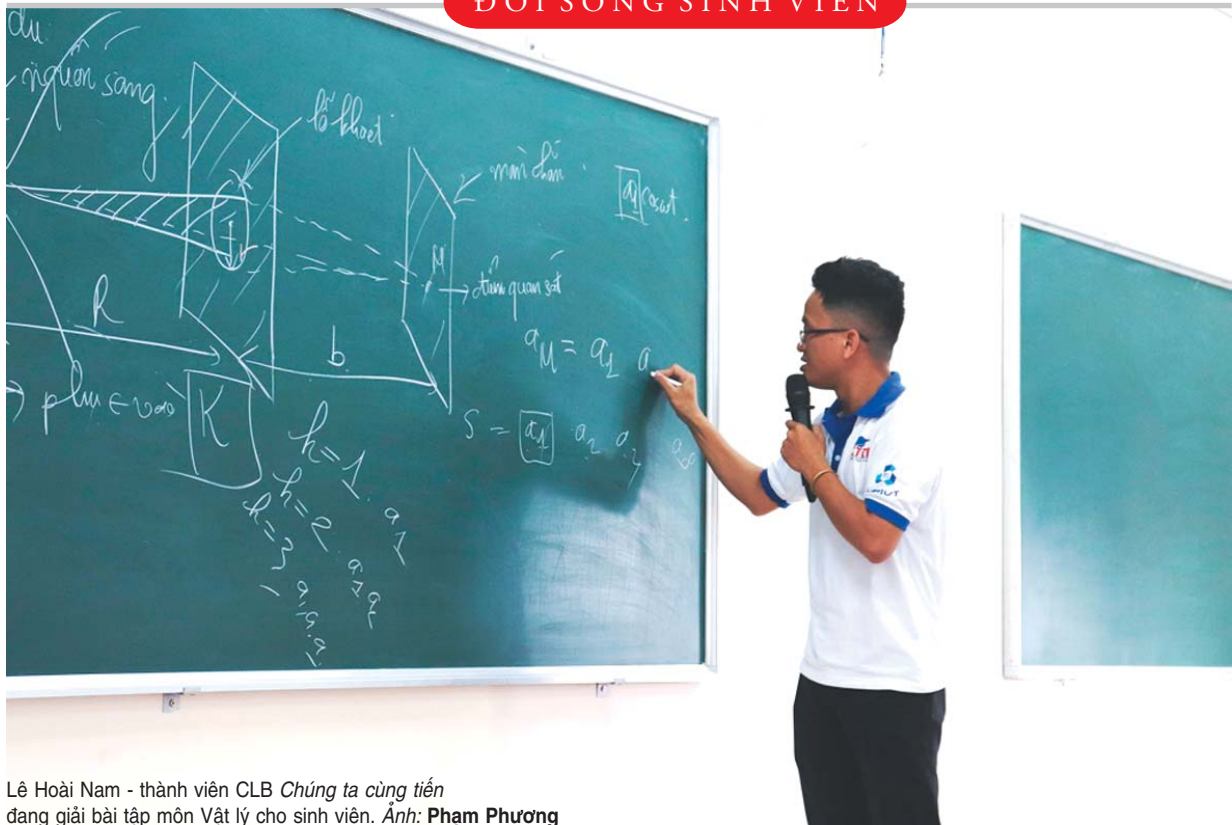
thiệu để học hỏi cách tiếp cận. Thứ hai, sinh viên nên dựa vào tên của từng môn học để chọn. Chẳng hạn, chúng ta đang học về toán cao cấp thì sẽ có những tên gọi khác gắn với môn học hơn như môn đại số tuyến tính, vi tích phân hay

môn giải tích cơ sở. Những cái tên đó rất quen thuộc nên chúng ta sẽ tìm trong thư viện những tác giả khác xem họ viết thế nào. Sinh viên nên làm quen với tài liệu tiếng Việt. Tuy nhiên, khi chúng ta đi sâu hơn thì nên tiếp cận dần với tài liệu quốc tế. Bởi lẽ, theo cộng đồng toán học, ngôn ngữ toán là thứ tiếng của quốc tế nên viết bằng tiếng nước nào mình cũng có thể cảm nhận được nội dung của nó.

Cách đọc tài liệu toán học chia thành ba giai đoạn. Thứ nhất, xác định nguồn tài liệu có phù hợp với mục đích làm toán của mình không. Thứ hai phải tìm kiếm tác giả tin cậy. Thứ ba, đọc mục lục và lời nói đầu. Vì lời nói đầu sẽ toát lên được nội dung của tài liệu muốn truyền tải. Đọc lướt qua những cái đó, rồi cuối cùng bạn mới bắt đầu đi sâu tìm hiểu nội dung. Sinh viên học toán phải đọc từng trang và có một quyển tập để ghi chú lại những ý quan trọng, chủ yếu là những thuật ngữ chuyên ngành, những định nghĩa, các ý quan trọng của định lý... dần dà sẽ tích lũy kiến thức vững chắc.

Thông thường, những bài nâng cao sẽ giúp bạn hiểu được quy luật của toán học. Những bài tập nâng cao trong thi học kỳ trình bày rất ngắn nhưng sinh viên thường bỏ câu đó vì nó khó ở ý tưởng làm bài. Nghĩa là câu hỏi đó chỉ cần nhìn vào ý tưởng là làm được nhưng mà để làm được thì sinh viên cần rèn luyện cảm giác toán của mình. Trong thành công của việc học, thường thông minh chỉ chiếm 5%, còn lại 95% là nhờ luyện tập. Nếu không luyện tập sẽ không có phản xạ, dù lý thuyết của bạn tốt.

Cách nắm vững kiến thức nhanh nhất là chia sẻ kiến thức của mình. Kiến thức không nên giấu đi, kiến thức càng giấu thì mình càng bị tụt hậu. Khi giảng dạy cho sinh viên, tôi hay khuyên các bạn đừng nên học một mình mà nên thành lập nhóm học tập khoảng 3-4 người là hợp lý. Chúng ta nhận ra rằng: Đối với những công trình toán học làm một mình thì đó là những nghiên cứu khoa học bình thường, còn những công trình có giá trị cao thì thường gắn với một tập thể

Lê Hoài Nam - thành viên CLB Chúng ta cùng tiến đang giải bài tập môn Vật lý cho sinh viên. Ảnh: Phạm Phương

NÀO, CHÚNG TA CÙNG TIẾN!

Vào thứ Bảy và Chủ nhật hàng tuần, tại nhà H6 Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM (Cơ sở Dĩ An) có hàng trăm sinh viên đến tham gia lớp học mang tên Chúng ta cùng tiến. Điểm đặc biệt của lớp học này là sinh viên giảng bài cho sinh viên, nhằm ôn tập những kiến thức, hoặc giải những bài tập chưa phổ biến.

ĐỨC LỘC - PHẠM PHƯƠNG

C *húng ta cùng tiến* xuất phát từ chương trình hỗ trợ cho sinh viên hội nhập và học tập tốt hơn do Trung tâm Hỗ trợ Sinh viên và Việc làm Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM triển khai thực hiện đến nay đã bước sang tuổi thứ sáu.

Học thầy không tày học bạn

Anh Trần Văn Bình - Trưởng phụ trách CLB Chúng ta cùng tiến, cho biết vào năm 2013 trước tình hình rất nhiều sinh viên bị cảnh cáo học vụ, Trung tâm Hỗ trợ Sinh viên và Việc làm lên ý tưởng triển khai các buổi ôn tập, hệ thống kiến thức, chia sẻ kinh nghiệm làm bài thi cho

những sinh viên có nhu cầu trước mỗi kỳ thi.

Ở lớp học đặc biệt này, những sinh viên giỏi từ các lớp kỹ sư tài năng sẽ được CLB tuyển chọn để phụ trách lớp, soạn bài, hệ thống kiến thức cũng như hướng dẫn giải bài tập. Các môn học được "giảng dạy" ở đây hầu hết là những môn đại cương như: Đại số, Giải tích, Vật lý, Hóa đại cương, Cơ lý thuyết, Vẽ kỹ thuật...

"Theo thời gian, lớp học đặc biệt này tăng dần số lượng sinh viên theo học. Ngoài việc ôn tập tại lớp hằng tuần, các bạn còn hỗ trợ trực tuyến qua trang mạng xã hội của nhóm. Fanpage Facebook *Chúng ta cùng tiến* hiện có trên 15.000 thành viên, thường xuyên giải đáp thắc mắc về

Lớp học *Chúng ta cùng tiến* thu hút rất nhiều sinh viên tham gia.
Ảnh: **Phạm Phương**

học tập, tổ chức livestream giải bài, cập nhật bài tập, đề thi vào kho tài liệu online cũng như thông báo các buổi ôn tập. Sinh viên có bất kỳ vấn đề bài vở nào không hiểu, có thể chụp lại gửi lên mạng sẽ được hỗ trợ kịp thời" - anh Trần Văn Bình giới thiệu.

Trưởng phụ trách CLB cho biết thêm, năm học 2017-2018, lớp học *Chúng ta cùng tiến* tổ chức 90 buổi ôn tập, mỗi buổi thu hút từ 60-100 sinh viên. Riêng năm học 2018-2019, từ cuối tháng 10/2019 đến nay, đã có hơn 50 lớp ôn tập, hệ thống kiến thức, giải bài tập... thu hút hơn 2.000 lượt sinh viên tham gia.

Theo bạn Lê Hoài Nam (sinh viên Khoa Điện - Điện tử, thành viên thế hệ đầu của CLB), *Chúng ta cùng tiến* hoạt động trên cơ sở hỗ trợ học tập ở những môn đại cương là chính. "Lớp học này thường dành cho những bạn sinh viên năm nhất còn bỡ ngỡ trước những môn đại cương khá nặng. Nên CLB sẽ hỗ trợ các bạn về tài liệu học, phương pháp cũng như là tổ chức các lớp học hướng dẫn để các bạn học tốt hơn. Tuy không dám kỳ vọng rằng các bạn tham gia lớp học này sẽ cải thiện được kết quả tức thì nhưng điều CLB hướng tới là giúp các bạn có thêm niềm tin, để các bạn cảm thấy không cô đơn vì luôn có anh chị và các bạn khác cùng đồng hành" - Hoài Nam tâm sự.

Qua sáu năm hình thành và phát triển, CLB *Chúng ta cùng tiến* gặp khá nhiều khó khăn. Vì đây là mô hình có thể coi là duy nhất nên nhóm phải tự thiết kế toàn bộ chương trình hoạt động, toàn thể CLB đều muốn hướng tới sự chuyên nghiệp nhưng phải "đi từng bước một", không có mô hình tương tự để học hỏi, tham khảo.

Bên cạnh đó, CLB còn gặp khó khăn về nhân sự. Hoài Nam cho biết CLB hoạt động mang tính khá chuyên biệt, đặc thù nên việc tìm những thành viên phù hợp với yêu cầu cũng như định hướng tương lai của câu lạc bộ cũng không dễ dàng. Trong thời gian khoảng 4 năm đầu thành

lập do còn non nớt, chưa có nhiều kinh nghiệm nên CLB cũng mắc phải một số sai lầm như phát triển đại trà, bên cạnh vấn đề về học tập còn có tổ chức sự kiện, hay các hoạt động cộng đồng. Nhưng hai năm trở lại đây, CLB đã định hướng lại và phát triển chủ yếu về học tập, đầu tư chuyên môn cũng như đẩy mạnh công tác hậu cần, truyền thông. Chính nhờ sự thay đổi đó mà CLB đã tạo được dấu ấn riêng, thu hút được nhiều bạn sinh viên tham gia hơn.

Cụ thể, từ đầu năm 2018 đến nay, các buổi học thường có tới 300 sinh viên tham gia. "Mỗi tuần CLB chỉ dạy vào hai ngày cuối tuần là thứ Bảy và Chủ nhật, cả sáng và chiều, mỗi buổi thường từ hai đến bốn lớp, nhưng các bạn vẫn đi học rất tích cực" - Hoài Nam hào hứng chia sẻ.

Sẽ phát triển trên nền tảng số

Bước sang tuổi thứ sáu, CLB *Chúng ta cùng tiến* nhận được nhiều lời khen ngợi từ chính các sinh viên tham gia lớp học.

Bạn Nguyễn Trường Như Hào (sinh viên năm I, Khoa Hóa học), chia sẻ: "Các anh chị giảng dạy CLB *Chúng ta cùng tiến* rất nhiệt tình và dễ hiểu, nhờ vậy kiến thức của mình được hệ thống lại rõ ràng hơn, mình cảm thấy học lực của mình tiến bộ hơn trước nhiều".

Trong khi đó, bạn Phạm Hoàng Long (sinh viên năm I, Khoa Hóa học), cho rằng cách sinh hoạt của CLB rất chuyên nghiệp. "Các anh chị ở đây ôn bài đúng trọng tâm. Nhờ CLB mà mình đã giải được những bài khó, các bài thi tăng trung bình 2 điểm so với trước" - Hoàng Long nhấn mạnh.

Theo anh Trần Văn Bình, CLB *Chúng ta cùng tiến* không chỉ dừng lại ở việc hỗ trợ sinh viên trong học tập mà còn tổ chức nhiều hoạt động ý nghĩa. Các chương trình như: Đón tân sinh viên, tặng sách cũ cho sinh viên... đều được mọi thành viên nhiệt tình chia sẻ. Trong tương lai, CLB sẽ mời các thầy cô và cán bộ trẻ có chuyên môn tham gia hoặc làm cố vấn để nâng cao chất lượng các buổi ôn tập, giúp sinh viên học tập tốt hơn nữa.

Bạn Lê Hoài Nam cho biết thêm, nhờ sự hưởng ứng của sinh viên và thầy cô trong trường nên sắp tới CLB sẽ phát triển theo hướng chuyên nghiệp: "Cụ thể CLB đẩy mạnh phát triển trên nền tảng số, lập website, thiết kế apps và kênh Youtube riêng để phục vụ cho hoạt động giảng bài và chúc các kỳ thi thử" ■

ĐI LÊN TỪ MỘT CHIẾC... LOA RÈ

Được thành lập ngày 6/12/2003, CLB Phát thanh và Truyền hình sinh viên (CLB PT&TT) là đơn vị truyền thông đầu tiên và lớn nhất của Trung tâm Quản lý Ký túc xá ĐHQG-HCM với hơn 130 thành viên đang hoạt động và kết nối cộng đồng lên đến 50.000 sinh viên.

NGUYỆT NHI

Các thành viên CLB PT&TT trong lễ kỷ niệm 15 năm.
Ảnh: CLB PT&TT

Trái qua 15 năm CLB PT&TT không ngừng kết nối và lan tỏa những giá trị cuộc sống tích cực đến với các bạn sinh viên tại Ký túc xá ĐHQG-HCM.

Những món quà tinh thần

Theo ông Tăng Hữu Thủy - Giám đốc Trung tâm Quản lý Ký túc xá ĐHQG-HCM, vào cuối năm 2003, cứ đến thứ Ba và thứ Bảy tại Ký túc xá lại vang lên âm thanh "sột sột sột" của loa phát thanh trước khi cất lên giọng nói thân thương: "Đây là chương trình phát thanh sinh viên của Ký túc xá ĐHQG-HCM".

Ông Tăng Hữu Thủy nhớ lại: "Những ngày đầu thành lập CLB PT&TT gặp rất nhiều khó khăn. Ban biên tập chưa đến 10 người và chủ yếu

là các bạn sinh viên cùng nhau tạo ra chương trình với chiếc máy cassette, âm ly và... chiếc loa rè. Ngân hàng âm nhạc để phát chương trình 'quà tặng âm nhạc' cũng khiêm tốn, nên khi có yêu cầu từ thính giả ban biên tập phải 'nhắc khéo': vì chương trình mới quá nên chưa có ngân hàng âm nhạc, khi gửi lời nhắn các bạn hãy mang đến chúng tôi đĩa có nội dung bài hát mà bạn yêu cầu".

Rồi dần dà, những khó khăn về kỹ thuật được khắc phục. Nhiều thế hệ CLB PT&TT nối tiếp nhau, xây dựng phòng thu ngày càng phát triển và có thêm mảng truyền hình.

Trải qua 15 năm, đến nay CLB PT&TT có trên 150 thành viên và 10 chuyên mục phát luân phiên, linh động các ngày trong tuần. Điều đặc

Ông Tăng Hữu Thủy -
Giám đốc Trung tâm
Quản lý Ký túc xá
ĐHQG-HCM tặng hoa
chúc mừng CLB PT&TT.
Ảnh: CLB PT&TT

xuyên suốt 10 tháng trong một năm, tất cả chuyên mục đều xoay quanh những câu chuyện về học hành, tình yêu, tình bạn, cuộc sống sinh viên lại vang lên trong sân ký túc xá. Sau một ngày học tập, chiều về, sinh viên được thưởng thức những bài hát sôi động, trẻ trung, được cung cấp thông tin thời sự trong và ngoài nước.

Nhiều chuyên mục đã in sâu vào đời sống sinh viên như: *Tin tức - thể thao, Ban mai tình yêu, Văn hóa đọc, Sống vui sống khỏe, Nhịp sống ký túc xá, Quà tặng âm nhạc, MTV - Ca khúc quốc tế* (phát thanh và truyền hình) và *Giải trí 360*.

Sân chơi cho sinh viên có đam mê

Nói về CLB PT&TT, bạn Võ Thanh Nga - cựu sinh viên, tâm sự: "Sau những giờ học tập căng thẳng, CLB PT&TT là nơi để mình gặp gỡ quen biết thêm nhiều bạn mới. Mỗi lần có tâm sự mình hay tìm đến chương trình quà tặng âm nhạc trực tiếp như một cách giải bày nỗi niềm. Còn các chuyên mục khác thỉnh thoảng khiến mình bật cười vì độ hóm hỉnh của các MC, có khi lại xúc động trước những đoạn lắng đọng về tình mẹ. Nói chung mình yêu CLB PT&TT".

Không chỉ là một kênh thông tin bổ ích, hấp dẫn, CLB PT&TT còn là nơi nhiều thế hệ sinh viên ngành báo chí, văn học và ngôn ngữ đặt những bước đi đầu tiên trong nghề. Đến với CLB PT&TT, sinh viên được rèn luyện về kỹ năng ngôn từ, phát âm, khả năng giao tiếp. Đồng thời đây là nơi để sinh viên thực hành những kiến thức được học trên lớp về kỹ thuật sản xuất chương trình phát thanh.

CLB PT&TT trở thành kênh truyền thông

lớn nhất Ký túc xá ĐHQG-HCM và là nơi nâng bước cho nhiều thế hệ sinh viên đam mê phát thanh, truyền hình. Nhiều gương mặt sinh viên sau những ngày tháng làm việc tại CLB PT&TT đã trở thành MC, phát thanh viên nổi tiếng của VOV, VOH, HTV... Và mỗi năm, vào ngày 6/12, những thế hệ sinh viên ấy đều hội tụ về Ký túc xá ĐHQG-HCM để hát mừng sinh nhật CLB PT&TT.

Để duy trì và phát triển, mỗi năm CLB PT&TT đều tổ chức tuyển chọn phát thanh viên, MC, kỹ thuật viên... Bạn Hải Dương - Chủ nhiệm CLB PT&TT, cho biết khoảng vào đầu mỗi năm học mới, CLB PT&TT sẽ tổ chức "casting". Yêu cầu chung là các bạn sinh viên phải đang học tập, làm việc và sinh sống tại TP.HCM nhằm đảm bảo lịch sinh hoạt định kỳ. Bên cạnh đó, thành viên của CLB PT&TT phải có niềm đam mê với công việc dẫn chương trình, có nhiệt huyết tham gia các hoạt động xã hội và làm việc với tinh thần trách nhiệm cao.

"Để trở thành thành viên của CLB PT&TT, các bạn sinh viên phải trải qua ba vòng thi cơ bản là thử giọng, phỏng vấn và teambuilding tùy vào chương trình từng năm. Nhưng hơn hết, các bạn phải có tinh thần đồng đội và nhiệt huyết với công việc, đó mới là tiêu chí cao nhất để có thể gắn bó lâu dài trong CLB này" - Hải Dương nhấn mạnh.

Năm 2009, CLB PT&TT được nhận Bằng khen của Giám đốc ĐHQG-HCM với thành tích "đã có nhiều đóng góp vào việc xây dựng nếp sống văn minh, giữ gìn an ninh trật tự, an toàn xã hội Khu Đô thị ĐHQG-HCM" ■

Đoàn ĐHQG-HCM trước giờ lên tàu ra nhà giàn DK1.

rước buồng lái mỗi tàu là tám băng rôn màu đỏ có dòng chữ màu vàng "Chuyến tàu chở đoàn công tác đi thăm, chúc tết cán bộ, chiến sĩ các nhà giàn, tàu trực và quân, dân huyện Côn Đảo nhân dịp xuân Kỷ Hợi 2019".

Những con sóng bạc đầu

Trước đó một ngày, lãnh đạo Bộ tư lệnh Vùng II Hải quân đã họp mặt đoàn và thông tin hải trình. Chúng tôi gồm các phóng viên, đại diện doanh nghiệp, trường đại học được chia thành hai đoàn, đoàn số 1 đi trên tàu Trường Sa 08 thăm 10 nhà giàn, gồm cụm nhà giàn Ba Kè (DK1/9, DK1/20, DK1/21), bãi cạn Quế Đường (DK1/19, DK1/8), bãi cạn Huyền Trân (DK1/7), bãi cạn Phúc Tần (DK1/2, DK1/18, DK1/16, DK1/17); và đoàn số 2 đi trên tàu Trường Sa 19 thăm nhà giàn Phúc Nguyên, Tư Chính và huyện Côn Đảo. Đoàn đại biểu của ĐHQG-HCM gồm có tôi và 8 thầy cô khác thuộc đoàn số 1.

Xe dừng lại, phóng viên bắt đầu tác nghiệp, không khí càng lúc càng sôi nổi. Các thùng

12 NGÀY ĐI THĂM NHÀ GIÀN DK1

HỮU THỐNG

Từ sáng sớm 5/1, xe của Bộ tư lệnh Vùng II đưa chúng tôi rời nhà khách hướng đến Cảng Lữ đoàn 171. Xe vừa qua khỏi cổng an ninh, trước mắt chúng tôi là hai chiếc tàu vận tải hải quân mang tên Trường Sa 08 và Trường Sa 19 dần dần hiện rõ, sừng sững trên nền trời xanh ngắt...

lương thực, thực phẩm lần lượt được chuyển lên hai tàu. Trong số quà ấy, tôi thấy có cả những cành mai vàng rực, những chậu quất trĩu quả, từng cuộn dây lạc, từng bó lá dong mang đậm không khí Tết cổ truyền. Lúc đó tôi và Hương - cô Bí thư Đoàn Trường ĐHK Kinh tế - Luật ĐHQG-HCM đã "bắt cóc" hai anh lính hải quân để... trò chuyện. Một anh tên Phi sinh năm 1995 quê ở Bình Dương, và chiến sĩ còn lại tên Kiên sinh năm 1998, quê ở Nghệ An. Đây là các chiến sĩ được điều ra để thay quân cho nhà giàn DK1. Qua cách nói chuyện và nhìn vào mắt các chiến sĩ, tôi biết họ đang rất hào hứng và tự hào với nhiệm vụ lần này.

Đúng 10g5, khi chúng tôi tạm thời yên vị trên tàu Trường Sa 08, vị thuyền trưởng ra lệnh thổi 3 hồi còi tạm biệt đất liền và tàu Trường Sa 19. Chúng tôi đi trước! Lúc này, tôi mới có dịp nhìn lại căn phòng mà chỉ huy tàu đã bố trí cho chúng tôi. Đó là phòng sinh hoạt chung của tàu, được trưng dụng để làm phòng ngủ cho 8 người. Trên hành trình 12 ngày đêm sắp tới, phòng sinh hoạt này sẽ diễn ra nhiều kỷ niệm đáng nhớ của 80 thành viên tàu Trường Sa 08.

Con tàu rẽ sóng thẳng hướng thềm lục địa phía nam Tổ quốc, nơi có hệ thống các nhà giàn DK1. Sau bữa cơm trưa, tiếng cười nói, trò chuyện vẫn rôm rả như lúc mới lên tàu nhưng trong cảm nhận của tôi và mọi người, sự hùng vĩ của biển cả đang bắt đầu rõ hơn. Từ trong phòng nhìn ra cửa sổ với những con sóng đang xô vào

Tàu Trường Sa 08. Ảnh: HT

thành tàu, anh Thăng - Chính trị viên cho tôi biết đó là sóng bạc đầu, thường xuất hiện vào những ngày biển động. Và dường như để minh chứng cho lời của Thăng, con tàu bắt đầu rung lắc dữ dội. Các phóng viên, các bạn đồng nghiệp và ngay cả tôi tự nhận là mình rất khỏe cũng bắt đầu có dấu hiệu say sóng. Sóng càng lúc càng mạnh, hầu như tất cả chúng tôi đều nằm bẹp xuống sàn tàu với đủ mọi tư thế hông có thể ngăn được cái bụng đang sôi sùng sục bởi bữa trưa chưa kịp tiêu hóa hết, giờ chỉ chục trào ra.

Qua ngày thứ hai, tôi đã lấy lại phong độ, không còn cảm giác say sóng nữa, nhưng đa số các thành viên khác thì không may mắn như vậy. Họ vẫn đang vừa đánh vật với cơn say sóng, vừa ôm bụng cười với những trò nghịch ngợm "trời ơi" mà Hương bày ra. Hương đã sớm làm quen

với sóng bạc đầu và hiện đang rất phấn khích.

Hai đêm đầu tiên trên tàu tôi không ngủ được, có thể do lạ chỗ, cũng có thể do sóng làm con tàu lúc chồm lên lúc ngụp xuống, khiến tôi có cảm giác như đang cưỡi trên lưng con ngựa dữ. Rồi tôi băng quơ nghĩ mà cảm phục ông cha thuở xưa, với phương tiện thuyền nan thô sơ vẫn đều đặn vượt sóng to gió lớn ra khơi, bám biển góp phần khẳng định chủ quyền biển đảo của Tổ quốc.

Sáng 7/1, tôi bị đánh thức bởi tiếng reo hò to quá cỡ của anh Phùng Quán (một đồng nghiệp khác của tôi đang công tác tại Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM): "Nhà giàn, nhà giàn kìa!".

Tôi bật dậy như lò xo, nhìn về phía mũi tàu, một kết cấu thép màu vàng to lớn có bốn chân cắm sâu vào đáy biển từ từ hiện ra, rõ hơn, sừng sững giữa biển khơi bao la. Đó là nhà giàn DK1/9 (thuộc cụm Ba Kè). Chúng tôi chen lấn lên bong tàu, hò reo, vui không thể nào kể xiết. Đây là lần đầu tiên tôi được tận mắt chứng kiến nhà giàn mà trước giờ chỉ được xem qua tivi, báo đài. Nhưng niềm vui đó kéo dài không được lâu. Theo lệnh của Đại tá Nguyễn Quốc Văn, Phó Chính ủy Bộ tư lệnh Vùng II Hải quân, do điều kiện sóng to gió lớn, tàu Trường Sa 08 phải neo cách nhà giàn 200m để đề phòng sóng đánh va đập vào chân nhà giàn. Thế là, chúng tôi chỉ biết nhìn từ xa, tiếc nuối.

Trong khi tôi ngơ ngẩn nhìn DK1/9 từ xa và gặm nhấm niềm tiếc nuối đó thì các phóng viên đã nhanh chóng "bày binh bố trận", quay phim chụp hình, cố để lấy cho được trực tiếp hình ảnh nhà giàn DK1/9. Phía dưới boong tàu, chiếc thuyền máy cỡ nhỏ đã được thả xuống biển, những thùng nhu yếu phẩm và quà tết được cẩn thận đưa xuống thuyền.

"Tình hình sóng như thế này chỉ có dùng thuyền nhỏ đưa hàng đến gần nhà giàn rồi cần cầu trên nhà giàn sẽ cầu quà lên" - Anh Sửu, Chỉ huy phó giải thích. Nhìn chiếc thuyền chở nhu yếu phẩm, quà tết cưỡi trên những cơn sóng bạc đầu, chúng tôi nhiều phen thót tim vì chiếc thuyền bé nhỏ với 3 chiến sĩ trẻ tuổi có lúc tưởng như bị những cơn sóng nuốt chửng.

Loa phóng thanh trên tàu vang vang lời của thuyền trưởng "mời tất cả các đồng chí đại biểu tập trung tại buồng lái để chúc tết các chiến sĩ nhà giàn". Với chiếc bộ đàm trên tay, đại tá Đại tá Nguyễn Quốc Văn - Phó Chính ủy Vùng II

Đi "cáp treo" lên nhà giàn. Ảnh: HT

Hải quân bắt đầu thay mặt đoàn công tác gửi lời thăm hỏi, động viên đến cán bộ, chiến sĩ nhà giàn DK1/9. Tiếp đó là những lời đáp lại từ nhà giàn khiến chúng tôi thêm xúc động: "Xin hứa với thủ trưởng, sẽ tổ chức cho bộ đội đón tết vui tươi, đoàn kết, an toàn, tiết kiệm và luôn luôn sẵn sàng chiến đấu".

Món quà từ nhà giàn

Những ngày tiếp theo, tình hình thời tiết cũng không khá hơn là mấy. Lần lượt 8 nhà giàn tiếp theo nơi chúng tôi đi qua, đoàn công tác chỉ có thể neo tàu từ xa, chúc tết và hát tặng các cán bộ chiến sĩ qua bộ đàm. Sự thất vọng hiện rõ trên khuôn mặt mỗi thành viên tàu.

Nhưng dường như, ông trời cũng cảm thông với nỗi niềm của con người. Một buổi sáng trời quang, sóng tương đối nhẹ cũng là lúc tàu chúng tôi vừa đến khu vực Bãi cạn Quế Đường, nơi có nhà giàn DK1/19. "Đề nghị tất cả các đồng chí đại biểu chuẩn bị trang phục chỉnh tề, chúng ta sẽ đổ bộ lên nhà giàn DK1/19 trong một ít phút nữa", tiếng loa phóng thanh vang lên rõ ràng từng lời của đồng chí chỉ huy tàu khiến tất cả chúng tôi vỡ òa vì vui sướng.

Biển đã bớt hung dữ, mọi người trong đoàn công tác được "cầu" lên nhà giàn. Từ trên tàu, 6 người một đợt bước vào một cái "chuồng chim" bằng dây thừng thả từ trên nhà giàn xuống. Chúng tôi đùa nhau rằng sắp được đi "cáp treo"!

Từ boong tàu, cái "cáp treo" đu đưa từ từ lên

nhà giàn nhờ một cần cẩu. Nhìn lên là dây cầu, dưới là sóng lớn cùng con tàu dập dềnh, lúc lên cao, lúc xuống thấp, con người lúc ấy thật mỏng manh trước biển cả. Có người phải nhắm tịt mắt lại. Nhưng rồi tất cả cũng vượt qua.

Cái cảm xúc của người lần đầu tiên trong đời được đặt chân lên nhà giàn thật là khó tả. Hân hoan, náo nức, xúc động. Rồi tiếp đó là những cái quàng vai, bắt tay siết chặt giữa trùng khơi như tiếp thêm hơi ấm cho các chiến sĩ ở lưng chừng trời, giữa

đại dương mênh mông.

Đại úy Trịnh Trọng Nghĩa - Chính trị viên tiểu đội DK1/19 chia sẻ: "Cả tuần nay anh em chiến sĩ rất háo hức vì nhận được tin sẽ có đoàn công tác từ đất liền ra thăm. Sáng nay, nhìn thấy tàu Trường Sa 08 xuất hiện chúng tôi hạnh phúc vô cùng". Nói rồi anh trao cho tôi lá cờ tổ quốc đã bạc màu và rách mép. Trên lá cờ ghi dòng chữ "Cán bộ chiến sĩ Nhà giàn DK1/19 kính tặng". Đây là lá cờ đã từng hiên ngang tung bay trên nóc nhà giàn suốt thời gian qua. Tôi nhận, cẩn thận xếp vào ba lô và quý trọng nó như báu vật.

Cuộc gặp gỡ chỉ vãn vãn trong khoảng một giờ đồng hồ nhưng đã khơi lên trong lòng mỗi người một niềm cảm xúc khó tả. Giữa sóng nước mênh mông, mọi người cùng chúc nhau một năm mới an khang, hạnh phúc trong cái ấm áp của mùa xuân đang tới.

Những cái bắt tay thật chặt, những cái ôm nồng ấm không thể nào nói hết sự cảm phục của chúng tôi dành cho các anh. Trên hết đó là sự tin tưởng, với lòng quả cảm, tình yêu nước và ý chí mạnh mẽ, chúng tôi tin tưởng các anh chắc chắn sẽ vững chắc tay súng bảo vệ sự bình yên cho vùng biển thiêng liêng, thềm lục địa phía nam Tổ quốc.

Tạm biệt các anh, chúng tôi quay lại tàu mang theo không ít bịn rịn và những kỷ niệm thật đẹp về người lính hải quân, về nhà giàn DK1. Tàu Trường Sa 08 một lần nữa lại kéo 3 hồi còi thật lớn tạm biệt DK1/19, nhằm thẳng hướng đất liền ■

Sinh viên ăn trưa cùng Ban Giám hiệu Trường ĐH Công nghệ Thông tin ĐHQG-HCM. Ảnh: Anh Nhân

ĐỂ GẦN SINH VIÊN HƠN

Một ngày đầu tháng 3/2019, Trường ĐH Công nghệ Thông tin ĐHQG-HCM ra thông báo sẽ tổ chức chương trình Ăn trưa cùng hiệu trưởng. Theo đó, bữa trưa đặc biệt này được tổ chức vào thứ Ba và thứ Tư hàng tuần cho tất cả sinh viên có nguyện vọng đăng ký trước, và trên cơ sở nội dung chia sẻ, ban giám hiệu sẽ sắp xếp hiệu trưởng hoặc các hiệu phó phụ trách chuyên môn cùng với sinh viên ăn trưa và trò chuyện.

NHẠC SON

Đây không phải là lần đầu tiên Trường ĐH Công nghệ Thông tin ĐHQG-HCM có những hành động cụ thể để tăng tính tương tác giữa nhà trường và sinh viên. Trước đó, vào tháng 12/2018, cũng tại ngôi trường này, Không gian chia sẻ UIT dành cho sinh viên chính thức đi vào hoạt động.

Hai chương trình ở hai thời điểm gần nhau và điểm chung đều hướng đến sinh viên như thế cho thấy ban giám hiệu Trường ĐH Công nghệ Thông tin đã có những suy tư lẫn hành động thú vị trong việc "chịu khó" đến gần sinh viên hơn.

Ài cũng biết, ở trong môi trường giáo dục đại học, giữa sinh viên và ban giám hiệu luôn có một khoảng cách khá xa xôi. Một mặt, ban giám hiệu là những người điều hành, không có thời gian đứng lớp hoặc gặp mặt và lắng nghe những nghĩ suy từ sinh viên. Mặt khác, sinh viên lại luôn mang cảm giác thầy cô trong ban giám hiệu là những "người xa lạ".

Vì thế, để gần sinh viên hơn, trong rất nhiều cách nhằm tăng tính tương tác giữa nhà trường và sinh viên thì những "bữa trưa vui vẻ" hay không gian chia sẻ có lẽ là chương trình "hợp tình, hợp lý" nhất. Đó cũng là một minh chứng cho thấy việc nắm bắt đúng tâm tư, tình cảm của sinh viên, tránh được những chương trình mang nặng tính phong trào là rất cần thiết.

Sinh viên là trung tâm của quá trình đào tạo, vì thế sợi dây liên kết giữa nhà trường và người học phải luôn có tính hai chiều. Nhà trường không chỉ là nơi cung cấp những kiến thức hữu dụng nhất cho sinh viên mà còn là nơi lắng nghe, chia sẻ kinh nghiệm sống, học tập và định hướng tương lai cho những công dân trẻ.

Hơn ai hết, ban giám hiệu mỗi trường đại học là những người đi trước, có sẵn kinh nghiệm, kiến thức và đủ độ "già dặn" để hiểu cũng như dẫn dắt những người trẻ vốn còn nhiều bỡ ngỡ trên giảng đường. Sau mỗi buổi gặp như thế sinh viên sẽ có thêm động lực vượt qua khó khăn trong tâm lý, liên quan đến cuộc sống học đường, rèn luyện và phát triển kỹ năng học tập, kỹ năng mềm. Qua đó, sinh viên có thể thể hiện khả năng của bản thân, nâng cao chất lượng đời sống tinh thần, giúp quá trình học tập tốt hơn.

Ăn trưa cùng hiệu trưởng không nặng nề như một buổi đối thoại thông thường. Ở đó bữa ăn trưa sẽ kéo dài một giờ đồng hồ với những lo lắng được giải bày, những câu chuyện vui được chia sẻ. Ở đó cũng thôi những bữa trưa "đi ăn một mình" vội vàng vừa ăn vừa lướt điện thoại của sinh viên. Không gian chia sẻ cũng thế, sinh viên bước vào đó để cảm nhận được sự thân thiện gần gũi, tin cậy và khi bước ra sẽ thấy lòng mình nhẹ nhàng hơn.

Tất cả những chương trình đó đều làm nhà trường và sinh viên gần nhau hơn: Nhà trường thể hiện đầy đủ trách nhiệm đối với "đối tác" của mình hơn. Và sinh viên thêm thiết tha, gắn bó với mái trường yêu dấu của mình hơn ■

"Mi này! Tau ở đây tính ra cũng ngọt gần ba năm, ba năm xa quê, xa con bò mới yêu chưa kịp hỏi cưới, xa mẹ già quanh năm đau lưng đau cốt mà vẫn chăm chăm ra đồng, bàn thờ tổ tiên giờ nghĩ đến thấy nổi lên da thịt một mùi lạnh băng..."

"Thế mi nghĩ liệu không vào đây, có cái rót tạm vào dạ dày hay không mà than vãn chả thỏ. Anh em mình ngày dứt áo ra đi vốn dĩ để tìm một nơi khác gửi tạm giấc mơ của mình".

"Thế mi mơ cái chi mà lặn vào tận đây thế?"

"Mơ mộng đếch gì lắm, tại ngày mi đi, lúc hoàng hôn xuống tau không có ai nhậu cùng, hê hê!"

Sài gòn ba năm trước, với hai đứa chúng tôi là tháng ngày không có bình minh, không có thân phận và càng không có tiền. Thật khó quên được ổ bánh mì ngày đói cắt xẻ làm hai, thằng Giàu nhìn to con vậy mà ăn ít lắm, hỏi nó ăn sao ít mà đồ con thế này? Nó cười trừ bảo hồi ở nhà, có cơm nguội với thịt mỡ bà già rán giòn lên, nhà có mỗi món đó, ăn không hết bỏ đi

phí lắm, nên đành "ôm sô" hết, thành ra mập vậy chứ có phải ăn nhiều đâu! Thế là phần thịt xúu nó dành cho tôi, phần mì không với nước xúu nó bằm bụng ăn nốt.

Kể cái mốc thời gian ba năm lấy làm kỷ niệm thôi, chứ bây giờ hai đứa vẫn còn nghèo, mà cái nghèo này khác hồi ở quê. Lúc trước có cháo ăn cháo, có rau ăn rau, đi ra đi vào cũng gặp bạn bè hàn thuyên tâm sự quên miếng ăn cho ngày mai. Giờ ngoảnh đi ngoảnh lại, âu sự tủi nó làm chúng tôi chẳng biết tỉ tê vào đâu nữa. Máy căn phòng san sát nhau, ở chung một hành lang, xài chung một cái ban công phơi đồ rêu phong nhếch nhác. Ấy thế một ngày dài chẳng ai nói với ai lời nào, dường như tiếng thở hắt ra người ta cũng kiếm đi. Cái nỗi lo cơm áo chật vật làm người ta xùn đi nhiều lắm.

Nhớ hôm hai thằng mót vài đồng mẹ dắt lưng làm vốn lên Sài Gòn, thuê cái chung cư cổ ở quận 10, sống chung với những gia đình thuộc "hộ nghèo bền vững", có khuôn mặt sạm sạm, có bàn tay nổi gân, thô ráp, chai lì. Thật hai

đứa chẳng dám nghĩ đến ngày mai, ngoài sức dài vai rộng mà tuổi thanh niên đang phát lên trong chúng tôi, tôi còn gì trong tay nữa mà sợ mất. Thế nhưng hàng xóm của tôi thì khác, họ còn bốn miệng ăn, còn bảy con nheo nhóc, còn giấc mơ cho con đi học nên để bị đòi làm tỉnh mộng ngay!

Nói thật chứ số tui tui cũng hên lắm à nghen! Ông trời có triết đường sống của ai bao giờ, chỉ có lấp đi chút ít thôi, mà những ai từng hiểu cảm giác chán thỏ, e mới quật dậy trong đêm được như thằng Giàu và tôi. Sài Gòn dân tứ phương hội tụ, công ăn việc làm không thiếu. Dân ta nghèo, mỗi người mỗi cảnh nhưng được bề thương nhau lắm. Tui không nói dóc, tui thấy và cảm nhận được.

Thằng Giàu nhìn to khỏe, xin được chân bốc vác ở công trường xây dựng, nơi máy chạy bánh bạch như nả vào đầu liên hồi cả ngày. Người người hô hoán nhau làm không nghỉ, nó làm vài hôm không chịu nổi. Hồi ở quê toàn đi rà cá, lên rẫy chặt bắp, ngô, trời mát mát kiếm vài cuộc xe ôm chứ có làm nặng thế bao giờ, thế nên xin nghỉ ngang xương. Tiền nó nhận được tôi tính ra chẳng đủ tiền thuốc đắp vào cơ thể nó. Còn tôi, ốm yếu từ bé, được cái khéo tay và lanh lợi, nhấm không làm được thì rút hồ sơ đi xin chỗ khác, nhưng lại chẳng đâu vào đâu. Hai thằng mạnh mẽ hôm ra đi, không rơi nước mắt giọt nào giờ thấy sống mũi lúc nào cũng xay xè, nồng vị nhớ thương. Mẹ hôm nào cũng gọi lên, hôm nào cũng ngỏ ý gửi tiền, mà hai thằng đàn ông dù có mặt dày ra sao cũng quyết không nhận. Thế rồi, hoàng hôn đìu nhau xuống ở đường chân trời, giữa chạng vạng tuổi 30, hai thằng đàn ông nghèo nghĩ đó

là thời khắc ông trời sinh ra để an ủi-kẻ-nghèo chẳng?

Chúng ta thường có khát vọng chinh phục bình minh đầy thôi, cảm giác thật sáng khoái nhường nào khi tưởng chừng thế giới đang thuộc về ta từng chút một, lúc vạn vật vẫn còn đang ngái ngủ. Song ở đây nhà xập xệ này, tui thấy người ta thắng cả bình minh là lẽ thường tình đấy. Bởi lẽ cái nghèo vẫn luôn rình rập ở sau cánh cửa, à mà không, ngay màn đêm đang chực trước mặt khi chúng tôi vừa nhắm mắt...

Có ông nội đã ngót nghét bảy mươi, đều đều bốn giờ sáng bắt cuộc xe ôm ra chợ mỗi chợ cá cho mấy bà trong xóm. Có đôi vợ chồng son làm công nhân, trời chưa sáng, ôm nhau chưa ấm đã vội sửa soạn đèo nhau ra chỗ làm. Bình minh luôn vội vàng, luôn cuốn chân làm ta tắt bật, luôn khiến ta phải trở mình đối diện với nỗi lo ban mai. Yêu bình minh cũng có đấy, nhưng thằng Giàu bảo thích ngắm hồi ở quê hơn, trong lành, thoáng mát, hơn hết là bình yên. Giờ Sài Gòn báo đài đưa tin oang oang về cấp độ khói bụi ở mức báo động, ồn giời, lấy đầu ra bình minh trên sông mà phì phèo nhả khói nữa...

Rồi thì, thằng Giàu và tôi cũng hòa mình vào dòng người đổ xô đi tìm bát cơm, tìm nụ cười của em, tìm sự an lòng cho mẹ ở quê nhà bằng công việc tạm bợ qua ngày. Giàu làm bảo vệ nhà xe buổi sáng, chiều chiều nhớ nghề ra bờ sông câu cá cho khuây lòng. Còn tôi, mở chân sửa xe, bơm vá dưới chân cầu, thì thoảng gặp đồng hương cũng loanh quanh ở đây mưu sinh, nghe cái giọng đặc sệt quê nhà, lòng thổn thức, nhớ thương cái xóm nhỏ hoài hoài...

Nhớ câu ca dao "Chiều chiều ra đứng ngõ sau/ Trông về quê mẹ ruột đau chín chiều". Phải đấy, cái

khoảng chiều chiều đặc biệt đến lạ, khi mặt trời lặn, chẳng màng thế gian, nhưng tôi thích cảm giác này: lúc hoàng hôn được ngắm trên cầu, lúc tôi cảm giác mình được âu yếm đến độ chẳng khác thằng chuyên mít ướ! Anh bạn của tôi có nghĩ thế không?!

Hoàng hôn là dấu hiệu chân thật nhất điểm chỉ giờ tan tầm. Mặc kệ sếp mắng, công việc dở dang, ta chạy ù về tới nhà, nơi cơm canh đang đợi, nơi tiếng vợ con cả ngày trời mới được nghe thấy, câu nói "em đợi anh" làm bão tố cũng hóa dịu dàng. Nơi bước chân cũng hồi hả đấy, mà có bắt ta nghĩ ngợi nhiều như sớm bình minh. Hoàng hôn có bản chất ngọt ngào như cái tên của nó vậy, mơ màng, lãng đãng, khuất lấp và dịu nhẹ, làm ta thêm một nụ hôn phẳng phất trên mâm cơm ấm áp đồ ăn.

Hoàng hôn thì vị thế, ấy mà thằng Giàu lại buông lời hờn dỗi như xé toạc tâm can tôi:

"Làm quái gì mi thích ngắm lắm thế, người ta thích chiều tối là vì họ có nhà, có người thân đợi sẵn, có cái giường hai mét ngả lưng, còn tau với mi lớn đầu, mà một chén cơm cũng không ai nấu cho ăn, còn nằm đất. Thôi đây, tau mới câu con cá rô còn giấy đành đạc nè, về nhà làm mỗi đợi mi về".

Có hai lý do để Giàu luôn về nhà trước chạng vạng và né tránh hoàng hôn, một là vì con bồ cũ ở quê tên Hoàng, hai là vì, tuổi 30 của hai chúng tôi và cả tương lai nữa, chưa kiếm ra lối thoát tươi sáng hơn.

Thế nhưng nếu sống mãi trong suy nghĩ thiếu thốn đó, chỉ tự làm mình thêm tủi thân thôi. Nó tên Giàu, cơ chỉ giàu tình giàu nghĩa mà nghèo ý chí, niềm tin. Hay hóm gì điệu bộ cũ mèm, thờ dãi muốn sập đất. Tôi làm ở đây quen nghề đã gần hơn hai năm rưỡi,

người nghèo ở đây thấy chả thiếu một ai. Bận thì mê cờ bạc, vợ bỏ, nhà cầm, phieu bạt với xe cà rem mười nghìn hai cây, bận khác thì đi chứng tai biến, nhà đông con, vợ bệnh tật, nên vẫn phải cấp chân đi bán vé số thường ngày. Nơi đây - chân cầu, gầm cầu, sinh ra để con người trút khổ, hoặc tạo thành một thế giới riêng cho người nghèo luôn luôn tìm đến hay chẳng?!

Người giàu đến đây để ném mùi nghèo khổ cũng có, người đang sống đặng tạt ngang chổi bỏ đời mình chẳng hiềm hoi gì. Hóa ra, nghèo một hồi lâu, hiểu những người cùng số phận, âu cũng là một loại trải nghiệm quý giá. Vì nhờ đấy mà ta muốn vươn lên hơn, muốn thay tên đổi phận, muốn nắm tay người khác vụt ra ngoài bóng đêm dù chỉ đi được một quãng đường bằng ba bước chân.

Tự sự của hoàng hôn là dấu chấm lửng không hồi kết bởi đó là những câu chuyện, mảnh đời không đầu không cuối. Tôi muốn tìm người mình thương vào hoàng hôn lúc ánh nắng đủ ấm áp để xoa dịu nỗi vất vả của đời ta. Tôi muốn Giàu, anh bạn chí cốt của mình, nhận ra hoàng hôn chưa bao giờ đáng sợ hay khiến ta cô độc, bởi đó chỉ là cái kết mở để mọi thứ trở mình bắt đầu vào ngày mai. Tôi muốn mẹ, mãi như ánh nắng dù cuối ngày chột tắt, nhưng luôn xuất hiện bên ta lúc bản thân yếu lòng nhất, là lý do chính để ta quay gót trở về. Và điều cuối cùng tôi lắng nghe được từ hoàng hôn đem lại: hơi những con người đang có cho mình quý sống vô giá kia, đừng ngủ quên trong điệu ru êm ái ấy và cũng đừng gồng mình khiến bản thân kiệt quệ, sống cuộc đời hư không...

Rồi bình minh sáng rực sẽ tới khi ta biết hôn vào những huy hoàng thuộc về mình! ■